

Ціна 3.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLIII

ЧЕРВЕНЬ -- 1992 -- JUNE

No. 508

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published
every month except August by
the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada
Адреса "Нових Днів":

NOWI DNI

P.O. Box 400, Stn "D"
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9

Publications Mail Registration Number 1668

International Standard Serial Number

ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney
Business & Advertising manager:
A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION --

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$27.00

U.S.A.: \$25.00 US

OVERSEAS -- ЗАОКЕАНСЬКІ
КРАЇНИ

\$25.00 American or equivalent

Air -- \$65.00 American or equivalent

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

AUSTRALIA -- АВСТРАЛІЯ:

F. Habelko,
61 Lawson Ave.,
Frankston 3199, VIC. Australia
Tel.: 03-783 7782

M. Waksiutenko,
28 Algona Cres.,
Rostevor, S.A. 5073

GR. BRITAIN -- ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. A. Bondarenko,
34 Gibbon Rd.
London W3 7AF England
diasporiana.org.ua

Засновник і редактор 1950-1969 П.К. Волиняк

Видає Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний -- головний редактор

Редколегія: Іл. Бондарчук, Тоня Горохович, Василь Гришко,
Мар'ян Дальний -- редактор, Олексій Коновал.

Адміністратор і Оголошення -- Ада Горгота

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Григорій Вишневий -- ЧОТИРИ СІЧЕСЛАВЦІ	1
Анатолій Шкляр, В. Старченко, М. Семенюк, В. Собчук, Ів. Кмета-Ічнянський -- ВІРШІ	2
Олег Коцюба -- ПІТЛЕРЗУППЕ!... ПІТЛЕРЗУППЕ!	3
Юхим Красноштан -- АКАДЕМІК МИКОЛА ГУДЗІЙ...	8
П. Косцінський -- ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ ВІДПОВІДАЄ (інтерв'ю)	11
Михайло Воскобійник -- СЛОВО ПРИ ВІДКРИТТІ НАДЗВИЧАЙНОЇ СЕСІЇ УНРАДИ	13
3 ДЕКЛЯРАЦІЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ СЕСІЇ УНРАДИ	14
Дмитро Обяк -- КРИМ: МИНУЛЕ Й СЬОГОДЕННЯ	15
Іван Лозинський -- ДОБРОТА ВІД РІДНОГО КОРЕНЯ	19
Галина Клід -- ТРАДИЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО РУШНИКА	21
Юрій Мошинський -- КИТАЙСЬКЕ МИСТЕЦТВО	25
Микола Чубук -- "ЧУЖИНА" (біографія пісні)	26
Ірина Романюк -- ПІШЛИ -- НЕ ПРОЩАЛИСЯ...	27
Леся Богуславець -- ЯК ВІДЗНАЧАЛИ СВЯТО КОБЗАРЯ У ВІННИЦІ	29
Анатолій Бортняк -- СЛІЗОЗИ ШЕВЧЕНКА	30
Ростислав Доценко -- ДУМКИ ПРОТИ НОЧІ	30
Сергій Петрашенко -- КОСМІЧНА ПРИГОДА і ін.	32
Галина Галич, Антін Лясковський, Ів. Висоцький -- ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	33

НАША ПОДЯКА

Висловлюємо нашу щирю подяку пані д-р Євгенії Пастернак
з Канади і пп. Петрові Діхтяреві та А. Ваколенкові з Англії
за їхні щедрі пожертви на потреби "Нових Днів".

Редакція і Адміністрація

На першій стор. обкладинки: "Україна". Влітку, на дозвіллі.

● Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. ● Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. ● Незамовлених матеріалів редакція не повертає. ● Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову та скорочувати надіслані матеріали.

Література, мистецтво, наука, суспільне життя

ЧОТИРИ СІЧЕСЛАВЦІ

Пропоную читачам поезії чотирьох поетів-січеславців з Дніпропетровська. Відомий уже для читачів "Нових Днів" Анатолій Шкляр у своєму листі до мене пише про заснування в Дніпропетровську літературного гурту "Січеслав". Але ось його слова: "Щось давнє, неповторне є в цій назві, співзвучне з іменами київських князів -- Ярослав, Святослав... Січеслав -- одна з історичних назв міста Дніпропетровська. Цей топонім запропонував у 1918 році замість зненавидженого "Катеринослав" сам Д.І. Яворницький. І хоча не дуже довго носило місто поетичну назву Січеслав, сьогодні вона згадується все частіше.

Поетичний гурт "Січеслав" створено наприкінці 1990 року. Він об'єднав різних за інтонацією, творчим темпераментом авторів. Але всіх їх об'єднує любов до рідного міста -- старих будинків з чудернацькою ліпниною, затишних парків, наповнених диханням Дніпра, об'єднує прагнення до рядків, виважених художньо, загартованих серцевими ритмами, духом Демократії і Незалежності, які увійшли в наше життя".

До цих слів поета додамо, що пропоновані вірші є справжньою поезією, глибокодумною й виразно відмінною від традиційної, свіжою й задушевною поезією трепетного серця. Анатолій Шкляр на поклик степу вирушає в "потаємний світ" і бачить багато видив, серед яких уявляються йому "сади захмарної держави". Він чує "з-під землі молитви козаків", відчуває їхній непоборний дух і усвідомлює, що йому "належить ще пройти" козацько-степове "чистилище зелене".

Віталій Старченко, пишучи про Росію, як про "країну жebraків" і "країну сліз", надіється, що Росія ще прозріє і що їй ще "випаде... усєпрощення Бога...", що навіть сторозтерзаний Київ простить їй за "стеги, столочені московським градобоем". На просте око, після трьохсотлітньої наруги над Україною, тяжко повірити в прозоріння й милосердність Росії, яка піддалася вінченосним фарисеям, "котрі вдягли їй в імперські шати". Поет же оптимістично дивиться в майбутнє, він вірить, що "на межі свободи свобідних нас чекає вільний світ".

Поет Віталій Старченко епіграфом до поезії "Росія" взяв слова М.Ю. Лермонтова, російського поета. У перекладі українського поета Юрія Клєна цей епіграф звучить так: "Прощай, Росіє неумита, країно рабства і панів..."

Поезії Миколи Семенюка й Валентина Собчука короткі, однак на думку не скупі. Вони легко читаються, легко сприймаються й усвідомлюються, викликаючи роздуми й ніжні почуття в читача, який шукає в поезії зернинок і іскорок справжньої поезії.

На мій погляд, поезії чотирьох січеславців засвідчують дальший крок у збагаченні поетичних стилів в українській літературі. Ці чотири поети, відмінні один від одного, об'єднані духом любові до України. Поза цим духом вони були б іншими, меншими поетами, а може й зовсім не стали б ними.

Хто ж вони, ці чотири славні січеславці? Читаємо: Микола Семенюк народився 1949 року на Житомирщині. Після закінчення Дніпропетровського університету працював журналістом. Нині працює редактором республіканського видав-

ництва "Січ". Автор поетичних збірок "Чоло зерна" та "Бодем зупинена мить". Віталій Старченко народився 1947 року в Дніпропетровську. Закінчив Київський художній інститут. За фахом -- мистецтвознавець. Працює в "Дніпротелепрескорпорації". Член Спілки Письменників України. Автор книг "Коріння тиші" та "Кроки до обрїю". Валентин Собчук народився 1964 року на Волині. Закінчив Луцький педагогічний інститут. Працює заступником редактора міської газети "Думки". Автор поетичної книги "Вокзали душ". Анатолій Шкляр, уже відомий нам, народився 1954 року в Дніпропетровську. Закінчив Дніпропетровський університет. За освітою -- філолог. Автор книг "Скрипковий ключ" і "Знак птаха". Член Спілки Письменників України.

Як бачимо, усі чотири січеславці -- українські душі і володарі українських душ. У кампанії за Незалежну Україну перед референдумом взяли щонайактивнішу участь, переживши пізніше й безмежну радість перемоги.

Григорій ВИШНЕВИЙ

Анатолій ШКЛЯР

ЧИСТИЛИЩЕ ЗЕЛЕНЕ

Коли покличе степ, вогнем торкнеться скроні, --
У потаємний світ переступлю поріг.
Крізь мене вже летять його незримі коні,
шепочуться в мені чебрець, петрів батіг...
Тут звуки всі злились в потік рухомих крапок,
націлених у глиб прозорої стіни,
і шелестять в повітрі крила бабок --
небесний целофан блищить з височини.
Я голову підняв, і впала на обличчя
якась тривожна тїнь -- межа забутих снів.
Невже отам вони -- ті двері потойбіччя --
в проривах сивих хмар, в перехлюпі вогнів?
І світяться сади захмарної держави,
і зваблюють міста скарбами всіх віків,
та горнуться до ніг духмяні рідні трави,
і чую з-під землі молитви козаків.
Не ув'язнила їх оця тісна могила --
заходяться серця від подиху землі,
і збереглась в руках непереборна сила,
джерелами дзвенять під пагорбом шаблі.
Озвучені дощем, злітаються до мене
нечувані слова, небачені світи...
І розкриває степ чистилище зелене,
через яке мені належить ще пройти.

Віталій СТАРЧЕНКО

РОСІЇ

Країна жебраків, країна сліз,
країна нетрів, де валили ліс,
аби за пнями знов уздріти Колиму...
Скажи, Москво, який рогатий біс
вселився в тебе? Гаспид мо' тюрму
замислив тут, у затишку беріз,
почавши з плахи? Плаха ще стоїть
біля Блаженного -- нівроку, "лобне місце"...
Яка всевладна хвора ненасить
в кремлівських стінах безупину біситься?
За що покара збудитися тюрмою
для цілих націй, для малих племен
ще на зорі, коли ти молодую
ступила вперше на чужий терен?
З усіх обшарпаних церков твоїх, Росея,
на тебе дивиться всевітня Божа Мати
крізь тіні вінченосних фарисеїв,
котрі тебе вдягли в імперські шати.
Вона ще вірить у твоє прозріння,
ще сподівається: умиєшся, небого,
і змиєш кров та сатанинські тіні,
і випаде тобі усепрощення Бога...
І Київ сторозтерзаний простить
стеги, столочені московським градобоєм,
жалобу всіх окрадених століть,
бо не зловивий -- сестро, Бог з тобою...
А ми освятимо державності клейноди --
про них не забували триста літ.
Бувай, Росіє! На межі свободи
свобідних нас чекає вільний світ.

Микола СЕМЕНЮК

***

На всі часи розкидалося небо,
на всі часи земля розляглася,
і не спинити кроку
стомленому кобзареві,
бо за могилою козацькою
виринає вже інша могила,
і так аж до Риму Великого,
до Трої і далі...
Та не дійти до них,
бо ж могилу могила ховає...

***

Так довго ойкала калина
і почервоніла...
Я прийшов до неї і став поруч
зі своїми болями.
І бабуся прийшла,
ще й синів привела
з тридцять третього,

сорок п'ятого,
наче сухі дровцята,
руки біля неї склала.
Дивлюсь, а поруч
вже Україна стоїть...

Валентин СОБЧУК

ФРЕСКА НА СОФІЇВСЬКОМУ СОБОРІ

Ти, княгине, свята? Мовчиш?
Я знаю -- не скажеш: твоє тіло
незримо в золотому димі одже
згоріло під рукою реставратора,
який воскрешав тебе, та очі
зостались живі... На кого дивишся ти?
У які висоти? Зтраєю горобців
душа злітає до сьомого неба, де
золото зір -- не золото, де небо --
не небо... І я вже -- не я: так легко
мені, і тіла не чую. Невже смерть?
За гріхи? Так чому ж не могу
вимовить: "Боже, прости"?

Ів. КМЕТА-ІЧНЯНСЬКИЙ

НАДІЇ КРИЛА

Народе мій, невже це сон нам сниться?
Державо, встань! Надія ожила...
Ув Україні день сяє на лицях...
Вмира неволя, мачуха презла.
Дай, Господи, щоб золота пшениця
Мільйонам люду матір'ю була.

***

Народе добрий мій, не сон це сниться, --
Днів князя Святослава сходить сонце.

Серпень 1991 р.

ARKA LTD

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

Книжки, журнали, часописи, шкільне та бюрове
приладдя, різьба, вишивки, нитки, панамы, образи,
вишивані блюзки, кераміка, платівки та касетки,
друкарські машинки, обручки й заручинкові персте-
ні, різдвяні та великодні прибори, великий вибір
дарунків.

575 Queen St. West. Toronto, Ont.
Tel.: (416) 366-7061 Canada M5V 2B6

ГІТЛЕРЗУППЕ!... ГІТЛЕРЗУППЕ!...

(ретроспекція)

"Щоб побачити себе, людина мусить
зазирнути у дзеркало..."

Поговірка.

Повітряна тривога. Злякано й тужливо виють по-тужні сирени. Хвилі нестерпно-зловістих звуків нарастають і спадають, нарастають і спадають, нарастають і спадають. Пронизливий металевий зойк б'є по нервах, проникає у всі живі клітини організму; щоб зменшити вразливість тіла, воно інстинктивно скорочується, стискується.

Погроза переповажає від заводу до заводу, від одного столичного району в другий. Захлинаючись ревінням, дрижить і скаржить на свою немилосердну долю неосязний для людського ока Великий Берлін, -- робітничі гетто, вокзали, заводи, концтабори, військові частини, елеватори і бойні.

Тривога опорожнює житлові приміщення і виробничі цехи, городяни й робітники поволі всмоктуються у раструби метро, міських та заводських бомбосховищ. У підземних галереях плачуть злякані, потривожені немовлята і малюки, виють хатні псиська, б'ються в істеричні вагітні жінки. "Старі бійці"¹ закликають співгромадян до спокою, стриманості і громадського порядку: райхсмаршал авіації Герман Герінг не допустить до столиці американських та англійських "повітряних піратів", -- один з нацистів посилається на відповідне повідомлення газети "ФОЛЬКІШЕР БЕОБАХТЕР"².

"Швайгст ду, опа!"³ -- з презирством і ненавистю істерично кричать вагітні. -- Гальте дайне клапе!..."⁴ (Ображений ветеран на всяк випадок занотовує для пам'яті прізвище нелояльних крикух-сусідок.)

А на поверхні зенітні батареї ведуть стрільбу. Загороджувальний вогонь відсікає урядовий сектор від інших берлінських районів. Над центром беззмінно баражують німецькі винищувачі. Зате небо над заводськими районами у повному розпорядженні англо-американської авіації. Неначе зграї хижих акул, бомбардувальники зненацька виникають, розподіляються пропорційними загонами і, дотримуючись черги і інтервалу, заходять на задалегідь визначені об'єкти для прицільного бомбометання. Розворот через крило. "Карусель". Глибоке точне піке.

Сотні тонн фугасів вперемішку з бомбочками-запальничками вивалюються з бомбових люків на людські мурашники.

Здригнувшись, багатопверхові будинки повільно розбухають і, наче секунду повагавшись, розпадаються-розвалюються на великі і малі шматки. На місці висотного будинку -- купа грузу і хмара ядучої пилюки.

Одночасно горять цілі квартали. Дим і височезні язики полум'я пнуться до неба. На тротуарах і спортивних майданчиках -- справжнє пекло -- булькає і палає асфальт.

Не всі мешканці встигли добігти до бомбосховища;

наче сліпі тварини, вони панічно шарахаються то в одну, то в другу сторону вулиці, і скрізь, скрізь натикаються на стіни суцільного вогню. Нестерпна жаринь убиває їх сотнями. Вулиці всіяні бездиханними трупами, покинутими чи розгубленими речами.

Нестерпно-хиже клекотання поглинає крики і стогони. І все-таки в окремих місцях вириваються з хаосу передсмертні істеричні благання. "О, майн готт! Майн лібер готт, гільф мір!..."⁵

Відбомбившись, армади літаків повертають на захід. Із-за хмар на них насадають німецькі винищувачі. Зав'язуються повітряні дуелі, жорстокі і запеклі. Але чомусь падають на землю переважно німецькі літаки.

Німці не здатні того зрозуміти. Адже ж їм постійно втокмачували, що все німецьке -- найкраще!...

Знову ревуть сирени. Цього разу -- з полегшенням. Це -- відбій.

Напруження нервів спадає в міру завмирання сирен і гуркоту відлітаючих бомбардувальників.

Уцілилим мешканцям надається відстрочка, люди миттєво засинають.

Комендант бомбосховища і його добровільні помічники -- наці⁶ розштовхують і безжально виганяють людей із бомбосховища. "Арбайтен!... Зольст ду арбайтен!..."⁷

На території величезного міського цвинтаря -- майстерня по виготовленню трун. Тут захлинається тирсою пилюрама, дзвенять і натужно гудуть циркулярки, фуганки, рейсмуси і фрезерні верстати. Готові деталі подаються і подаються до складальних вайм. Кілька секунд -- і готове віко! Ще кілька секунд -- і вже цілком готова труна, лакуй її чи фарбуй!

Трунами забиті склади і проходи виробничих приміщень. Труни в стосах -- поміж могилами.

Солдати і робітники, чоловіки і жінки, юнаки і навіть старші діти -- всі подають і подають труни до автомобілів і підвод.

Винахідливі берлінці дохитровуються везти труни ручним візком і навіть велосипедом.

Служба доставки товарів додому розвозить дитячі труни замовникам моторолерами, якими ще недавно привозили клієнтам додому молоко в пляшках, булочки, м'ясо і зеленину.

Враження таке, ніби німцям тепер потрібні тільки труни, труни, труни.

Наче мурахи, німці розвозять і розносять труни у всі кінці Великого Берліна.

На кладовищах -- багатотисячне скопичення людей. Всі -- в жалобі. Святково одягнені діти з квітами і вінками, нацисти і гітлерюнгі -- в жовтокоричневих

уніформах, представники гарнізону і фронтовики різних родів військ з карабінами і автоматами.

Імпровізована трибуна прикрашена червоним прапорцем зі свастикою, квітами і сосновими гілляками. На трибуні -- батьки міста, партійці і грізні брутальні рішучі фронтовики з забинтованими головами і руками -- тисячі мерців не лякають і не бентежать їх: смерть -- їх ремесло.

Уточнюється політична і воєнна ситуація. Наці і фронтовики не бадьоряться надміру, але й не панікують. "Німці повинні або ж перемогти своїх ворогів, або ж -- героїчно загинути -- третього не дано!... Партайгеноссен унд фольксгеноссен! Віддамо всі сили і навіть життя для перемоги націонал-соціалізму!... Фюрер не спить!... Фортеця -- Берлін -- бастион національної слави!... Ми не здамо Берлін ні росіянам, ані американцям!... Кожну вулицю, кожний будинок перетворимо на фортецю і будемо захищати до переможного кінця!... До останньої краплини крові!..."

На трибуні офіцер пропаганди:

"Партайгеноссен унд фольксгеноссен! Я уповноважений зробити офіційне повідомлення: Завтра -- в крайньому разі -- післязавтра! -- вводиться в дію секретна чудо-зброя небувалої, нечуваної сили!... Вороги будуть спопелені!.. А наші батьки, чоловіки, сини і брати будуть жорстоко відімщені!... Виловлюйте і нещадно нищьте "повітряних піратів", збитих льотчиків і штурманів!... Озброєний до зубів зайда повинен знайти смерть на німецькій землі!... І він знайде смерть на нашій землі!... Ми потопимо ворогів в морі їхньої власної крові!..."

Священики різних віросповідань урочисто і дружно приступають до похоронного обряду.

Юнаки з загонів гітлерюгенд співають нацистські поховальні пісні.

Солдати і моряки з карабінів і автоматів дають прощальний залп. Тисячі трун закладають у заздалегідь викопані траншеї. Грабарі лопатами, а родичі заглиблих просто руками, засипають рів землею. Жінки і дівчата обкладають свіжу могилу квітами і вінками.

-- Помсти-и!... Помсти-и! -- скандуючи, волає ридачий натовп. -- Жорстокої немилосердної помсти-и!...

Фронтовики і наці портяся зброєю: "Наказ" буде виконано! Можете не сумніватися!...

В надрах глибочезного бетонного бункеру особисті секретарки фюрера виступують на машинках надтаємний урядовий наказ: "Усім жандармським постам і поліцейським постерункам!... Військово-дорожнім інспекторам!... Герман Герінг¹⁰ зрадник фатерланду¹¹ і рідного фюрера!... Він підло зламав присягу, має намір переметнутися до наступаючих на Берлін американців!... Повинен бути негайно затриманий і розстріляний без слідства і суду!... Смерть мерзенному зрадникові!..."

Перш ніж передати документ телеграфістам, утаємничені дівчата-секретарки з жахом Perezираються.

Що ж тепер буде!...

Звістка про зраду другої особи райху¹² викликала в країні й столиці шок, зневіру і небачену паніку: та то ж -- початок кінця!... Тисячолітній райх відкидає копита!...

Столяр-виробник трун доповідає своєму змінному майстрові:

-- Нема сухих дощок -- лише сирі!...

-- Знаю без тебе. Виготовляйте труни із сирих!

-- Яволь!¹³ Але нема вже й клею!...

-- Робіть без клею!...

-- Скінчилися цв'яхи. Без цв'яхів труну не зробиш!...

Незворушний майстер веде підлеглого в цехову комору, видає бунт грубого дроту, десяток зубил. Показує, як з грубого дроту вручну виготовляти примітивні цв'яхи.

Столяр слухає свого начальника з неприхованим презирством; однак бефель¹⁴ є бефель, а робота є робота.

Серед могил і попід могилами -- ціле підземне містечко: спальні з матрацами і подушками, вітальні з чемоданами і клунками з оджею; налякані тривогами старі діди і баби, вагітні жінки і маленькі діти майже не вилазять із підземелля.

Тільки невгамовні хлопці і дівчата, озброєні до зубів гітлерюнгі з нетерпінням чекають приходу американців чи росіян, щоб помірятися з ними силами і загинути смертю хоробрих за справу улюбленого фюрера. Цілими днями вони розстрілюють на кладовищі символи малодушності -- скульптури скорботи і суму.

Столяр закликає в майстерню десяток брудних обдертих противників декаденсу. Разом вони енергійно

FOR COURTEOUS FRIENDLY SERVICE
ВВІЧЛИВА І СПРИЯТЛИВА
ОБСЛУГА

COMMUNITY TRUST

2271 BLOOR STREET WEST, TORONTO, ONTARIO, M6S 1P1

PHONE: 763-7333

ЗВЕРТАЙТЕСЯ З ДОВІР'ЯМ
ДО КОММЮНІТИ ТРАСТ
У ВСІХ ФІНАНСОВИХ
І БАНКОВИХ ПОТРЕБАХ

налагоджують виробництво примітивних цв'яхів. Група жінок і дівчат із підземного містечка вже давно виготовляє "сімейні дешеві труни" із старих цементних мішків. Але і мішки вже кінчаються.

Розшматовані трупи -- часом цілої родини -- збирають до купи і ховають в господарських жіночих сумках.

Генерал СС, офіцер зв'язку при Гітлері і Гімлері, кавалер найвищого ордена -- рицарського хреста з дубовим листям, чоловік сестри Єви Браун¹⁵, Фегалайн дзвонить Єві на квартиру з вуличного автомату: "Дорога Євцю! Кидай напризволяще старого дурня-зарізяку і зараз же приєднуйся до сестри. Не будь ідіоткою, Єво!... Ми чекаємо на тебе півгодини!..."

Служба підслухання перехоплює і записує телефонну розмову.

Гестапівці витягають Фегалайна з автомашини і розстрілюють під вікнами Гітлера і Єви.

Автоматна черга обриває життя крамольного генерала СС в той самий момент, коли він, налагодивши прямий зв'язок з американським командуванням, поспішав у американський полон і вважав себе вже врятованим.

Околиці Берліна утопають у розквітлих садах. У дворах, за акуратними парканами із сітки, розпускаються тюльпани і бузок. В білім кіпінні вишнях гудуть-ворушаться рої золотих бджіл.

Погода тепла, соняшна. Живи -- і хочеться.

Однак, десятки тисяч берлінців не знають, куди себе подіти і де сховатись від столикої і тисячарукої неблаганної смерті. Вона знаходить їх у власних квартирах, підвалах, концтаборах, штрафних ротах, бетонних бомбосховищах у центрі міста, на польових і лісових стежках.

Солдати, офіцери і генерали, нацистські бонзи і урядовці найвищих рангів поспіхом переодягаються в просту цивільну одягу і прагнуть якомога скоріше видертися з столиці, "фортеці-Берліна", до якої наввипередки, форсованим маршем насуваються війська антигітлерівської коаліції.

Скоріш, на захід, доки оточення ще не замкнулось!

Дезертири втікають, хто куди знає і може. Молодші і спритніші переховуються у коханок на загородніх дачах. Старші і практичніші повикопували задалегідь потаємні схрони, запасили продуктами харчування і водою. Всі з нетерпінням чекають кінця війни: нехай буде гірше, але все-таки інше!...

Радіоговорилки не працюють. Телефон не діє. Газети не виходять. Начальники і підлеглі вперше в однаковому безнадійному становищі. Ніхто нічого не знає. Орієнтир -- чутки. А чутки роються в осадженому Берліні, як зелені мухи коло бойні.

Державні каральні органи вживають заходів до ловлювання дезертирів. По кільцевому шосе, польовими і лісовими дорогами снують спеціально обладнані автомобілі-катівні з механічними пристроями для швидкого і безвідмовного вішання бездокументників.

Вишколені, бездушні служачки-жандарми зупиняють відступаючих з Берліна мужчин віком від 16 до 65 років. При відсутності дозволу на евакуацію із столиці

-- розмова коротка: лізь у кузов автомобіля! А доки дезертир лізе в кузов, кат з кузова накидає і затягає на його шії наперед підготовлений зашморг; шофер-кат рушає, і дезертир-бездокументник, не встигнувши збагнути, що і до чого, розгойдується на придорожній черешні чи горісі.

Десяток автомашин обладнані для ще жорстокіших тортур: кузов вантажівки оббитий колючим дротом; роздягнених догола утікачів із скрученими за спиною руками кидають у кузов. Катівня курсує головною автострадою. На шосе ручаями ллється свіжа людська кров, а до небес линуть жажливі зойки і стогони катованих дезертирів і бездокументників.

Хай живе твій пан!...

Сам гинь, але обороняй свого пана!... Прикрий його своїми грудьми!... Не хочеш?... За зраду з тебе смоктатимуть кров соломинкою!... Пан віддасть тебе в повне розпорядження своїх слуг!...

Збиті бомбардувальники розбиваються об землю. А парашути несуть катапультизованих льотчиків на околиці міста. Тут на "повітряних піратів" чатують "народні месники" -- гітлерюнгі з закривавленими ломиками і замашними відрізками водогонних труб.

У випадку, коли юнгі не мають з собою "знаряд виробництва", льотчиків і штурманів "садять" об землю доти, доки із рота, носа і вух не вибухне кров. Тепер з цікавістю дивляться на конання англо-американців.

В екзекуціях беруть участь і дівчата-фіурерші. Щоправда, орудують вони більш досконалим знаряддям убивства: розстрілюють з пістоleta, а перед тим примушують жертви просити пощаду.

Юні добровільні кати тепер ділять між собою шкрянні штани, куртку, зброю і інші трофеї, добути у американців.

Розстрільникам належать найкращі трофеї: золоті персні, шоколад.

На куртках "народних месників" малюють п'ятикопачні білі американські зірки: скільки зірок -- стільки і збитих американських і англійських "повітряних піратів".

Двадцять квітня. Після відсвяткування свого останнього дня народження, як завжди тверезий як скельце, Адольф Гітлер у супроводі особистих охоронців-есесівців спускається в підземний каземат до секретарок, "донечок". Надіючись почути якусь втішну новину, дівчата

**GEO. H. CREBER (від 1897 року)
208 Kingston Rd. at Woodbine
УКРАЇНСЬКА ФІРМА ПАМ'ЯТНИКІВ
У ТОРОНТІ**

-- першорядні майстри, скульптори і креслярі;
-- імпортований і місцевий граніт, бронза;
-- фотографії на порцеляні, нагробні написи;
-- хоч замовлення виконують висококваліфіковані майстри -- наші ціни найпоміркованіші!

Тел. вдень -- 691-5712 і увечорі -- 762-3502
РОМАН ДЕМКІВ

оточують Гітлера, поздоровляють з днем народження, вручають квіти і зичать йому багато років життя, здоров'я і щастя. Гітлер не чує поздоровлень і запитань. Здається, він прислухається до чогось, чутому йому одному. За звичкою, він погладжує-поплескує "донечок" по щічках, ніжно смакає за вушко. При тому він дерев'яно сміється і потирає руки: виявляється, сьогодні він має для кожної секретарки "цінний сувенір" і власноручно дарує кожній ампулку з цианістим калієм.

-- Не встигнеш розкусити "цукерочку" -- і ти вже в "кращому світі"! дружельно сміється фюрер і пропонує "донечкам" отруїтись: хіба може бути миле життя, якщо гине "тисячолітнє царство миру" -- націонал-соціалізм?!

-- Що це?... -- вражається найулюбленіша "донечка" і розглядає ампулу на долоні. Напарниці штовхають дівчину ліктями: сьогодні твої вибрики недоречні!... Охолонь!...

-- Уміли жити -- умійте і вмерти! -- каже фюрер і додає: -- Івани вже в передмісті Берліна. По годині-другій вони будуть тут!... Невже дасишся їм в руки живцем?!

Але "донечки" не поспішають умерти.

Улюблена "донечка" клякає перед фюрером.

-- Івани незабаром будуть тут?!-- Врятуйте ж нас, майн лібер фюрер!... Ми ж ще не жили!... Зробіть щось -- ви ж усе можете і все умієте!...

-- Нічого не можу!... Нічого не вмію! -- Гітлер розгублено і безвільно розводить руками, і всім зрозуміло, що він справді нічого не вміє і нічого не може.

Дівчина вражена.

-- Як таке може бути?!-- обурюється вона, вкрай розчарована. -- Тоді, виходить, ви не... геній, а звичайнісенька банальна нікчема!... Чи не так, майн фюрер?!-- Дівчина істерично регоче і кидає в рот ампулу. -- Злочинці!... Бандити! Будьте ви всі богом і людьми прокляті!... Всі!... Всі!... Всі!...

Есесівці кидаються віднімати ампулу: "злочинець" повинен загинути від сокири ката! Вони ручиськами лізуть до ніжного дівочого личка, пальцями розривають гарненький ротик. Та дівчина вже мертва.

Гітлер демонстративно виходить із каземата. А охоронці розстрілюють свідків приниження і ганьби "фюрера німецького народу", його "донечок". А також опорожнюють секретні сейфи і спалюють шифри і коди.

Коло підземного гуртожитку зупиняється похідна кухня. Молоді жінки в формених одягах сестер милосердя готують ополонники і клеєні паперові баночки для супу.

-- Гітлерзуппе!... Гітлерзуппе!... -- радісно кричать хлопчиська; стріляючи в повітря, вони скликають мешканців підземелля. -- Гур-ра-а!... Привезли гітлерівський суп!...

Почувши стрілянину, погорільці злякано виглядають із своїх нір. Прихопивши великі консервні банки, каструлі і навіть нічні горщики з кришками, запасуються дарованим супом.

-- Спасибі, юнгшвестер¹⁶, -- брудні, немиті і нечесані мешканці підземелля пожадливо насичуються супом. Сестер лякає їх вигляд, -- а надто -- апетит. -- Дякуємо,

кохані! Бог збереже життя вашому жениху чи брату!... -- Мужчини, жінки і діти з'їдають по п'ять-шість порцій. Шлунок переповнений, як в удава, що ковтнув кролика, а руки й очі все ще тягнуться до страви. -- Добре, що хоч фюрер пам'ятає про нас!...

Герман Герінг з численними прихильниками, авіаційними офіцерами вищого рангу, на сімнадцяти автомобілях виринаються із Берліна в самий останній момент. В руках щасливців-утікачів ручні кулемети, гранати і фаустпатрони.

Жандарм-кат з автоматом на грудях владно зупиняє автопоїзд.

-- Гальт! -- Прошу пред'явити документи на виїзд з фортеці-Берлін?

Другий жандарм перегороджує дорогу імпровізованим шлагбаумом. Третій -- залягає коло воликокаліберного станкового кулемета, готовий при першій спробі опору відкрити вогонь.

Легкові і вантажні автомобілі враз оточують жандармську заставу; ще секунда, і жандармів перестріляли б і закидали гранатами.

-- Я -- Герман Герінг! -- знуцально-спокійно рекомендується райхсміністр авіації, не виходячи з броньованої кабіни "всюдихода", але відхиливши дверцята. -- Не впізнаєш мене, старий дурню?!-- А ось -- документ на право виїзду з обложеного Берліна! -- Герінг підсовує під ніс жандарма гранату з дерев'яною ручкою. Супутники Герінга, офіцери, цинічно регочуть. "Надійний документик!"... -- кричать: -- Хоч один постріл з вашого боку -- і я повішаю всіх догори ногами!... Зрозумів?!--

Незворушний жандарм не лякається, він не відповідає на зневагу і знуцання: співвідношення сил не на користь жандармам. Мовчки старший киває напарникам, щоб не чинили опору і пропустили дезертирів.

-- Щасливо лишатись! -- глумиться райхсмаршал авіації. -- Будьте пильні, служачки!... Жодний боездатний німець не має права втекти із фортеці-Берлін!... Боротися мусимо до останнього подиху, до останньої краплини крові!...

-- Яволь! -- жандарми чітко козирають вищим офіцерам райху.

Земля здригається і підскакує в радіусі десятка кілометрів. Важкі бомбардувальники і штурмова артилерія подали сигнал до загального штурму столиці райху. Дими, дими, вибухи і пожежі охопили величезне місто. Гарячі вири приносять і розсівають чорний сніг -- згорілі папери і попіл.

Кривавим оком западає в димах сонце.

-- От тепер, здається, саме час... відчалювати! -- спокійно переговорюються жандарми-кати, приходячи до пам'яті після небезпечного зіткнення з пасажирами урядового поїзду. -- По кількох годинах вони будуть у повній безпеці!...

-- Так, заздалегідь про все домовлено!...

Коротка нарада, і жандарми, замітаючи сліди своїх кривавих дій, підпалюють катівню на колесах, а далі спускають її під укіс в глуху лісову яругу. Тепер вони дістають із схованок цивільну одягу і переодягаються. Далі ділять гроші і цінності, відібрані у страчених дезер-

тирів. Пістолети і гранати засовують по кишенях. В заплічних мішках у них консерви, шоколад, шпроти, галети і коньяк.

- До зустрічі в... американському полоні!
- А може, і в... "кращому світі"?

Стримано сміються, потискаючи один одному руки на прощання. -- Ні, таки краще -- до зустрічі в американській зоні!...

- Гайль Гітлер!
- Гайль Гітлер! -- зо сміхом востаннє обмінюються "німецьким вітанням".

Львів, 1985.

Примітки:

- 1) Так називали себе нацисти, які захопили владу у 1933 році разом із Гітлером.
- 2) Орган Німецької Націонал-Соціалістичної Робітничої Партії.
- 3) -- Мовчи, діду! (3 нім.)
- 4) -- Прикрий свій клапан! (3 нім.)
- 5) -- О, мій коханий Боже, допоможи мені-і! (3 нім.)
- 6) Самоназва члена нацистської партії.
- 7) -- Ти зобов'язаний працювати!... (3 нім.)
- 8) -- Члени партії і співвітчизники. (3 нім.)
- 9) Воєнізовані загони юних гітлерівців.
- 10) Голова Ради Міністрів Пруссії, заступник Гітлера.
- 11) Батьківщина.
- 12) Держава, імперія.
- 13) -- Так, точно, буде виконано! (3 нім.)
- 14) Наказ.
- 15) Багаротічна коханка Гітлера, молодша від нього років на двадцять.
- 16) -- Молоді сестри. (3 нім.)

Олег Коцюба з фаху учитель, друкувався у провідних журналах України з 1968 року. Його найголовніший твір -- роман про фашистську Німеччину "Університет імені Гітлера" двічі приймали до друку і двічі не наважились друкувати, коли усвідомили, що "із-за плечей фюрера рельєфно проглядає вождь усіх часів і народів".

"...Фашизм ще не подоланий, він можливий не тільки в люмпенській Росії, але і в люмпенській Україні" -- пише автор у листі до редакції. "Ваші люди не знають фашизму, не всі знають і більшовизм. Відхід нацистів повинен бути для них дзеркалом відходу горбачовського соціалізму... Може, серед українців-канадців знайдеться меценат, якого зацікавив би роман "Університет ім. Гітлера" і він наважиться дати "путівку в життя" цьому багатостраждальному творові?!"

Автор народився в підсоветській Україні, під час війни три роки був в'язнем гітлерівських тюрем і концтаборів, зазнав поранення і контузії. Проживає у Львові.
-- Ред.

M - C D A I R Y

- ЙОГУРТ 212 Mavity Street
- ГУСЛЯНКА TORONTO, ONTARIO
- БІЛИЙ СИР Tel: 766-6711
- СМЕТАНА

У С Е С М А Ч Н Е ,
Д О Б Р О Я К І С Н Е !

CONSULTEC LTD.

consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel. (416) 236-2426 Telex: 06-984797

Инж. ЮРИЙ А. ОХРИМ
Президент

- Консультативна інженерська фірма міжнародного засягу.
- Виконує всі фази планування, будови і перевірки більших індустріальних проєктів у Канаді, США та в інших частинах світу.

КРЕДИТОВА СПІЛКА "БУДУЧНІСТЬ"

ДЛЯ ВАШОЇ ВИГОДИ ТА ПОСЛУГ

- дарові обслуги за електрику, газ і телефон
- едукативні та пенсійні конта
- термінові депозити
- реєстраційні пенсійні пляни
- моргеджові позики і особисті позики
- позики на авта
- лінія кредиту
- вогнетривалі скриньки
- грошові перекази
- подорожні чеки, чеки з Вашим прізвищем та адресою і багато більше!

(Централа)

2280 BLOOR STREET WEST, TORONTO, 763-6883
140 BATHURST STREET, TORONTO, 363-1326
4196 DIXIE ROAD, MISSISSAUGA, 238-1273
221 MILNER AVE., SCARBOROUGH, 299-7291

Звертайтеся до нас завжди з повним довір'ям.

АКАДЕМІК МИКОЛА ГУДЗІЙ РОЗПОВІДАЄ...

Дещо про перший пам'ятник М.В. Гоголеві

Кілька років тому, переглядаючи книгу відгуків Могилів-Подільського краєзнавчого музею, мою увагу привернув запис:

"Мені, старому могилівцеві, який виїхав звідсіля 60 років тому і приїхав у Могилів на кілька днів, щоб доторкнутися до рідної землі, дуже приємно було відвідати могилівський краєзнавчий музей, який з такою любов'ю, працьовитістю і знанням справи організований і вмістив у собі багато цінних експонатів. Велика дяка тим, хто для цього працював, і бажаю дальших успіхів у його зростанні й розвитку.

*Академік М. Гудзій
17 VI 1963 р."*

За два роки до своєї смерті Микола Гудзій, відомий літературознавець, академік АН України, професор Московського державного університету ім. М. Ломоносова, завідуючий відділом інституту літератури ім. Т. Шевченка АН України, знаний у світі, як дослідник давньоруської літератури, російської і української літератури 18-початку 20 ст., редактор 20-томного зібрання творів Л.М. Толстого, вирішив ще раз "доторкнутися до рідної землі" і приїхав у своє рідне місто, де провів роки дитинства і юнацтва. Ходив по місту, побував у середній школі No. 8, де встановлена на його честь меморіальна дошка, зустрівся з могилівчанами.

У місцевому краєзнавчому музеї його чекав "сюрприз". Після огляду експозиції директор музею Надія Петровська піднесла Миколі Калениковичу "Список лиц, имеющих право на участие в собрании избирателей г. Могилева-Подольского при избрании городских гласных по городовому положению 11 июня 1902 года на четырехлетие с 1903 года", підписаний міським головою Калиником Гудзієм, батьком вченого.

У Миколи Калениковича аж дух перехопило від хвилювання. Перед ним промайнули спогади про дитинство, юність, про своїх рідних і знайомих. Трохи заспокоївшись, він почав коментувати "Список", точніше виписки з "міського положення".

-- Та це майже всі знайомі мого покійного батька, та й я багатьох знав. Ось, приміром Я.Л. Афанасьєв -- губернський секретар та А.П. Вноровський, купець першої гільдії -- були великими меценатами, виділяли чимало коштів на будівництво земської лікарні. А ось дворянин Ржепко-Ланський часто бував у нашому домі на вул. Полтавській, любив цей чоловік пожартувати, побалакати з нами, дітьми.

І так майже кожному виборцеві він давав характеристику.

Слід сказати, що К. Гудзій, будучи міським головою, багато зробив для розвитку міста. Він добився у царського уряду коштів на будівництво лікарні, на влаштування так званого "будинку презирства", будинку для преста-

рих, на благоустрій міста тощо. За часів його головування на сцені місцевого аматорського театру ставилися п'єси М. Старицького, М. Кропивницького, "Ревізор" М. Гоголя.

...На перехресті вулиць Мойки, Вірменської та Олександрійського проспекту, як називались до революції 17-го року ці міські магістралі, стоїть пам'ятник Миколі Васильовичу Гоголю, а на постаменті напис: "Н.В. Гоголю. От граждан города. 1872 год."

Як бачимо, цей пам'ятник був поставлений у двадцятиліття з дня смерті Миколи Васильовича. А де і коли було встановлено перший пам'ятник письменникові?

Загальновідомо, що в Москві великому сатирикові був відкритий пам'ятник до сторіччя з дня його народження, у 1909 році. П'ять років працював над ним відомий скульптор М.А. Андреев. Це був перший пам'ятник Миколі Гоголеві в столиці імперії. А в інших місцях?

Літературознавець Дмитро Шуйський, досліджуючи це питання, переглянув чимало джерел, в тому числі і періодичну пресу тих часів. Він встановив, що у Ніжині, де вчився Гоголь, було поставлено пам'ятник у 1881 році. На батьківщині письменника -- у Великих Сорочинцях пам'ятник відкрито 23 серпня 1911 року, в Полтаві -- значно пізніше.

Донедавна вважалося, що ніжинці випередили всіх. Але, як виявилось, пам'ятник великому сатирикові був споруджений на десятиліття раніше, як у Ніжині. Про це у свій час повідомила обласна газета "Зоря Полтавщини". І, здавалось би, в місті, яке не має ніякого відношення до М.В. Гоголя. Але ж чи це так?

Про історію спорудження пам'ятника у Могилеві-на-Дністрі розповів академік Микола Каленикович Гудзій, коли був останній раз у місті свого дитинства і юности.

Коли гість показував працівникам музею родинну фотокартку, що була датована 1910 роком, ми звернули увагу, що у батька академіка -- Калиника Сергійовича -- досить чітко було видно, що у нього немає верхньої частини вуха. Хтось запитав, в чому справа? Що трапилось з батьком?

Микола Каленикович усміхнувся, потер правицею лоба і почав:

-- Це, шановні друзі, прадавня історія, яка перетворилась у легенду. Кожний розповідає її по-своєму, але суть одна: в цьому "винен" сам Гоголь, точніше, його відома п'єса "Ревізор".

На початку сімдесятих років минулого століття у місті над Дністром діяв театр "Гігант", в якому виступали як професійні, актори, так і артисти-любители. В двадцятиріччя з дня смерті М.В. Гоголя актори вирішили поставити на своїй сцені "Ревізора", але в сутобо могилівському варіанті.

Готували п'єсу цілком таємно від міських "отців" та властей. Геніальну задумку автора артисти зрозуміли буквально і вирішили до дрібниць відобразити персонажів "Ревізора" такими, якими на той час були їх прототи-пи.

Місцеві художники навіть відтворили обстановку у покоях місцевого городничого, номер у заїжджому дворі (готелі), відшукали вбрання, яке носили справжні городові, поміщики, чиновники міста та поміщики з навколишніх сіл. Гримували акторів так, щоб вони були максимально схожі на своїх справжніх прототипів, змальованих Миколою Васильовичем.

І ось прем'єра. Перед глядачами один за одним появляються персонажі: у всій своїй "красі" городничий Хаджі, а суддя Ляпкін-Тяпкін, мов вилитий міський суддя Силич. Здавалось, що немійський (село біля Могилева) поміщик Красовський виконує роль Бобчинського, а садковецький (теж село) поміщик Пеньковський грає Добчинського.

Свистунова, Пуговіцина і Держиморду, повітового лікаря майстерно зіграли схожі на них самодіяльні актори, які були до того ж одягнуті в їх службовий одяг та мундири й інші причадали, ще й передавали їх звички.

Дуже вдало зіграв роль почмайстера Каленик Гудзій. Знайшовся й Хлестаков місцевого значення. Це був якийсь пройдисвіт-купець Гальперін з Одеси, якому тими роками вдалося обманути чимало купців та чиновників, прикинувшись інспектором з самої столиці.

Сміх в залі весь час наростав, коли під час гри актори навмисне "забували" прізвища гоголівських героїв-персонажів з п'єси і називали їх так, як справжніх місцевих чинів, ще й копіювали їх мову та звички. Переважна більшість їх сиділи тут же, в залі. Вибухи реготу глушили гнівні тиради "оригіналів". Деякі з чиновників, зрозумівши, що ця "кумедія" добром не скінчиться, потихенько покидали приміщення театру, за англійським звичаєм, навіть не попрощавшись з своїми сусідами, загрожували помститися "невігласам"-акторам.

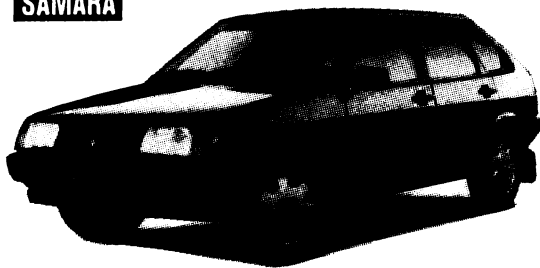
Городничий, як і годиться, сидів у першому ряду з своїм сімейством. Спочатку він лише усміхався, потім почав шаленіти, але, як міг, стримувався, не давав волі своїй люті аж до кінця другого акту. Але коли актор-городничий уміло й дотепно кинув чергову репліку і вимовив її точнісінько так, як сам їх величність, Хаджі не стримався. Вискочив на сцену і з усієї сили дав такого ляпаса акторові, що аж в кінці залі було чути. Але не розгубився і актор, дав городничому "здачі".

Як метеори почали вискакувати на сцену інші "герої п'єси". Щось неймовірне діялось і в залі, і на сцені. Публіка і обивателі (так тоді називалися вищі і нижчі верстви міщан) підняли такий гвалт і регіт, що погасла більшість свічок та світильників. Присутні розділилися на два ворожих табори. Одні, хто впізнав себе на сцені, галасували: "Закрити комедію!", а більшість волала: "Продовжувати її!"

На сцені і в розбурханій, як бджолиний вулик, залі

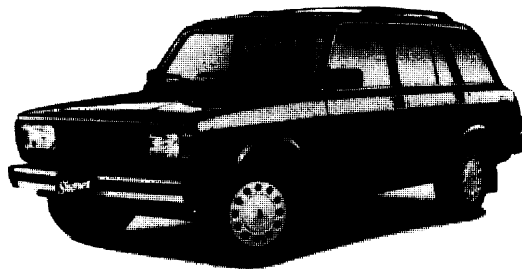
Автомобіль — найбільш вигідний подарунок, особливо сьогодні

SAMARA

Одержання автомобілів в Одесі, Луцьку, Ризі, Талліні, Санкт-Петербурзі і Москві.
Ціни — від 4990.00 кан. доларів.
Ви не платите GST, PST.
Ми пропонуємо також інші моделі автомобілів Лада, Самара, Нива 4x4, Луаз 4x4.

SIGNET WAGON

За інформаціями просимо звертатися на адреси:

LADA CANADA INC

1790 Albion Road, Etobicoke, Ontario M9V 4J8
Tel.: (416) 748-2100 Fax: (416) 748-2107 Telex: 06-989241

розпочалась справжня бійка. Багато її учасників недоразувався хто зубів, у інших кров каравашила з носів. І вони прикладали до своїх носяр хусточки, де інде скавав якийсь чиновник з побитою мордою... А Каленикові Гудзієві у цій сугиці хтось перекусив вухо.

Та битва за "справедливість" тривала. Навіть викликані жандарми не змогли заспокоїти розбурхану стихію глядачів та акторів. Після тривалого антракту, який обидві "воюючі" сторони використали для "заліковування" ран, всі осміяні чиновники і вищі чини покинули залу, а п'єса продовжувалась. По її закінченні присутні влаштували виконавцям бурхливу овацію. Чулися вигукки: "Слава Гоголю!", "Хай знають наші чинодрали, що народ все баче!" А один з глядачів вискочив на сцену і, втихомиривши публіку, промовив:

-- Вельмишановні публіка і обивателі! Пропоную зробити пожертви і збудувати пам'ятник нашому дорогому співвітчизникові, видатному письменникові і драматургові Миколі Васильовичу Гоголю! -- зняв з голови капелюха, вкинув в нього червінець і пустив капелюха по рядах. Звідусіль посипались в нього червінці, карбованці, золоті. Одного капелюха не вистачило, довелось ще комусь подати свого на цю гарну справу.

Є припущення, що цю ініціативу проявив учитель місцевого реального училища Григорій Мачтет, який працював викладачем історії та географії, автор відомої пісні "Последнее прости", або "Замучен тяжелой неволей". Відомо, що ця пісня була написана письменником-революціонером в пам'ять про студента Чернишова, що передчасно помер у острозі.

Та якби там не було, і щоб то не було за один той вечір зібралася така сума, що вистачила для спорудження пам'ятника. Ініціатори цієї затії, точніше, гарної справи відрядили делегацію до Києва, замовили бронзове погруддя. Місцеві грушанські каменотеси виготовили з найкращого білого напівграніта, який ішов на виготовлення жорен для млинів, триметровий суцільний постамент та його основу.

А з часом, коли міський городничий Хаджі поїхав на лікування "на води", місцеві умільці встановили пам'ятник в п'ятдесяти метрах від будинку, в якому жив градоначальник.

Повернувшись з лікування, Хаджі буквально отетерів, побачивши перед своїми вікнами ненависного йому автора "Ревізора", і вирішив жорстоко помститися за зухвальство громадян. "Отець" міста написав листа Подільському губернаторові про те, що відкрите кілька років тому реальне училище стало "розсадником" вільнотумства, неблагонадійности і безпорядків і попросив негайно закрити його. Губернатор, звичайно, погодився з пропозицією свого підлеглого і віддав розпорядження перевести училище з Могилева до Вінниці. На більше, зняти ненависний йому пам'ятник, він не наважився, або просто побоявся. Дуже вже непередбачені події могли відбутися серед молоді та прогресивних на той час людей.

Важко сказати, що у цій розповіді шанованого Миколи Калениковича правда, а що, можливо, й вигадка. Сам він не був учасником тих подій -- батько йому про це розповідав. Але є прямі докази того. По-перше,

пам'ятник М.В. Гоголю до цих пір стоїть на тому ж місці, де він був поставлений 1872 року. Друге, це те, що реальне училище того злополучного року було переведено до Вінниці, є документальні дані про те, що учитель-письменник Григорій Мачтет жив у цей час у місті над Дністром.

Пошкоджене у роки Другої світової війни погруддя письменника 1950 року реставрував київський скульптор і художник Наум Доляр, який ще донедавна жив у Києві.

Стоїть і донині реставрований колишній театр "Гігант", який тепер передали дітворі. А в колишньому, тепер добудованому будинку міського городничого Хаджі зараз знаходиться музичне училище.

...Стоїть Гоголь у центрі міста над Дністром, усміхається тим порядкам, що існували тут протягом 73 років совецької влади, як продовжувалась та ж сама катавасія при комуністах, що й сто двадцять років тому, коли на сцені "Гіганта" вперше йшла безсмертна п'єса великого російського письменника, сина українського народу. Не було на них Гоголя. Та й тепер він своїм дошкульним словом багато б зарадив Україні у справі будівництва нового цивілізованого суспільства. Але -- нема. А другий Гоголь ще поки не народився. Ну, що ж почекаємо...

*Едмонтон, Канада
27 березня 1992 р.*

YAR HALABAR

YAR'S KIDS 'N THINGS
CHILDREN CLOTHING AND FURNITURE

Дитячі убрання і меблі

2314 BLOOR ST. WEST
TORONTO, ONT., M6S 1P2

(416) 767-7860

**ВЕЛИКИЙ ВИБІР
НАЙНОВІШИХ ЖІНОЧИХ
МОДНИХ ОДЯГІВ**

DANYA

FASHION SHOPPE
2378 BLOOR STREET W.
TORONTO, ONT., M6S 1P4
Телефон: 766-4511

ГОВОРИМО ПО-УКРАЇНСЬКИ

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ ЛЕОНІД КРАВЧУК ВІДПОВІДАЄ

-- Наприкінці минулого року Україна проголосила свою незалежність. Але ж відомо, що перехід до повної державної незалежності -- тривалий процес. Які найбільші перешкоди постають на цьому шляху?

-- Безперечно, до повної державної незалежності Україні необхідно пройти довгочасну і тернисту дорогу. Адже становлення державності відбувається за складних політичних, економічних та міжнародних умов, коли необхідно долати перешкоди як внутрішнього, так і зовнішнього характеру.

Не секрет, що економічний спад триває. Спинити його можна лише рішучим запровадженням глибоких економічних реформ, переходом до ринкових відносин. Зволікати тут не можна. І все ж деякі керівники інститутів державної влади професійно не готові до праці за нових підходів, інші -- гальмують реформи, не беруть на себе відповідальність за економічні перетворення народного господарства, не можуть позбутися командно-росподільної адміністративної хвороби. Зрозуміло, вони не мають права посідати високі пости.

Численні факти свідчать, що й місцеві Ради одірвалися від людей, втратили зв'язок з трудовими колективами, діють надто обережно. Отож необхідно принципово змінювати структуру, характер та зміст виконавчої влади. Зокрема, на перехідний період до прийняття нової Конституції України, ми хочемо ввести представництва Президента на місцях -- в областях, районах.

Я, до речі, називаю головні, глобальні перешкоди. Ви ж розумієте, що на це запитання можна відповідати дуже довго.

Тепер про зовнішні перепони. Повірте, мені не вельми зручно про них говорити. Дехто може закинути: бачте, Президент прагне перекласти внутрішні проблеми творення держави на когось. Обставини ж змушують дивитися правді в очі.

А правда така. Державна незалежність немислима без національних Збройних Сил, впровадження своєї фінансово-валютної системи і розв'язання кордонно-митних питань. Цілком нормальне явище і в цивілізованому світі сприймається як належне.

Так ось, коли Україна проголосила незалежність і почала робити послідовні кроки щодо цього, певні сили колишнього центру, шовіністично настроєні депутати Верховної Ради Росії здійснили на нас безпрецедентний тиск. Володіючи повним інформаційним простором, маючи могутні засоби масової інфомрації, вдалися до залякування, шантажу, підтасування й перекручення фактів, шельмування. Ми розуміємо, чому вони так діють. Ніяк не хочеться змиритися з тим, що Україна вже не провінція колишнього Союзу, не частина Росії, а самостійна держава, визнана світом, і вимагає до себе ставлення відповідно до міжнародних норм. Та де там -- імперські амбіції, вони всупереч реаліям, логіці, у деякого беруть гору. Грубе втручання у наші внутрішні

справи продовжується...

Та найнебезпечніше те, що частина вчорашніх російських демократів намагається зіштовхнути українські і російські народи, посяяти між ними ворожнечу, ненависть, розігруючи кримську карту, висувачи територіальні претензії до України. Хоча всім ясно -- це є пряме порушення Гельсінського процесу, договору 1990 року між Росією і Україною, підписаного в Києві.

На щастя, народ України терплячий, він проявляє мудрість. Ми знаємо: для розбудови держави треба згуртувати всі наші політичні сили, спокійно реагувати на інсинуації і тиск. А проблеми, що виникають між незалежними державами, розв'язувати в рамках міжнародного права, за столом переговорів, врівноважено, з урахуванням інтересів різних сторін.

-- Україна є членом Співдружності Незалежних Держав. Якою бачите, Пане Президенте, майбутність Вашої держави в СНД? Чи має перспективу сама СНД?

-- Створюючи СНД, ми насамперед ставили найважливіше завдання -- не допустити стихійного розпаду СРСР, можливих конфліктів, конфронтації, що могло б призвести до найтяжчих наслідків. Ми виходили з того, що наші держави є незалежні. СНД ж не повинна бути ані державою, ані державним об'єднанням, ані суб'єктом міжнародного права. В Білорусії і Алма-Аті ми заклали фундамент наших політичних та економічних взаємовідносин. Природно, якщо в такому напрямку розвиватимуться стосунки між державами, Україна бачить своє майбутнє в СНД. Бо наш народ ніколи не згодиться зберегти або теанімувати старі структури колишнього Союзу, з чим пов'язані трагічні сторінки історії.

Бути пророком -- річ невдячна. Та коли СНД поверне на уже пройдений Радянським Союзом шлях, то навряд чи вона матиме життєдайні перспективи.

-- Політична система України тільки-но формується. Нові партії не мають необхідного авторитету в народі, а на місцях ще діє стара влада. В якому напрямку еволюціонуватиме політична система Української держави?

-- Незалежна Україна лише починає будувати державні інститути, формувати громадські об'єднання, партії, рухи. Це закономірно. Мені, як і кожній людині, складно передбачити, якого спрямування набуде вся політична система. Але я виходжу з того, що 92 відсотки жителів, які торік 1 грудня прийшли на виборні дільниці, проголосували за незалежність України. Отже, зусилля всіх партій, рухів, переконаний, повинні бути підпорядковані цій найвищій доленосній меті -- створенню незалежної Української держави. Про це й засвідчило недавнє засідання "круглого столу" за участю Президента України, представників політичних партій, об'єднань, товариств і рухів.

У прийнятій Заяві його учасники висловили занепо-

коєння щодо загрози суверенітету нашої держави, кризового стану суспільства. Ми зійшлися на думці, що здолаємо всі труднощі і завади на шляху розбудови незалежної України, лише консолідувавши всі демократичні сили, створивши такий механізм взаємодії між партіями, між державними структурами, між урядом, який би дав можливість плідно працювати...

-- *Недавно Пан Президент повідомив: німцям, депортованим свого часу з України, буде надано можливість повернутися на землю своїх предків. Чи означає це, що вони матимуть у Вашій державі якісь особливі умови, пільги, вигоди? Чи, може, Ви розраховуєте на тісніше зближення України з Німеччиною?*

-- Я хотів би підкреслити: повернення німців на батьківську землю -- лише відновлення історичної справедливості щодо депортованого народу. Вони матимуть в Україні рівні права, як і всі жителі. Запевню, ніяких особливих умов.

Однак принагідно нагадаю: до війни в п'яти областях жило 400 тисяч німців. Якщо вони після остаточного переселення в Україну утворять регіон з переважаючою більшістю свого населення, то матимуть право на відтворення національного району. Але наголошую, то не буде автономія в складі Української держави.

Кілька слів про зближення України й Німеччини. Між нашими державами, справді, встановлюються добрі ділові взаємовідносини. І це нас радує. Україна -- європейська держава і, природно, хоче стати повноправним членом Європейського співтовариства, налагодити з усіма країнами тісні політичні, економічні, культурні взаємини. Але ми будемо свою політику не за принципом торгів: мовляв, ми дамо змогу німцям переселитись в Україну, а ви там, у Німеччині, подумайте про допомогу нам. Нічого подібного. Всі відносини з ФРН, як і з іншими державами, прагнемо поставити на ґрунт міжнародних правових угод, взаємоповаги і взаємовигоди.

-- *Як Ви оцінюєте стан національних меншостей в Україні? Поляки, котрі проживають в Галичині, скаржаться, що їхні прохання, їхні постулати не беруться до уваги. Чи збирається Ви як Президент розпочати працю щодо національних меншостей?*

-- Проголошуючи державну незалежність, ми заявили світові: усі народи, малі вони чи великі за чисельністю, мають в Україні рівні, повторюю, рівні й однакові права. І тому навіть не повертається язик говорити про національні меншості. У своїй внутрішній і зовнішній політиці ми чітко дотримуємося міжнародних норм щодо прав людини. Ви ж щойно цікавилися проблемою переселення німців. Оце і є конкретні дії в цьому напрямку.

Моя тверда позиція: усі народи -- росіяни, поляки, німці, угорці, болгары, євреї, гагаузи, кримські татари та інші -- повинні мати необхідні можливості для розвитку науки, культури, рідної мови, збереження національних традицій. Прийнято й відповідні державні та урядові акти. Ми стежимо за тим, щоб не виникло ніяких конфліктів, суперечностей, непорозумінь, щоб усі люди жили в мирі й злагоді, не втрачаючи свого національного коріння, національної специфіки, разом розбудовува-

ли Українську державу -- наш спільний дім. Про якісь же утиски поляків в Галичині я вперше чую. Якщо, на жаль, таке й сталося, то ми спробуємо без зволікань виправити становище.

-- *Недовзі Ви відвідаєте Польщу з офіційним візитом. Яких результатів чекаєте від нього? Чи є можливості поглиблення взаємовідносин між нашими державами?*

-- Український Уряд працює над пакетом пропозицій щодо таких взаємин. Я вважаю, що співпраця Польщі і України в сільськогосподарському виробництві, переробній легкій промисловості має бути найтісніша. Але це не означає, що, скажімо, в галузі машинобудування у нас немає перспектив розвитку. У мене є всі підстави говорити, що з багатьох політичних, економічних, соціальних питань ми домовилися з польським Урядом. Інакше й не може бути, Україна й Польща -- сусідні слов'янські держави. Історія, культура, мови польського та українського народів нерозривно переплелися. Відтак ми із задоволенням сприйняли той факт, що Польща першою визнала незалежну Україну.

Український народ міцніше дружбою і повагою до польського народу. Словом, я бачу велике майбутнє у взаєминах наших двох держав.

Розмову вів
П. Косцінський
-- газета "Rzeczpospolita" (скорочено)

ЗДОРОВИЙ І СМАЧНИЙ ХЛІБ

та інші печива випікає

Українська пекарня

THE **future** BAKERY
& CAFE

власниками якої є Родина Вжесневських

-- можна набути також різні українські страви
у наших каварнях

739 Queen St. W., Toronto, Ont., Tel. 368-4235
St. Lawrence Mkt. 366-7259
483 Bloor St. W. 922-5875
2199 Bloor St. W. 769-5020

PALADIN INSURANCE LTD.

Tel: 239-7392

Павло Колодій

Insurance Broker

Забезпечуємо: дома, апартаменти, котеджі,
автомобілі, торгові підприємства, каліцтво,
життя! Також групова асекурація!

97 Six Point Rd.
Etobicoke, Ontario
M8Z 2X3

Полагоджуємо
медично-шпитальне
забезпечення для осіб,
що приїжджають до
Канади на відвідини!

ДЦ УНР НА ШЛЯХУ ЗДІЙСНЕННЯ НАЙВИЩОЇ ФОРМИ КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

(Слово при відкритті Надзвичайної сесії УНРади 10-го скликання)

Надзвичайна сесія Української Національної Ради відбувається на фоні епохальних подій в історії України, в історії Східної Європи і всього колишнього СРСР. Тоталітарна колоніальна імперія розпалася. Колишні 15 республік СРСР стали незалежними державами. Здійснилася мрія українців: державну незалежність України проголошено.

Століттями боролись і вмирали за державну незалежність України у нерівних боях проти імперських сил тисячі і тисячі відомих і менш відомих патріотів України. Тисячі трудилися інтелектуально, військово, організаційно, економічно, на культурницьких нивах всіх без винятку українських земель в Україні, в діяспорі, на Заході, на Сході, на Півночі, відкрито і в підпіллі. Ці борці були за походженням із всіх без винятку класів, соціальних прошарків і професій. В результаті державна незалежність здобута як заслужений вінок слави для всіх борців усіх генерацій. Воістину вся нація десятиліттями, а то й віками, була в поході до свободи і незалежності. (...)

Президія Української Національної Ради з метою переорієнтуватися на нове коло завдань рішила скликати цю Надзвичайну сесію, щоб всім разом зважити і однозгідно прийняти рішення про еventуальну передачу мандату Державного Центру УНР в екзилі теперішньому всенародно вибраному президентові України, Верховній Раді й Урядові України, щоб скріпити їхній авторитет моральною і організаційною підтримкою зі сторони діаспори, а зокрема тієї її частини, що була і є зорієнтована на державну традицію Української Народної Республіки. Йдеться про включення Державного Центру Української Народної Республіки у всеукраїнський історичний потік відновленої у наші дні незалежної української держави, щоб цим пов'язати до купи всі періоди боротьби за державність у 20-му столітті. (...)

Чи правильно зробить ДЦ УНР, передаючи добровільно по своїй ініціативі повноваження УНР державним органам України з метою, щоб всім спільно концентруватися на дальшій безпосередній допомозі суверенній українській державі?

Думаємо, що зробимо правильно. Стоїмо ж на тому, що мусить бути сконсолідований державний авторитет одного президента України, одного законодавчого органу -- Верховної Ради України, одного уряду України для всіх громадян України і для всіх українських патріотів-державників по всьому світі. Цим мусимо спричинитися до концентрації сил народу України і сил діаспори для спільної мети -- допомоги державній владі у Києві для розбудови незалежної України. (...)

Досягнута в наш час державна незалежність України силами всіх українців -- це заслужений коронний вінок для всіх славних будівників української нації,

об'єднаних всенаціональною ідеєю державної незалежності, демократичних свобод, прагненнями до особистої безпеки й економічного процвітання України.

З цієї настанови будування спільних всеукраїнських сил Президія УНРади запросила делегацію Верховної Ради України на нашу Надзвичайну сесію, щоб привітати через них усіх тих, що безпосередньо були у передових рядах борців за незалежність України. Із глибокою пошаною і признанням вітаємо серед нас Михайла Васильовича Гришка і Ларису Павлівну Скорик, як посланців від Верховної Ради і уряду України, що успішно справляються із обов'язками керівників України. Хоч ще існують економічні труднощі, але припускаємо, що із введенням власної грошової системи буде переборено і ця трудність. Економіка і народ багатий, трудолюбний України гарантує і цю перемогу. (...)

Найвищою кваліфікацією сучасного проводу України є той факт, що незалежність успішно досягнено МИРНИМ ШЛЯХОМ. Коли майже щоденно чуємо або читаємо про криваві жертви вірменсько-азербайджанського, грузинсько-осетинського та сербсько-хорватського конфліктів, проймаємося вдячністю керівникам України, що досі виявили багато стриманості і мудрости, щоб не дійшло до кривавої боротьби із сусідами. (...)

Досі найбільш знаменитою подією в історії України був переможний референдум щодо незалежності. Результати захоплюючі. Тільки подумати -- 91% голосів населення, до того ж різнонаціонального, проголосувало за незалежністю. Це була знаменита перемога для політичного принципу "Україна для всіх, хто живе в Україні!" подібно до американської традиції в цьому питанні, що зробило цю країну могутньою...

Сучасна Україна устами президента Кравчука висловила ідею КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ як основної підстави для застосування РЕАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ, опертої на власні сили України. Це своєчасна дуже практична ідея.

Не може бути вищою державною метою у цей тривожний час, як забезпечення КОНЦЕНТРАЦІЇ українських сил навколо РЕАЛЬНО ДІЮЧОГО президента реальної України. Хоч проявлялися симптоми ослаблення Народного Руху проспектом еventуального розтягання його рядів по окремих партіях, а навіть підриванням Народного Руху у спосіб трактування його як ще однієї партії серед існуючих досі, та все ж III-й з'їзд Руху прийняв рішення, щоб НРУ залишився громадсько-політичною організацією як загальна надбудова і підтримав нинішню політику президента України. Це добре! Спільні цілі президента і Народного Руху -- це важливий крок вперед! (...)

У теперішній вирішальний період найвищої проби для молоді демократичної держави ДЦ УНР мусить

включитися своєю моральною підтримкою для президента Кравчука, для відважних і патріотичних законодавців Верховної Ради, що були, поруч НРУ, рушіями проголошення незалежності 7 місяців тому. Потрібна підтримка для реформ і обтяженого важкими труднощами уряду України.

Члени УНРади в екзилі, хоч дехто ще є частково в полоні старих ідеологічних упереджень, мусять всеціло робити ставку на уже існуючу зформовану державну структуру України, а це значить на теперішнього президента України, на Верховну Раду під головуванням Івана Плюща, на уряд України, на масову патріотичну організацію Народного Руху, на підтримку якого став і президент Л. Кравчук.

Сьогоднішній державний Київ у всіх відношеннях -- це уже ВЕЛИЧНИЙ СОБОР, який хоч і є ще в "риштованнях", але вже вирисовуються тверді, могутні контури його величі, його економічної потуги, його релігійної місії, його свободи вибору мирних інтенцій і добросусідства з іншими народами.

Станьмо і ми всеціло на допомогу сучасному проводі України, бо він єдина надія утримати здобуту державну незалежність! Це потужна моральна сила проти недругів.

Слава ДЦ УНР, слава Надзвичайній сесії УНРади, що здійснює найвищу форму реальної політики єдністю діяспори із офіційним Києвом.

(Друкється скорочено)

З ДЕКЛЯРАЦІЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ СЕСІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ 10-го СКЛИКАННЯ

*До українського народу на Батьківщині
й українців у розсіянні суціль!*

Ми, члени Української Національної Ради, що зібрались на Надзвичайній сесії 10-го скликання 14-15 березня 1992 року, висловлюємо свою велику радість з приводу відновлення Української самостійної держави, що постала на підставі Акту 24-го серпня 1991 року, проголошеного в Києві і потвердженого голосуванням 1-го грудня 1991 року та є продовженням світлих тисячолітніх традицій українського державотворення. (...)

Тепер, у ці величні дні національно-державного відродження й відбудови української держави, Українська Національна Рада вітає владу України під керівництвом Президента Леоніда Кравчука і висловлює їй повну підтримку у важкій і відповідальній праці для добра народу України.

Українська Національна Рада на своїй Надзвичайній сесії 14 і 15 березня 1992 року схвалила постанову про закінчення діяльності і повноважень Державного Центру УНР та передачу їх владі самостійної України.

Актом передачі повноважень Державного Центру УНР в екзилі в Києві буде закінчено довгий і важкий шлях праці Державного Центру УНР в екзилі, а саме -- Президента УНР, Української Національної Ради й Уряду УНР в екзилі, що невтомно трудилися для добра нашого народу і відновлення української державності, яку український народ своєю важкою боротьбою осягнув і тепер її закріплює за дуже складних обставин.

Українська Національна Рада, що в екзилі, на своїй Надзвичайній сесії звертається до всієї української діяспори, а зокрема до всіх численних прихильників Державного Центру УНР в екзилі, щоб вони знайшли відповідні форми дії для моральної і фінансової допомоги Україні в складній праці утвердження самостійної держави народу України, як спільного добра усіх її громадян.

Бажаючи творцям і подвижникам національного відродження і відбудови Української Держави якнайбільших успіхів, Надзвичайна сесія Української Національної Ради висловлює свою повну підтримку зусиль влади України в розбудові збройних сил для оборони від усіх можливих зазіхань на її незалежність.

Сесія гостро засуджує російських шовіністів, які не хочуть погодитися з фактом, що імперія, яка поневолювала Україну та інші народи, перестала існувати. Ми віримо, що серед російського народу переможуть ті сили, які зречуться політики поневолювання інших народів, шануючи їхній державний суверенітет.

Беручи до уваги сучасні політичні й економічні обставини в Україні, Надзвичайна сесія Української Національної Ради закликає усіх українців у діяспорі і на Батьківщині до тісної співпраці з державотворчими силами України для відбудови і закріплення суверенної Держави народу України.

СЛАВА УКРАЇНІ!

*Дано в місті Бавнд-Бруку, США
15 березня 1992 року*

Looking for that authentic Ukrainian gift?

UKRAINSKA КНУНА

A Division of
Demo Trade Limited

**Importer and distributor
of fine giftware**

NOW
DUTY FREE!

No Duty on clothing
(except leatherware), footwear
and food sent in prepaid parcels to
Ukraine, Belarus, Russia, the Baltic
States and other parts of Eastern Europe.

- EMBROIDERED
tablecloths towels bedspreads
aprons blouses shirts
- BEAUTIFULLY PRINTED
wool kerchiefs and shawls
- HAND PAINTED
decorative plates and boxes
- INLAID WOOD
from the Carpathians,
Hutsulshchyna and Bukovyna
- GLASSWARE AND CRYSTAL
from Lviv and Kiev
- BOOKS PERIODICALS and more

Your heritage art store

UKRAINSKA KNYHA
962 Bloor Street West, Toronto, Ontario M6H 1L6
Canada
FAX: (416) 531-4075 Phone: (416) 534-7551 TELEX: 06-22465

КРИМ: МИНУЛЕ Й СЬОГОДЕННЯ

19 лютого 1992 року Україна і Росія могли відзначити, як писалося раніше, знаменну подію -- 38 років тому Кримський півострів був переданий із складу РРФСР до складу Української РСР. Однак, цього року не відбулося жодних офіційних зустрічей, урочистих промов і привітань. Можливо, і не варто сьогодні згадувати це "освідчення нерушимої братньої дружби між російським і українським народами", щоб не викликати зайвого "нагнітання обстановки". Та все ж факт історичний -- 38 років "радянський" і "соціалістичний" Крим був у складі Радянської, а віднедавна незалежної України. Сьогодні ж можна поставити, на перший погляд, безглузде запитання: чи входить Кримська область до складу України? Відповідь на нього, зокрема в Криму, буде неоднозначною. Принаймні в проекті Основного Закону Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки (до лютого 1992 року) згадки про входження Кримської області до складу України немає. Натомість проект Конституції, прийнятий на лютневій сесії Верховної Ради Кримської АРСР, проголошує утворення демократичної правової держави -- Республіки Крим.

ПРО ПРАВОМІРНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ РЕФЕРЕНДУМУ

Визнаючи право кожної нації на державність, стосовно Криму виникає запитання: яка ж нація на цій території претендує на державне утворення? Виходячи з перепису населення 1989 року, це -- російська нація, яка на той час становила майже 1,630 тисяч чоловік (67 відсотків від загальної кількості жителів Криму). Українців два роки тому нараховувалося близько 630 тисяч, а кримських татар, корінних жителів півострова, лише близько 38 тисяч (четверте місце після білорусів -- близько 50 тисяч). Однак, повернемося до першовитоків формування цього державного утворення.

Здавалося, що результати Всеукраїнського референдуму (54,19 відсотків населення Криму висловилися за те, щоб жити у Кримській автономній області, яка б входила до складу України) розставили всі крапки над "і". Однак, особливо з початком формування Національної армії України, постала проблема Чорноморського флоту, який, звісно, крім стратегічної зброї, як це неодноразово заявляв Міністер оборони України генерал-полковник Костянтин Морозов, має належати Україні. Отут-то й показали своє справжнє обличчя ті, хто й до референдуму відстоював позиції так званої незалежності Криму. Одразу сусідня (співдружна хоча б з назви -- СНД) держава, від імені поважних посадових осіб, які вважають себе демократами, заручившись підтримкою парламенту, висловила територіальні претензії Україні. Якщо повернути ці землі Росії, то автоматично вирішиться проблема Чорноморського флоту. На це й розраховувалося. Тому на якийсь час, облишивши військову проблему, основна увага російського уряду була спрямована до питання правомірності рішення

1954 року про передачу Кримської автономної області зі складу РРФСР до складу української РСР.

Та все ж прихильники повернення Криму до Росії розуміли що пряме висловлювання територіальних претензій до України, не йде їм на користь, тому до ідеї "відновлення історичної справедливості" почали ставитися обережніше. Це можна пояснити тим, що Україна твердо стояла і стоїть на позиціях збереження недоторканості своїх кордонів.

Та все ж оптимальний варіант, на думку московських політиків, це створення на Кримському півострові нібито незалежної республіки. Для цього достатньо було використати недосконале українське законодавство -- Верховна Рада Криму прийняла постанову про проведення республіканського референдуму. (До речі, вже саме запитання, яке винесено на референдум, звучить абсурдно: "Ви за незалежну Республіку Крим в союзі з іншими державами?")

Стосовно правомірності проведення такого заходу можна висловити багато зауважень і навіть спростувань. Найголовнішим, на мій погляд, є те, що автохтони Криму -- кримські татари -- принаймні сьогодні не готові до утворення власної держави і хочуть жити в Кримській автономній республіці, яка б входила до складу України.

Однак, на кримських татар місцева влада Криму поки що не звертає уваги. Найперше, яка мета переслідується й набуває розповсюдження, -- це забезпечення й захист прав російськомовного населення. Спекулюючи на українському націоналізмі, набирає популярності "Республіканське движение Крима" (РДК), яке останнім часом, стоячи на позиціях політичної незалежності Криму (насправді ж шовіністичних і "єдніонедільських"), відверто виступає проти перебування Кримської області в складі України. Водночас лідери цього руху в усьому орієнтуються на Росію. І в політичних, і в економічних програмах прихильність до Москви очевидна.

У наявній економічній кризі звинувачується уряд України, дії якого, мовляв, спрямовані на реконструкцію соціалістичної моделі господарювання. Надмірні податки і "лібералізація цін", проведені ним, замість стимулювання і розвитку підприємництва, ведуть до згорання виробництва, вбивають творчу ініціативу тих, хто хоче займатися економічною діяльністю у вільному економічному просторі, без кордонів між Україною і Росією. Таку політику проводять місцева влада і РДК, залучаючи до цього певні економічні кола, які надають фінансову підтримку підготовці до референдуму. Сепаратистські настрої формують у населення як російська, так і місцева преса, радіо і телебачення.

На жаль, не знайдено порозуміння стосовно розподілу владних повноважень між Києвом і Кримом. Хоча позиція Верховної Ради Криму, особливо у вирішенні економічних проблем, досить обережна, оскільки економіка Криму значною мірою залежить від поставок продукції виробничо-технічного призначення з усіх облас-

тей України (наприклад, енерго- і водозабезпечення здійснюється на 80 відсотків).

ЧИ МАЄ ПРАВО РОСІЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ ПОРУШУВАТИ "КРИМСЬКЕ ПИТАННЯ"?

Повертаючись до Указу Президії Верховної Ради СРСР від 19 лютого 1954 року про передачу Кримської області зі складу РРФСР до складу Української РСР, хотілося б нагадати деякі історичні факти, навести витяги з указів Президії Верховних Рад УРСР, РРФСР й СРСР. І тоді стане зрозумілим -- чи правомірне це рішення, чи ні.

23 січня 1992 року, коли парламент Росії заявив про територіальні претензії до України, пов'язані з Кримським півостровом, то основними аргументами народних депутатів Росії були такі: порушення чинної у 1954 році Конституції РРФСР і відновлення історичної справедливості. Мовляв, кримські землі традиційно належали Росії, яка, починаючи з кінця XVIII століття, володіла ними. Однак, ці докази звучать принаймні несерйозно. Стосовно "історичних" прав на півострів Крим, то достатньо згадати, що 1783 року Російська імперія, здійснюючи свою загарбницьку політику, завоювала Кримське ханство, на жаль, завдяки значній підтримці поневолевних українських козаків (до речі, так само як частину російської армії складали козацькі формування, до складу татарської орди входили загони козаків, які тут проживали, для яких кримська земля була батьківщиною).

Коли ж згадати давнішу історію, починаючи від Київської Русі і закінчуючи періодом Запорозької Січі, то як би того хто не хотів, Росія не могла впливати на політику Кримського ханства, взаємини між Україною і Кримом розвивалися без посередництва Москви. І в минулому, і нині суттєва різниця у політиці України і Росії полягає в тому, що Україна здійснювала свої міждержавні стосунки цивілізованим шляхом, тоді як Росія завжди вдавалася до заграбань і поневолень інших народів.

До сьогоднішніх днів дійшло багато свідчень і фактів стосовно того, хто населяв Кримський півострів, до його поневолення Московією. Приміром, перепис населення 1666 року засвідчував: у Кримському ханстві про-

живало 1,120 тисяч населення. Татари склали 180 тисяч, понад 20 тисяч становили представники інших небагаточисельних народів (греки, караїми, євреї, болгары) і майже 900 тисяч українців. Ще навіть на початку століття, доки Росія залишалася монархією, українці в Криму складали переважну частину населення.

Порушивши питання правомірності передачі Кримської області зі складу РРФСР до складу Української РСР, Росія зробила досить необережний крок. Мені здається, колись, як восторжествує історична справедливість і на історичну батьківщину повернуться депортовані народи, постане інше питання. Тільки тоді ставитиме його не парламент Росії, а народи Криму, які мають цілковите моральне право на відшкодування матеріальних збитків, які в період імперського господарювання на цій землі заподіяла Радянська влада в особі усіх, до останнього включно, московських правителів. До речі, ставлячи під сумнів конституційність передачі Кримської області зі складу РРФСР до складу УРСР, парламент Росії не згадав правомірність конституційного акту 30 червня 1945 року, коли Верховна Рада СРСР реформувала Кримську Радянську Автономну Республіку в Кримську область у складі РРФСР, тим самим ліквідувавши останній атрибут державності, на відродження якої нині покладають надії державні політики Росії.

Тепер щодо конституційності рішень Верховної Ради УРСР й Закону СРСР про передачу Кримської області зі складу РРФСР до складу УРСР.

Найперш слід зазначити, що питання передачі Кримської області порушили Президія Верховної Ради РРФСР, яка запропонувала розглянути його Президії Верховної Ради УРСР. 13 лютого 1954 року таке засідання відбулося, на ньому виступили члени і Голова Президії Верховної Ради Української РСР Д. Коротченко. Зрозуміло, що обговорення цього питання проходило в дусі того часу, і акт передачі Кримської області розцінювався як "великодушний благородний акт братнього російського народу", "нове яскраве виявлення безмежного довір'я і щирої любові російського народу до українського народу", "свідчення нерушимої братньої дружби між російським і українським народами". (Про-

ХАРЧІ В УКРАЇНУ! Не ризикуйте вашими грошми у ненадійних фірмах.

Відправляйте через фірму ХОСЕН!

КНОСЕН -- ХОСЕН

За каталогом звертайтеся
на тел. (416) 255-7110,
або пишіть на адресу:

КНОСЕН -- ХОСЕН
2970 Lakeshore Blvd.W.
Suite 205
Toronto, Ont. M8V 1J6
Fax (416) 503-3998

Цукор	10 кг	- \$14.60
Мука	10 кг	- \$9.31
Олія	10 л	- \$25.53
Гречка	10 кг	- \$18.80
Ячмінні крупи	10 кг	- \$7.50
Вівсянка	10 кг	- \$9.89
М'ясо	7.6 кг	- \$18.99
Горох	10 кг	- \$11.35
Риж	10 кг	- \$23.94
Манка	10 кг	- \$8.95

ДІЛЕРИ:

LONDON - (519) 438-3242

HAMILTON:

LOUDMILA'S LADIES WEAR

337 OTTAWA ST.N.

TEL. 545-4044

TORONTO:

JUNIOR DELICATESSEN

3323 BLOOR ST.W.

TEL. 231-5384

або Д. Салючок

TEL. 767-9016

Гарантуємо доставку на протязі 2 до 4 тижнів

ХОСЕН -- значить вигода: швидко -- надійно -- дешево -- швидко -- надійно -- дешево --

СУЧАСНИЙ ГУЛІВЕР АБО ПРИХВАТИЗАЦІЯ ПО-РОСІЙСЬКИ

токол No 49 засідання Президії Верховної Ради Української РСР III скликання від 13 лютого 1954 року.)

19 лютого 1954 року відбулося засідання Верховної Ради СРСР, присвячене розглядові спільної заяви Президій Верховних Рад РРФСР та УРСР стосовно Кримської області. На засіданні була присутня делегація від Криму: заступник голови виконкому Кримської області Ради депутатів трудящих П. Лялін, голови виконкомів Сімферопольської і Севастопольської міськрад.

Першим виступив Голова Президії Верховної Ради РРФСР М. Тарасов, який заявив, що Президія Верховної Ради РРФСР й Рада Міністрів РРФСР, враховуючи територіальну близькість Криму до України, спільність їх економічних, господарських і культурних зв'язків, визнала доцільним передати Кримську область до складу Української РСР.

Голова Президії Верховної Ради України РСР Д. Коротченко виступив другим, виказавши сердечну подяку за цей великодушний акт братнього російського народу, завірив всенародну підтримку такому рішення партії й уряду.

Всі члени Президії Верховної Ради СРСР, звичайно, підтримали цей акт. Наведу хоча б виступ члена Президії М. Шверника: "Безумовно, що цей важливий історичний акт буде служити справі дальшого безперервного господарчого розвитку Кримської області в складі Української РСР. Кримська область буде розвиватися економічно, розширюючи вирощування цінних культур винограду, тютюну, пшениці, збільшуючи продуктивність суспільного тваринництва"...

Із заключною промовою виступив Голова Президії Верховної Ради СРСР К. Ворошилов.

Передача Кримської області, на його думку, була такою, що відповідала інтересам не тільки російського й українського народів, а й служила загальним державним інтересам всього Радянського Союзу. ("Ведомости Верховного Совета СССР" від 20 березня 1954 року.)

У квітні 1954 року сесія Верховної Ради СРСР прийняла відповідний Закон Союзу РСР і внесено зміни до Конституції СРСР. Відповідні рішення були прийняті на республіканських рівнях. Президії Верховних Рад РРФСР і УРСР, обрані цими Радами, вносили "спільне подання" до Верховної Ради СРСР в рамках тодішніх

політико-правових структур і процедур, і воно було належним чином затверджене Законом СРСР у відповідності до Конституції СРСР 1936 року.

З точки зору міжнародного права передачу Криму Україні можна розглядати і як результат відповідної угоди, досягнутої республіками і оформленої діями Президій Верховних Рад РРФСР та УРСР на основі статей Конституцій цих республік, якими передбачалось їхнє право вступати в безпосередні зносини з іншими державами, укладати договори. Рішення про передачу територій здійснювалось за участю представників Криму.

Тому постановка "кримського питання" російським парламентом не має обґрунтованої правової бази, і вона продиктована нинішньою політичною ситуацією.

КОМУ НАЛЕЖИТЬ ВІЙСЬКОВИЙ І ТОРГОВЕЛЬНИЙ ФЛОТ?

Ще до висловлення територіальних претензій Росією, ніби передбачивши розвиток подій, починаючи з осені минулого року, під крилом російського уряду розпочалася інтенсивна реалізація суден Чорноморського військового і торговельного флоту.

У листопаді 1991 року на базі Чорноморського флоту було засноване акціонерне товариство "Невікон-Зойд", фундаторами якого виступили: від Чорноморського флоту -- заступник командуючого флоту, начальник тилу віце-адмірал Васильєв; від акціонерного товариства "Невікон" (Москва) голова правління віце-адмірал Махонін. До складу правління ввійшли інші начальники служб флоту, зокрема, контр-адмірал Халіуллін, заступник командуючого

Tel:

(416) 763-1093

MEAT PRODUCTS LIMITED Specialists for over thirty years

- Найкращої якості м'ясні продукти власного виробу;
- Вареники, флячки, квашена капуста та інші європейські ласощі;
- Замовлення на весілля та на інші прийняття;
- Говоримо по-українськи;
- Власник Е. Рембач до Ваших послуг.

2238 BLOOR STREET WEST
TORONTO, ONTARIO, M6S 1N6

флотом по експлуатації й ремонту капітан першого рангу Богданов, начальник штабу флоту та інші особи. Чи не основною метою акціонерного товариства мала бути зовнішньоекономічна і зовнішньоторговельна діяльність, яка б розвивалась як в Україні, так і поза її межами. Був закладений статутний фонд товариства в розмірі 500 тисяч карбованців, розподілений на іменні акції по одній тисячі карбованців кожна. 51 відсотків акцій придбав "Невікон", 45 відсотків -- Чорноморський флот. У Севастопольському відділенні Укрсоцбанку був відкритий рахунок.

На початку січня 1990 року у Севастопольському акціонерному комерційному банку був відкритий другий рахунок комерційного банку "Невікон". Через півтора місяця надходжень на цей рахунок не було. Водночас (третій по рахунку) у комерційному банку "Таврика" (Севастополь) майже одночасно був відкритий тимчасовий рахунок, на який тільки протягом січня було перераховано п'ять мільйонів карбованців від акціонерного товариства як статутний фонд, а в лютому ще 43 мільйона карбованців як фінансова допомога. Це далеко не всі фінансові надходження, отримані від діяльності "Невікон-Зюйд". Попередньо встановлено, що лише зі складів речової служби акціонерним товариством придбано майна на суму близько одного мільйона карбованців і реалізовано з прибутком до 8 мільйонів карбованців. Проте порівняно із зовнішньоекономічною діяльністю, пов'язаною з продажем суден, ця фінансова операція не варта уваги.

Лева частка зовнішньополітичної діяльності припадає на продажу як списаних підводних човнів, сторожових кораблів, тральщиків, ракетних катерів, десантних кораблів, так і тих суден, які затонули на мілководді в районах Євпаторії, Севастополя, Феодосії. Ці кораблі за допомогою штатної техніки флоту (оренда) піднімаються і продаються нерідко за кордон (зрозуміло, що й ці судна необхідні Україні, хоча б як металобрухт). На жаль, не ведеться облік і тих дорогоцінних металів (платина, золото, срібло), отриманих в результаті утилізації списаних за строком механізмів, приборів і деталей суден (з 15 підводних човнів, списаних 1991 року, більша частина вже реалізована). Встановлено також, що крейсер "Жданов" проданий в Індію за 2,2 млн. доларів. Очевидно, компанія "Невікон-Зюйд", причетна до цієї справи, оскільки командуючий Чорноморським флотом адмірал Касатонов видав директиву, згідно з якою усі питання, пов'язані з реалізацією суден флоту, вирішує акціонерне товариство "Невікон-Зюйд".

Стосовно торговельного флоту, то й тут ситуація подібна до реалізації суден Чорноморського військового флоту. Російське транспортне міністерство інтенсивно розпродує за кордон судна, які належать акціонерному міждержавному підприємству "Совместный коммерческий флот". 325 суден, які належать Чорноморському морському пароплавству, на 11 лютого 1992 року продано 5 теплоходів, загальною вантажопідйомністю 186 тисяч тонн. Оголошено, що найближчим часом на міжнародний ринок буде поставлено ще 6 суден. Ціни, за якими теплоходи продаються, не йдуть ні в які порівняння із світовими. Хоча деякі операції (занижені ціни)

можна легко пояснити: наприклад, теплохід "Айтодор", вантажопідйомністю понад 57 тисяч тонн, проданий за 3,200 тисяч американських доларів, що нижче вартості металобрухту. Покупцем виявилася... московська фірма "Техімекс", яку очолюють колишні керівники міністерства морського флоту.

На жаль, домовленостей між керівництвом Міністерства транспорту Росії і Українським морським флотом, стосовно узгодження дій по розподілу торговельного, риболовецького і морського флотів до сих пір не досягнуто. Експерти у вирішенні цього питання від уряду України й Російської Федерації працюють, однак, водночас Міністерство транспорту Росії здійснює інтенсивну розпродажу суден, які належать якщо не повністю, то принаймні частково Україні. Усі ж прибутки від їх реалізації надходять у казну Росії.

***

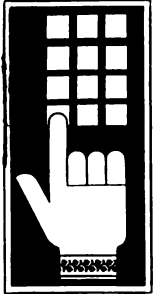

Звичайно, охопити усі реалії сьогодення в одному матеріалі неможливо. Ситуація в Криму сьогодні нагадує збуджений вулик. Одні -- затяті прихильники повернення Криму до Росії, другі -- залишитися у складі України, треті обстоюють ідею незалежної Республіки Крим, а четверті -- аби був мир і злагода у їхньому домі. Мені здається, і це єдиновірне вирішення спірних питань, що лише шляхом переговорів, зваженого підходу до всіх наболілих проблем, методом конструкції можна розплутати цей вузол непорозуміння, який залишила нам у спадок недавня система тоталітаризму. Треба, щоб переміг здоровий глузд. □

UKRAINIAN Credit Union
Українська Кредитова Спілка

"Наше завдання допомагати Вам, Вашій родині й нашій громаді"

Користайте з наших фінансових послуг

- офіруємо:
- українську "MASTERCARD"
- телестрансакції за посередництвом "Українського Дотику"
- автокасири в майже кожному відділі

ВІДДІЛИ УКСПІЛКИ:

295 College St., Toronto	922-1402
2397 Bloor St. W., Toronto	762-6961
225 The East Mall, Etobicoke	233-1254
3635 Cawthra Rd., Mississauga	272-0468
247 Adelaide St. S., London	649-1671
38 Jackson Avenue, Oshawa	571-4777
1093 Ottawa St., Windsor	256-2955

ДОБРОТА ВІД РІДНОГО КОРЕНЯ

(З нагоди 70-ліття проф. Юліяна Децика)

Досить раз побачити, щоб переконатися з тембру звучного, теплого голосу, міміки обличчя, жестів рук та й взагалі зовнішнього вигляду всієї високої стрункої постаті, загорнутої в біле, як чітко і привабливо просвічується лагідність, безпосередність, доброта, а навіть ліричність. Нічого зверхнього, пихатого, гордовитого, і найменшого натяку на честолюбство всемогутнього зцілителя. А душа? Я вже й не знаю чим причаровує його відкрита

Проф. д-р медицини Юліян Децик.

уśmieška. Чи бездоганним тактом і глибокою щирістю, чи цілковитою відсутністю маскування. Нікого не гудить, лише зрідка натякне. В усьому почуття міри, стриманість, мудрий спокій. Ліричність і тактовність в уважному, співчутливому звертанні і формулюванні речень лікарських порад зневолює до довіри і надії.

Я далекий від того, щоб попадати під зовнішні ефекти. А може мені тільки так здається. Ні! У білих стінах Львівської дорожньої клінічної лікарні, у натопті білих постатей він напевно вирізняється бездоганним даром невимушеної безпосередності, навіть інтимності в стосунках з хворими на безліч захворювань серцево-судинної системи. Тільки в пісні захворювання серця не страшно; в житті від його недуги вмирає найбільше людей. Від цілительів полонки біологічно адаптивних механізмів залежить життя сучасної знервованої людини. Поставивши себе на місце хворого, він старається підтримати його на дусі, подолати депресію, повірити в лотерею видужання.

Між тим варто знати, що Юліян Децик, крім терапевта і кардіолога, професор, доктор медичних наук, колишній довголітній завідуючий кафедрою пропедевтики внутрішніх хвороб, а тепер професор цієї ж кафедри Львівського інституту, автор 168 наукових публікацій, в тому числі чорирьох колективних монографій, учасник численних українських і зарубіжних міжнародних конференцій. Його ім'я лічить в науці. Кафедра, якою керував проф. Юліян Децик підготувала ряд цінних навчально-методичних посібників для студентів лікувальних факультетів, він бере участь у науковому і громадському життю: член вченої ради Інституту, член правління Українського наукового товариства терапевтів, водночас і кардіологічного товариства, голова правління Львівського обласного наукового товариства терапевтів і заступник голови Обласного наукового товариства кардіологів, член наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові. Під його керівництвом підготовлено вісімнадцять кандидатських і докторських дисертацій. І цю "візитну карточку" можна було б продовжувати і далі. Та про одне

хочеться сказати: він великий книголюб і цінитель образотворчого мистецтва.

Шлях яким він йшов до свого визнання і авторитету не був гладким. Походить зі Самбора, що на Львівщині, де він народився 31 січня 1920 року. Батько його -- робітник за професією, церковний маляр за покликанням. За родинною традицією привчив двох синів -- Костя (загинув у перший тиждень другої світової війни на німецько-польському фрон-

ті) і Юліяна до праці і книжки. Цього щедро обдарованого малярським хистом вихідця із села Береги -- Іллю Децика згадує з великим пієтетом не тільки син. Його добре пам'ятають і гарним словом споминають старожили Самбора, де він був дуже діяльним і шанованим громадянином, фундатором і членом управи регіонального музею "Бойківщина", художнім реставратором сакральних пам'яток, зокрема славнозвісної Самбірської церкви Успіння Пресвятої Богородиці та інших галицьких місцевостей: Козевої, Либохор, Ясениці Замкової де розмалював старовинні храми.

Либонь по спадкоємності передалися синові велика закоханість у мистецтво живопису і жадоба знань. Зі справжньою пристрасністю прочитує вчений-медик літературу мемуарного характеру, видання, що стосуються історії України, рідної Самбірщини, про видатних наших медиків. Жодного дня без книжки. Історія стала для нього таким же улюбленим предметом, як і медицина. Він так і каже: -- Коли б я не став медиком, то напевно став би істориком. Та у нього була заповітня мрія -- рятувати людей від хвороб. У реалізацію цієї філантропійної мрії він вклав понад п'ятдесят років свого напруженого неспокоїного життя.

Після закінчення Самбірської гімназії з відзнакою (матуру здав у 1938 році), Юліян Децик вступив на природничо-математичний факультет Львівського університету, бо на медичному факультеті не пройшов "по конкурсу", як син свідомого українського патріота. Щойно з 18 листопада 1939 року, в часи нової влади, скориставшись законним правом, став студентом Медичного інституту. Та війна перешкодила його навчанню. Лише після другої світової війни дістав диплом лікаря. Державна розподільна комісія вирішила залишити його в аспірантурі при кафедрі патофізіології. Потрібні були молоді, свіжі наукові сили, які плідно працювали б в медичній науці. Однак він прагнув закріпити знання практикою. Після закінчення медичних студій продовжував працювати дільничним терапевтом у 4-й поліклініці, відвідував і лікував хворих на Личаків-

ській околиці Львова. Тема, яку розробив молодий адепт науки і захистив як кандидатську дисертацію "Холінергічні фактори при анафілактичному шоці" (1949) була оригінальною в науці і перспективною на практиці. Він довів роль вагусного медіатора в механізмі розвитку анафілактичного шоку. Не одному цей метод продовжив життя.

Щасливий науковий старт окрилив молодого вченого на дальші цілеспрямовані пошуки. Він вперше встановив судорожну дію амідопірину при швидкому внутрішньому введенні його тваринам, дослідив запобіжний вплив судорожних доз амідопірину на розвиток анафілексії. Водночас немало віддав сил клінічним дослідженням проблеми нейро-гуморальної регуляції в кардіології, а саме, при ішемічній хворобі серця ("Лабораторна діагностика ішемічної хвороби серця" -- у співавторстві), гіпертонічній хворобі, ревмокардиті, легенево-серці і недостаточності кровообігу. Паралельно з цим досліджував різноманітні сировоткові ферменти при серцево-судинних захворюваннях, брав участь також у розробці ензимодіагностичних тестів. Та основним напрямком його копітких досліджень стала проблема патогенезису і лікування гострого інфаркту міокарда, його ускладнень -- кардіогенного шоку, аритмій. Таким чином вчений дійшов до висновку, що при виникненні різних хворобливих процесів, зокрема інфаркту міокарда, симпатико-адреналова і серотонінергічна система беруть участь у захисних реакціях організму, які протидіють хворобі.

Вісімнадцять літ пошуків, роздумів, теоретичних аналізів, а над усе напруженої праці вивершилося захистом докторської дисертації "Нейро-гуморальні процеси при хронічній недостаточності кровообігу" (1967), в якій автор сказав нове слово в сфері дослідження вияву суті серцево-судинної недостаточності та її лікування, а також нейро-гуморальної регуляції при патологічних станах. Одне слово, робив все, щоб хоч трохи приборкати бич нещасного людства, вказати реальні шляхи удосконалення ефективного лікування хворих. Такою була пропозиція, подана ним в 1970 році -- створити (до речі вперше в області) палати інтенсивного лікування хворих з інфарктом міокарда. Завдяки чому лікарняна смертність від інфаркту у Львівській дорожній клінічній лікарні -- одна з найнижчих в Україні. Більше того, деякі методи запропоновані проф. Ю. Дециком, запроваджено і в інших клінічних лабораторіях.

Значну частину дня проводить за письмовим столом свого затишного кабінету, що у Львові на вул. Шота Руставелі, 18, обставленого шафами вщерть заповненими медичними книжками, обвішаного картинами і витворами рук багатьох умільців, бо в образотворчому мистецтві глибоко любить. У такій позі я й застав його січневої середи, коли він завершував роботу над чорновим варіантом нової книжки "Лабораторна діагностика ревматизму".

Ми розговорилися не стільки про тілесні страждання людей, про різні невиліковні хвороби (СНІД, радіоактивне опромінення), які щораз грізнішою навалюю наступують на людство, скільки про рецидиви суспільних недуг, лікування яких підвладне здоровому глузду,

при умові що наші сусіди не позбулися доброї волі і здатності логічно мислити, не топтати, загальнолюдських, понаднаціональних ідеалів і заповітів, розуміти, що людина, яка приходить на цей світ заслуговує пошани і любові і має право бути оточеною опікою і ласкою, користуватися всіма християнськими чеснотами, жити в добросусідстві і мирі, без територіальних посягань, сподіватися на допомогу ближнього, адже на всіх нас чатує безліч стихійних лих.

-- А чи Вам зустрічалися добрі люди?

-- О, так, насамперед мати і батько, рідні, колеги. Однак не так часто, якби бажалося! А от про одну людину, мого сусіду, професора самбірської учительської семінарії (1900-1931), письменника Івана Филипчака хочу сказати не тільки з куртуазійної чемності. Цей вельми заслужений діяч культурного і громадського життя, автор численних повістей на історичну тематику, зокрема "Княгиня Романова", "Кульчицький -- герой Відня", "Дмитро Детько" заслуговує того, щоб його спадщина була повернута молодому читачеві. Мені імпонують поведінка і об'єктивні історичні праці медичного змісту польського професора Зигмунта Альберта. Будучи доцентом, в 1942-1944 роках, він навчав на Вищих професійних медичних курсах і описав це у книжці "Львівський лікувальний факультет в період окупації" (1975). Кожний раз коли заглядаю до цієї монографії замислююся над шляхетним ставленням автора до національних почуттів українців і, взагалі, до ближнього. Чому інші нездатні на такий об'єктивний такт? А якщо це іноді буває, то рідко!

-- Кого ще маєте на увазі?

-- Журналіста Мацея Козловського, автора сумлінної, об'єктивної книжки "Від Сяну по Збруч"...

У короткій статті всього не скажеш про роздуми, радості, досягнення, тривоги, вболівання видатного спеціаліста-кардіолога, якому нещодавно виповнився сімдесят один рік. Про нього не все скажеш і у книжці. Адже доля, талант і характер Юліяна Децика відбиває кращі риси уродженців Галицької Землі, і, взагалі, українців, які є світилами не тільки в медичній науці, в усій безкофінечній гамі вияву людського інтелекту і духа, і на рідній землі, і в широкіх світах, бо вчених українців чимало в Європі, Америці, Канаді, Австралії та на інших материках, і в сучасну пору, і в сиву давнину. Здається багатоталанню нашого народу немає кінця. Тож пишайтеся і дбаймо, щоб все добре і розумне було відоме і доступне на далеких материках.

Львів

Купуйте продукти в наших крамницях

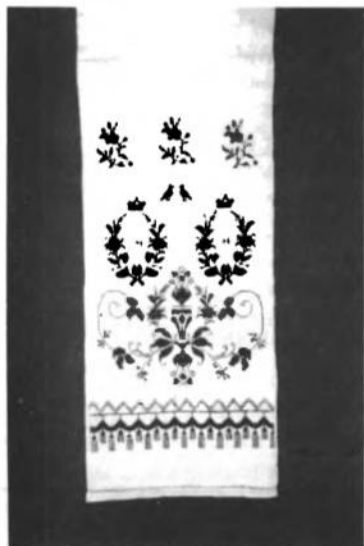
SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Станько -- власники

- 2295 Bloor St. W. ● Roncesvalles Ave.
  - 1094 St. Clair Ave. W. ● 1304 King St. W.
- TORONTO, ONT.

Галина КЛІЦ

ТРАДИЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО РУШНИКА

Чи багатьом з нас, особливо молодшому поколінню, знайома МОВА вишитого українського рушника? Чи близькі і зрозумілі нашій душі та нашому серцю білі полотнини, що супроводжують наш народ з туману праісторії і до сьогоднішніх днів? Що ж то за сила, яка тримає ці білі птахи з вишитими крилами, не дає їм спопеліти у цьому вкрай

дівчат, але і для хлопців) як родову реліквію, і нізащо не віддадуть з рідної хати. А що за межами рідної домівки нас зустрічає новий і незнаний світ, то набули рушники оберігальних функцій: вони мали охороняти тіло і душу людини, здоров'я тварин, урожайність рослин та й взагалі бути оберегом благополуччя оселі і родини господарів. Тому так

раціональному світі?

З давніх-давен рушники на Україні супроводить постійний епітет "чисті". Вони є ознакою працьовитості та охайності господині оселі, свідченням чого завжди виступала старанно підметена хата і чистий рушник напихваті. На Поліссі, наприклад, таким досить яскравим показником був рушник, який висів на дерев'яному чи залізному гаку у "коцюбнику" -- особливому кутку коло печі, де тримали коцюби. У будні дні -- це був простий полотняний рушник, лише оздоблений "мереживом із зубцями", а в святкові -- більш багато декорований. Народна пісня, що ввібрала у себе зернини мудрості наших матерів, напучує дівчину на виданні:

*Тримай хаточку, як у віночку,
І рушничок на кілочку...*

Але рушники є не тільки для того, щоб служити для підтримання чистоти української хати та тіла людини. Чисті рушники -- це символи високих естетичних ідеалів та морально-етичних засад українського народу. Видовжені прямокутники рушників нагадують за формою поля, дороги. Засіяні зерном орнаментів, вони, до певної міри, і є символами ланів та шляхів.

Без рушника ніде не обходились. Ним витирали руки і лице, з ним порались коло корови, господарювали у хаті; він завжди був при руці, і від слова "рука" прибрав собі ймення. Без рушника не відбувалась жодна важлива подія у житті народу. Родини і хрестини, заручини і весілля, проводи в дорогу та зустріч бажаних гостей, навіть труну спускали у могилу на рушниках, а поховавши небіжчика, об'язували рушником хреста.

Рушника передавали з роду в рід, із покоління у покоління. По багатьох місцях України ще й понині батьки бережуть рушники для дітей (і не тільки для

близьких дорогах вишитий ненькою рушник.

Як і іншим творам народного декоративно-прикладного мистецтва, рушникам властиві також інформативна і комунікативна функції. В орнаментальних знаках можна вбачати своєрідну прамову, читати у вишиваних текстах оповіді про важливі події суспільного життя.

Рушникові "книги" з їх сполученням орнаментальних "букв азбуки" народної мудрості та розуміння КРАСИ прийшли до нас від сивої давнини. Ще за поганських часів, коли наші предки обожнювали природу і вірили, що у лісах по дуплах живуть божества, то, віддаючи їм шану, вони обвішували дупла дерев рушниками-обрусами. Найдавнішу археологічну знахідку -- рушника зі слідами вишивки -- добуто у Києві, на вулиці Вознесенській узвіз (нині -- вулиця Смирнова-Ласточкина). У полотно було загорнуто близько ста двадцяти срібних монет. Цю знахідку датують кінцем X та початком XI століття.

Різні функції виконували рушники. Особливо важливі -- у родинних обрядах. На свято Андрія дівчина вивішувала вночі за вікно білий рушник, примовляючи: "Суджений, ряджений, прийди і утрися!" Якщо рушник незабаром мокрів, ставав вологим, то це означало, що дівчина мала вийти заміж того ж року. На Буковині клали під одну миску вінок (як символ дівочої цноти), а під другу -- рушник. Дівчина, що ворожила, мала відгадати, під котрою мискою лежить рушник як символ весілля.

Готуючись до заміжжя, дівчина готувала собі придане, або посаг, у якому неодмінно мали бути власноручно вишиті нею рушники. (За народним повір'ям дівчина, що не надбала собі рушників для родинного життя, заміж не вийде.) Ті з них, які були призначені

для весільного обряду, ні в якому разі не повинні були зшиті з двох полотен, бо це було поганою ознакою. Рушники вишивались довгими осінніми та зимовими вечорами, здебільшого -- на вечорницях. Дівчина вклала у вишивання всі свої мрії та потаємні бажання, сподівання на щасливе кохання та шлюб. Незабаром з'являлись, "полюючи за куницею", свати, і починався перший

етап магічного циклу, про який мріє кожна дівчина на виданні (що у більшості випадків, не рахуючи "гарбузові епопеї", закінчувався бучним весіллям). Якщо сватання було успішне і дівчина та її батьки давали згоду на шлюб, то глава родини, покручючи вуса, промовляв: "А принеси-но доню рушники, щоб пов'язати тих чужинців, що прийшли нас грабувати..." Дочка хутенько вносила на дерев'яній тарілці рушники, що задалегідь вишивала на дошвітках, і перев'язувала ними через плече старостів, а молодому -- хусткою руку, що і було ознакою її згоди йти до шлюбу. Так само в'язали старостів і на заручинах, після чого (на Гуцульщині) мати подавала рушники старостам і ті перев'язували таким же способом і молоду пару. Власне, саме поняття "заручини" пішло від слова "рушник".

У центральних районах України наречена та старша дружка замість пояса (крайки) підперізувались рушниками -- кінцями наперед. Найчастіше це були ткані червоні рушники, куплені спеціально для такої okazji на ярмарку. Вони також передавались з покоління у покоління, з весілля на весілля.

Особливо знаменну (і навіть законодавчу) роль відіграє рушник на весіллях. Як молода пара стала на рушник, -- то був апогей весілля, після чого вже ні батько, ні мати, ні суд, ні громада не мали права їх розлучити. Недарма ж про це створено народом багато зворушливих пісень. Ось, наприклад, одна з них:

*А хто тебе відерце дістане,
Той зі мною на рушничок стане...*

По вінчанні весільна мати зв'яже рушником і руки молодим, як символ сполучення і нерозривності долей, вітає їх і виводить за кінці рушника за поріг. Народна пісня і тут подає свій голос:

*Дала один, дала другий,
На третьому стала,
А четвертим білесеньким
Руки пов'язала.*

Рушник також відіграє свою роллю як ритуально-

NON STOP

LOT
пропонує єдине
безперервне сполучення
Монтреал — Варшава. Відліт
з Мірабел у понеділки і четверги.
Пропонуємо також сполучення
до Риму, Банкоку, Делі і до
більшості європейських
столиць. Сердечно
запрошуємо.

За ближчими інформаціями телефонувати
в Монтреалі: (514) 844-2674
в Торонто: (416) 236-4242
Fax: (514) 844-7339 Fax: (416) 236-0433

POLISH AIRLINES

2000 Peel St.
Suite 680
Montreal, Que. H3A 2W5

обрядовий елемент і в інших діях українського весілля. Рушниками вистеляють дорогу на весілля від порога до столу, а то й від воріт до хати, з простою мудрістю бажуючи молодим рівного і світлого життєвого шляху. Зхлібом-сіллям на рушнику батьки зустрічають молодих коло хати. Двома вишитими рушниками накривається навхрест спечений весільний коровай. Рушниками ж наділяється (як відзначення його заслуг) і головний розпорядник на весілля -- шафер. Попереджаючи батьків молоді про прибуття поїзду молодого, він дістає від її матері один, а готуючись до різання короваю і прочитавши "Отче наш", він, знявши рушники з хліба, одним перев'яже себе через плече, а другий передає дружбі.

Якщо ви загостили у традиційну українську хату, то рушник буде вас супроводжувати від порога і до порога: вам запропонують ЧИСТИЙ рушник, щоб витерти руки чи лице; іншим застелять ослін чи лавку, -- і це буде виявом великої пошани до вас як до гостя; рушником запропонують накрити коліна при обіді, щоб бодай часом не замаститись; у рушник же господиня загорне шматину хліба чи якусь городину вам "на дорогу". Рушники будуть світити вам різнобарвними сонечками з усіх стін оселі, зігріваючи душу: від темноликих ікон на покутті до розмаїття сімейних фотографій у великій рамі чи уподобаної господинею репродукції якоїсь відомої картини.

Не обходились без рушника і при такій важливій події, як будівництво нової хати. На Полтавщині, наприклад, рушниками піднімався і вкладався сволок, після чого вони урочисто вручались майстрам. А коли стіни вже були зведені до потрібної висоти, вгорі одного з кутків також вивішували рушник, що ніби освячував

нову оселю. Подекуди, приступаючи до першого вінця, влаштовують гостину для майстрів: кладуть пригощення на розстелені навхрест рушники, після чого також віддають їх майстрам.

З полем та хлібом зв'язані усі мрії та кращі сподівання селянина. Рушник і тут був "при руці". На свято Юрія, коли відбувались церемонійні оглядини озимини, у перший день оранки, сіви чи жнив, у поле вирушала вся родина. Глава роду ніс урочисто попереду хліб і сіль на рушнику; за ним йшла мати з кошиком наїдків, накритим рушником також. На полі розстеляли рушник, виставляли їжу і пригощалися.

Також значну роль відігравали рушники і при похороні. Коли ще покійник був у хаті, гуцули вивішували крізь прочинене вікно рушник так, щоб один кінець його звисав на вулицю, а другий -- всередину хати. Перша половина призначалась для того, щоб "душа виділа, котрим вікном має ходити", а друга -- "щоб душа мала чим утертися". Сувій полотна стелився крізь це ж вікно на подвір'я, щоб таким чином почесний гість (померлий) цією доріжкою увійшов до господи. Як вже було згадано, на спеціальних довгих рушниках спускали труну у домовину, після чого вони вручались трунарям. Рушником обв'язувався могильний хрест ("Щоб мертвий міг -- після воскресіння -- втертися.").

Кожна жінка минулого (аж до початку нашого століття) володіла цим прекрасним мистецтвом, навчившись його від матері і передаючи своїм донькам. Одна з народних казок оповідає, що найкращі рушники виходили з-під рук тільки тієї жінки, котра "як плаче -- перли сиплються, а як сміється, так усі квіти цвітуть..." Вишивання -- це культура, що у кожному регіоні мала свої унікальні, неповторні форми. Розмаїття зразків вишивки -- незліченне. Навіть в одному селі важко було знайти два однакових рушники, бо кожна жінка, хоч і вишивала у рамках усталеної місцевої традиції, -- імпровізувала, давала простір власній фантазії, вклала у декор свою радість чи свій смуток.

Задля певної мети готувались спеціальні рушники. Найчастіше вживані, певна річ, були виткані з грубого полотна, простіші декоровані, скромніші, але ніколи не позбавлені мистецької вартості. У далекі часи рушники не поділяли на святкові і буденні. Мистецтво було природною складовою частиною повсякденної дійсності. Нема потреби шукати серед рушникових орнаментів "гарних" і "не дуже гарних"; просто вони різні за обсягом змісту.

Рушники орнаментували тканиям, вишивали декоративною гладдю, київською та полтавською, гаптували. Часом у комбінованому декорванні поєднували тканиня з вишивкою. Були рушники, вишиті хрестиком, вирізані, мережані, вибійні, вишиті мішурою або сухозлоттю (парчовими нитками), мальовані або вибивані на папері (Дніпропетровщина), а чи й просто мальовані на стіні, оздоблені у техніці аплікації: із різноманітних шматочків нашитої тканини (Черкащина). Траплялись декоровані одночасно -- на одному рушникові -- засобами аплікації, тканиня та вишивання. І, нарешті, рушники з декоративних тканин. Всього на Україні зафіксовано близько 100 технік вишивання і понад 20 технік тканиня.

Форма та розміри їх цілком залежали від призначення. Так, наприклад, дуже довгими рушниками прикрашали ряд образів у хаті, встеляли дорогу молодим на весіллі, опускали на них труну у могилу. На житомирському і київському Поліссі такі рушники (ткані і вишивані) були вузьенькі й називалися "завісками". Рушники коротенькі і вузьенькі, вишиті лише по краям, а то й з одним тільки вишитим краєм, звалися на Чернігівщині "набожниками", і знову таки ж, -- "завісками" (назва "набожники" походить ще з XI-XIII століть, коли після прийняття християнства на Русі наші предки у кожній хаті мали спеціальне священне місце -- "красний кут", або кіот -- "божницю", де православні ікони прикрашались ритуальними рушниками, на яких переважно були вишиті архаїчні, поганські сюжети: богині Лада, Леля або сувора Макоша). У центральних районах України у піст побутували інші "набожники", скромно оздоблені на кінцях, так звані "пісні" рушники. "Святкові" рушники вивішувались двічі на рік: на Різдво та Великдень. Середнього розміру рушники, але дуже широкі, переважно -- вишивані, що побутували на Сумщині, Харківщині та північній Полтавщині, призначались "на кілок", цебто, їх просто вішали як прикрасу на стіну. Такі рушники називали "кілковими". Їх вишивали не лише на білому полотні, але й на червоному (кумачі) білими та різнобарвними нитками.

Рушники середнього розміру, як ткані, так і вишивані, -- кролевецькі, богуславські, полтавські, київські, -- використовували здебільшого для обрядових потреб. Багато вишиті, що призначались для перев'язування старостів і сватів, носили назву "плечевих".

На Західній Україні ткали спеціальні "похоронні" рушники, з чорними широкими поперечними смугами; ними обдаровували людей, що брали участь у похоронах.

Хліб -- найсвятіша цінність людини. Ще змалечку виховується глибока пошана до нього, і стверджується, що "Хліб -- усьому голова". Зовсім донедавна господиня, вимісивши тісто і даючи йому підійти, шанобливо накривала діжу спеціальним невеликим рушником, що на Правобережному Поліссі називають "надіжниця". Ним же накривалась діжа і після випікання хліба і ставилась під образами на покутті. Декоративними рушниками накривають хліб на столі, або й просто стелять поверх скатертини.

На Закарпатті ткали коротенькі рушники, прямокутної, майже квадратної форми, і декорували їх тільки з одного кінця, зверненого на показ. Такі рушники називалися "грядкові", бо їх вішали на "грядку" (жердку).

Окремого слова, безсумнівно, вартий один з варіантів настінного розпису в українській хаті -- "під рушник". Подібні орнаментальні композиції були представлені не скрізь. У найбільш масовому вигляді їх можна було знайти при кінці XIX -- на початку XX століття у селах південних, південно-східних і південно-західних районів; менше -- у центральному (включно з територіями нинішніх Київської та Черкаської областей). Такі розписи на стіні заміняли традиційні "кілкові" рушники, хоча скриня господині могла і зберігати багато вишитих. Феномен цьому явищу не має пояснень.

Як і все народне мистецтво, український рушник з

його колоритом та щирою наївністю орнаменту, прийшов у сьогодення як реліквія, безцінне надбання від наших пращурів. Коли б покласти рушникову мелодію фарб і орнаменту на музику, то це була б пісня, якій би вклонився світ. Для багатьох, на жаль, ця пісня рушника -- ще за сімома печатками. Тож давайте, дослідимо, розшифруємо її, "закодовану" кольором ниток, і пустимо на волю! Нехай живе, вільна і прекрасна, як сама душа нашого народу.

*Едмонтон,
березень 1992 року*

Бібліографія:

- Гончар, І., "Доля на рушникові", "Україна", 21 травня 1988, стор. 24-28;
- Данилюк, А.Г., "Українська хата", ст. 13 (Київ, "Наукова думка", 1991);
- "Історія українського мистецтва", том 4, книга друга, ст.ст. 320-339 (Київ, 1970);
- Китова, С., "Фольклорні паралелі. До вишивки середнього Подніпров'я"; журнал "Народна творчість та етнографія", ч. 1, 1991, ст. 3-15;
- Найден, О.С., "Орнамент українського народного розпису", ст. 12-13 (Київ, "Наукова думка", 1989);
- "Нариси з історії українського мистецтва", ст. 167-168 (Київ, 1966);
- Онацький, Є., "Українська Мала Енциклопедія"; книжка XIII, ст. 1653-54 (Буенос-Айрес, 1964);
- Орел, Л., "Український рушник", журнал "Радянська жінка", ч. 1, 1989, ст. 31;
- Рыбаков, Б.А., "Язычество древней Руси", ст. 497 (Москва, "Наука", 1988);
- "Русский народ, его обычаи, обряды, предания, суеверия и поэзия. Собр. М. Забылиным. Репринтное воспроизведение издания 1880 г.", Москва, "Книга Принтшоп", 1990, ст. 26, 163, 164, 167;
- УРЕ, том 12, ст. 458 (Київ, 1963);
- Шевчук, А., "Особливості вишивки на Житомирщині"; журнал "Народна творчість та етнографія", ч. 5, 1991, ст. 24-27.

arka shoes

- Великий вибір вигідного і модного взуття.
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відгисками та з іншими проблемами.

-- ROMIKA -- SALAMANDER -- LA VALLE
-- GALLUS -- ORTHOPEDIC SHOES
ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede) TONY HRUBI
TORONTO, ONT. M6S 1N4 (416) 763-1851

ПОНАД 40 РОКІВ РОСТУ

КРЕДИТОВА СПІЛКА "СОЮЗ"

За останніх 40 років
Кредитова Спілка "СОЮЗ"
пожертвувала на добродійні цілі
українській громаді
понад один мільйон доларів.

Кредитова Спілка "СОЮЗ"
запрошує Вас стати членом
і бути співучасником
збільшеної допомоги громаді.

Ваша Кредитова Спілка
має великий вибір фінансових послуг.
Звертайтеся до нас з усіма
Вашими фінансовими потребами.

So-USE CREDIT UNION

2299 Bloor St. W., Toronto, Ont. M6S 1P1 (416) 763-5575
2267 Bloor St. W., Toronto, Ont. M6S 1P1 (416) 763-5575
406 Bathurst St., Toronto, Ont. M5T 2S6 (416) 363-3994
31 Bloor St., Oshawa, Ont. L1H 3L9 (416) 432-2161
26 Eglinton Ave. W., Mississauga, Ont. L5R 3E7 (416) 568-9890

КИТАЙСЬКЕ МИСТЕЦТВО

(Стаття 33 з серії про мистецтво)

Китайці мають найстаршу безперервну культуру в світі. Є цікавим вплив китайського думання на розвиток їхнього мистецтва. Ми, західні люди, часто не розуміємо китайців через неправильне розуміння їхньої філософії життя.

Філософія життя для далекосхідних народів є подібною до нашого розуміння релігії. З цього погляду у Китаї розвинулися три релігії: конфуціанізм, таоїзм і буддизм. Буддизм є адаптований з Індії. Китаєць може легко визнавати всі три, без ніякого конфлікту ідей, наперекір західним народам. Усе заключається у розумінні і сприйманні. Висловлювання або прислів'я Конфуція є основною наукою соціальної етики, тоді як таоїзм цікавиться духовою мораллю. Я подам два приклади, щоб зілюструвати різницю.

Перший приклад є вислів Конфуція: "Молодь треба поважати. Бо як ми можемо знати чи вона не буде рівною нам у будучині? Але якщо у сорок або п'ятдесят вони не здобули нічого, то тоді їх нема чого поважати". Таоїзм, натомість навіть якщо і звучить подібно у суті, то духово абсолютно відрізняється: "Мені, Куанг Кау, приснилося, що я був метеликом, літаючим по усім усюдам зі задоволенням. Я не знав, що я був Кау. Нагло я збудився, я, справжній Кау. І я не міг збагнути чи я був Кау, якому приснилося, що був метеликом, чи зараз я є метеликом, якому приснилося, що він є Кау. Але між Кау і метеликом є велика різниця. Це якраз і є випадок який ми називаємо переміною речей".

Китайці є виховані на прислів'ях, які фактично являються моральним правом. Прислів'я також може бути законом поведінки який не сміє бути зломаним. Ця філософія є настільки укорінена у китайському житті, що існує через довгі сторіччя. Прислів'я Конфуція з'явилися понад 2.300 років тому. Тільки три-чотири десятиріччя як з'явилися прислів'я Мао у його маленькій червоній книжці. Хоч ці дві книжки є відділені часом в

2.300 років, і цікавляться іншою тематикою, то підхід до життя і спосіб навчання не змінився ніскільки.

Китайське життя усталене в певні прийняті норми, і китаєць мусить респектувати ці норми або впасти у людську немилість.

Китайське мистецтво слідує такою ж самою стежкою. Є прийнятий і точний спосіб робити усе. Точний спосіб малювати сливку або дві, або три. Точний спосіб малювати бамбук, сосни, гори, і водоспади. Тут нема питання як мистець відчувається щодо дерева або водоспаду, але як уже розвинена форма має бути представлена. І кожний хто розуміється на мистецтві може бути добрим суддею щодо бездоганності праці. Китайський мистець не виконує свого враження щодо природи, а радше інтерпретує природу з її почуваннями у формі, яку можна б було порівняти з образним писанням. Мистець "пише" малюнок, який кожен зможе зрозуміти і скористати з цього розуміння. Китайці дивляться на мистецькі речі з тою ж самою приємністю якби дивилися на саму природу. Якщо китаєць через певні обставини не може вийти назовні для насолодження природою, то він буде дивитися на малюнок з такою ж самою насолодою.

З цієї причини китайський мистець мусить слідувати дуже близько великих вчителів мистецтва, які вже вклали свою частку в культуру, тільки для того, щоб їхні малюнки були зрозумілими іншим людям. Від мистця вимагається бездоганності у найвищому ступені, головне коли йде мова про високоемоційні малюнки. Там говорять: "якщо малюнок не викликає суму або не викликає бажання, то мистцеві треба відрубати руки".

Якщо б ми тут в Америці наслідували такі поради, то мали б багато безруких мистців.

Стремління до бездоганності, простоти презентації, розбудови тих самих ідеалів сторіччями, і високої духовості, допомогло китайському мистцеві розвинути мистецтво високої якості. Ця якість може бути описаною як переміна речей. Природа в уяві мистця є перемінена на малюнок, який є настільки вартісний як і сама природа.

На Заході дуже мало знають про китайське мистецтво, але наше незнання не понижує його якість. □

ШВИДКО І ДЕШЕВО, "КОБЗА" ПЕРЕШЛЕ НА УКРАЇНУ:
ВІДЕОКАМЕРИ, ВІДЕОМАГНІТОФОНИ, КОПІЯРКИ, ФАКСМАШИНИ,
ТЕЛЕВІЗОРИ, КОМП'ЮТЕРИ, АВТОМОБІЛІ, МЕДИКАМЕНТИ, ХАРЧІ,
НОВІ І ВЖИВАНІ РЕЧІ

ЗАВІТАЙТЕ ДО "КОБЗИ"! ЧЕКАЄМО НА ВАС!

3253 LAKESHORE BLVD. WEST, TORONTO, ONTARIO M8V 1M3

TEL: (416) 251-9110

FAX: (416) 253-9515

Travel & Tours

626019 ONTARIO LTD.

СПЕЦІАЛІЗУЄМОСЯ У ПОДОРОЖАХ НА УКРАЇНУ.

МАЄМО КВИТКИ НА ВСІ АВІАЛІНІЇ
ДО БУДЬ-ЯКОЇ КРАЇНИ СВІТУ

TEL: (416) 503-0530

3253 LAKESHORE BLVD. W., TORONTO, ONT. M8V 1M3

"ЧУЖИНА"

(Біографія пісні)

1963 року знаний український поет Олександр Підсуха як стипендіат ЮНЕСКО перебував у Канаді. Кожного дня зустрічі, зустрічі. Вільного часу майже не залишалося. І все ж у часину дозвілля викроювалися хвилини, а то й години для розмов із земляками-вихідцями з України, котрі колись, гнані нуждою, змушені були з болем у серці лишати рідний край.

То були найсвітліші моменти канадського періоду життя поета. Перебуваючи вже кілька місяців далеко від рідного краю, він напрочуд гостро відчув невимовну тугу земляків за отчою землею, де були зроблені перші кроки, мовлене перше слово... І коли одного разу до нього звернулася жінка із незвичним, здавалося б, проханням написати пісню про переживання українців-переселенців, поет її щиро зрозумів.

-- Мої батьки поїхали до Канади, коли мені не було й дванадцяти літ, -- розповідала жінка про свою долю. -- У школі я вчилася рідною мовою, жила спільними мріями й турботами із своїми ровесниками... Коріння мое там, де я народилася. Чого я тут?

Монолог жінки вразив поета. У її словах відчувалася не просто ностальгія, щось більше й трагічніше.

-- Перебуваючи в Канаді, я вже марив рідною землею, -- розповідає Олександр Підсуха. -- Мені і снилися, і згадувалися золоті лани, смарагдові гаї, білобокі села і велелюдні міста... Я страшенно скучав за такими щирими й безпосередніми у спілкуванні людьми, такими довірливими й гостинними, яких я ніде не зустрічав... Отже, слова жінки впали, як то мовиться, у розрихлений ґрунт -- у мое роз'ярене серце...

Поет шукав поетичного еквіваленту своєму душевному стану. І після зустрічі з цією синьоокою жінкою вихлюпнулися згустками відчаю й туги слова:

*Як давно, як давно
У розлуці минають години,
Чужино, чужино,
Не заміниш мені України.*

*І садки, і хати --
Все кохане і рідне до болю.
Ти прости, ти прости
За розлуку, мій краю, з тобою.*

Вірш був написаний на одному подиху, пронизаний мелодичним ладом. Вийшов справді по-народному глибокий за змістом твір. Слова вражали музичним звучанням, своєю пісенністю... Невдовзі народилася пісня, назву якій напрочуд об'ємно й глибоко виразило одне слово -- чужина!

На слова Олександра Підсухи написали музику кілька композиторів. Це і Людмила Височинська, і Григорій Китастих, і Геннадій Подельський. Пісня глибоко припала до душі слухачів. Звісно, найпроникливіше вона сприймається людьми, котрі самі зазнали поневірянь чужини, вимушеної розлуки з Батьківщиною.

"Чужина" у постійному репертуарі канадського співака Йосипа Гошуляка. Гостюючи на Україні, він виконував цю пісню зі сцени Колонної зали ім. Миколи Лисенка Київської державної філармонії. Успіх був вражаючий. Пісня зачіпає найсокровенніші найсвятіші почуття людини -- любов до матері, любов до Вітчизни. Без цього немислиме людське життя, без цього воно втрачає будь-який сенс.

Упродовж кількох років Олександр Підсуха очолював Товариство культурних зв'язків з українцями за кордоном, дуже часто зустрічався із зарубіжними земляками як під час їхніх гостин на землі України, так і в різних країнах поселення українців. Це не могло не відбитися у творчих планах письменника. Недавно Львівський державний український драматичний театр імені Марії Заньковецької поставив спектакль за п'єсою Олександра Підсухи "Сюїта Журавського", своєрідно художньо осмислені картини із життя канадських українців. У спектаклі звучить пісня "Чужина". Але це вже новий мистецький твір -- суто відмінний від попередніх. Його написав львівський композитор Богдан Янівський.

Пісня "Чужина" хвилює слухачів, бо її прості, як сама правда, слова виражають священний для кожної людини закон -- закон вірності рідній землі, своєму народові. □

2279 Bloor St. W. (at Durie St.)
Toronto, Ontario M6S 1N9
TEL.: (416) 766-5151

ХАРЧІ І ПАЧКИ В УКРАЇНУ!

Ми маємо найкраще розбудовану сітку доставки Ваших пачок будь-де в Україні.

Наші харчові склади у Львові мають якісні західні продукти і є готові негайно служити Вашим замовленням.

10 кг -- Мука	2 кг -- Маргарина
10 кг -- Риж	2 кг -- М'ясо в консерві
10 кг -- Гречка	200 гр -- Кава (інстант)
10 кг -- Цукор	500 гр -- Vegeta (розчин до супи)
3 л. -- Олія	800 гр -- Горошок

Доставка -- 2-4 тижні!

Ціна -- 139.00 дол. з доставленням.

ЗАЙДІТЬ ДО НАШОЇ КРАМНИЦІ!

Ірина РОМАНЮК

ПІШЛИ -- НЕ ПРОЩАЛИСЯ. ЧИ СВОЄ ВЗЯЛИ?

Що з творчою спадщиною відомої у Галичині родини Сімовичів?

Коли зникає людина в цивілізованому суспільстві, її неодмінно шукають. Порушують кримінальну справу, збирають свідчення, оголошують розшук. Мало що могло статися. Адже люди, просто так не зникають. Може, хто подався "у біга" -- від сім'ї, дітей, начальства. А може, й гірше.

У нашому випадку зникла ціла родина, причому відома, можна сказати, заслужена, і ніхто майже за її піврічну відсутність не потурбувався, не захвилювався. Хіба що дехто всміхнеться -- чи то лукаво, чи ніяково.

Зникли ж і художній керівник, і головний диригент Львівського органного залу, дипломант Всесоюзного конкурсу диригентів Ігор Сімович, його дружина -- солістка Львівської філармонії Лариса Дашич, а також двоє діточок: Роман, що став недавно лавреатом міжнародного конкурсу юних віртуозів ім. Коціяна (Чехословаччина), та Мар'ян -- обидва учні спеціалізованої школи ім. С. Крушельницької.

Не будемо й ми лукавити і вдавати з себе необізнаних. Ще у серпні 1991 року сім'я Сімовичів, не сказавши нікому ні "прощай", ані "будьте здорові", відбула в напрямку Югославії, де мають родинні зв'язки. Подейкують, що Сімовичів дуже настрашив заколот гекачепістів, хоча нелегко збагнути, чим саме ті загрожували диригентові чи колоратурному сопрано.

Давніше все було ясно. В режимі суворої секретності зникали агенти ворожих розвідок, яким загрожувало викриття, або цілком нормальні громадяни, котрим забороняли легально залишити улюблену країну рад, про що інші мріяли десятиліттями. Тому й вдавалися до пригодницьких варіантів, ризикували, просили політичного притулку тощо.

Що ж маємо в даному разі? Наче б ніхто нікого не тримає і не переслідує. Не бажали оформляти виїзні візи? Здавати помешкання? Офіційно розраховуватися на

роботі і в школі? Відповідати на нескромні питання: а куди, чого? Давати прощальний бенкет друзям, змахуючи сльози від жалю за отчим краєм? Запитання, запитання...

Можливо, усе простіше. І не лише чужа душа потемки, а й чужа сім'я. Плюс права людини, недоторканість приватного життя тощо. Водночас життя артиста не належить тільки йому, а талант є культурним надбутком, про який суспільність мусить дбати. Мусила би! Відповідно до сказаного, нагадаємо (не вдаючися до оцінок, хто має рацію, що свого часу виникла конфронтація між І. Сімовичем та симфонічним оркестром, яка завершилася переведенням диригента в органний зал. Однак ні до, ні після того музичних здібностей І. Сімовича ніхто не заперечував, інша річ, що музикант, на якого фахівці поклали великі надії, залишився без інструменту. Себто без оркестру.

Що стосується Лариси Дашич, знову ж провідної солістки філармонії з чудовою вокальною школою, то вона могла відчувати дискомфорт, спільний для всіх артистів. Виснажливі виїзди у райони, виступи у прохідних приміщеннях, високі норми відробітку тощо. Оця зворотна сторона артистичної діяльності -- прикра і навіть пекельна. Що стосується дітей -- жодних проблем. Престижна школа, кращі вчителі. Мало того, коли виникли труднощі з поїздкою юного Романа на конкурс, обласна Рада виділила відповідні кошти.

Є ще один варіант, не такий уже й прозаїчний. Побут наш усе більше нагадує каторгу, а життя -- із зваріованим транспортом, порожніми магазинами, божевільними цінами, всезагальною озлобленістю і, чого гріха таїти, байдужістю не тільки пересічної людини до власне мистецтва -- довічну галеру, до якої, мов невідьник, більшість навічно прикута. А минають літа,

Complete
Home
Comfort!

- Автоматична, контрольована комп'ютером доставка оливи
- 24 години, 7 днів тижнево радіодиспетчерська служба
- Продаж і обслуговування домашнього опалювального устаткування
- Обслуговуємо Торонто, Ошаву і околиці
- Все фінансуємо на догідні сплати.

SIPCO OIL LIMITED

83 Six Point Road, Toronto M8Z 2X3,

Tel.: 232-2262

ВИ МОЖЕТЕ ПЛАТИТИ БЕЗКОШТОВНО У COMMUNITY TRUST, 2299 BLOOR ST. W.

спливають десятиліття. Мистець втрачає єдино можливий шанс, а іншого не буде. Та й чи гідно для людини проборсатися серед собі подібних намарно. Кожного з нас вчили у школі "золотих слів" про те, що "життя треба прожити так, аби не пекла ганьба за безцільно прожиті літа". Хіба не так! І крилатим висловам -- добре там, де нас нема. Вільна людина -- вільна вибирати.

Отож, відбули, не попрощавшись. Забравши через довірених осіб трудові книжки, що засвідчує серйозність намірів. Правда, і в даному разі не обійшлося без трагікомічного. Як зауважили жартуни, варто було Сімовичу приїхати в Югославію, як там спалахнула громадянська війна. Більш далекоглядні вважають, що Югославія послужить щойно трампліном для стрибка за океан, ймовірно у США. Не тому, що громадянська війна там давно відшуміла, а тому, що там зібралися кращі випускники школи ім. С. Крушельницької і навіть класу, де вчився І. Сімович. Скрипаль Олег Криса, піаністи Олександр Слободяник та Віктор Єресько. Правда, їхній виїзд не мав характеру втечі, а був контрактним. Але, може, до омріяних щедрот капіталістичного світу, де такі вмюють поцінувати таланти, львівські музики запустять свого колегу, так би мовити, з чорного ходу?

Як би не було, побажаємо Сімовичам усіляких гараздів. А тепер скажемо про те, що повинно нас стурбувати. Як відомо, у домашньому архіві І. Сімовича зберігалася значна кількість документальних матеріалів, пов'язаних із творчістю його батька композитора Романа Сімовича, а також Василя Сімовича -- вченого-лінгвіста та літературознавця із світовим іменем, та інші матеріали про розгалужений рід Сімовичів, який залишив визначний слід у культурних і національних змаганнях Галичини. Це -- партитури творів, більшість яких не видана, рукописи, листи тощо. Словом, рідкісна спадщина, яка становить не приватну, а національну власність.

Що з цими документами, з якими не працював по-справжньому жодний солідний історик, мовознавець, музикознавець? Де, як казав сам І. Сімович, "стільки матеріалу, що вистачило би на десятки дисертацій". Питання не є просте і дуже болюче. З одного боку, досі

згадані матеріали не були "витребувані", систематизовані, хоча б побіжно вивчені, включені до якогось каталога, не згадуючи про науковий обіг. Не визначено пріоритетів -- це слід перевидати, те опублікувати, інше дослідити. Хоча б на перспективу. На жаль, ні Спілка композиторів України, ні Інститут літератури, фольклору і етнографії АН України, ні Наукове Товариство ім. Т. Шевченка у Львові, яке, правда, лише нарощує давній потенціал, ані видавництва "Музична Україна" чи "Наукова думка" не виявили зацікавленості до творчої спадщини Сімовичів.

З іншого боку, попри всі складнощі життя, прийнято Закон про культуру, створюються програми національно-культурного відродження, повертається доробок штучно замовчуваних діячів та подвижників української культури, в якій Сімовичам належить вельми почесне місце. Тим прикріша можлива втрата.

Зрештою, чи втрата? Можливо, саме вчені української діаспори, закордонні видавництва та творчі колективи, якщо йдеться про музику Романа Сімовича чи багатющу спадщину Василя Сімовича, зроблять те, до чого були байдужі у нас? Систематизують, видадуть, озвучать. І Україна, так би мовити, із вдячністю прийме опрацьований, відредагований і довершений дар, що їй по праву належить. На користь сказаного -- кілька прикладів. Українознавчі інституції в діаспорі потужні і пильні до всього вітчизняного. У Гарварді (США), працює видатний український вчений Юрій Шевельов -- учень О. Потебні та В. Сімовича, який, у свою чергу, є вихованцем і соратником несправедливо забутого корифея української науки і культури С. Смаль-Стоцького -- академіка Всеукраїнської АН від часу її заснування 1918 року. Сам Смаль-Стоцький жив і працював у Чернівцях. І не випадково у Чернівецький університет, згідно з останньою волею В. Сімовича передано його унікальну бібліотеку з найбільшою збіркою Біблій, починаючи від рукописних та першодруків. Ведемо до того, що фонди Сімовичів, поміж яких, наголосимо, повно раритетів та неопублікованих оригіналів, давно зі Львова зникають (уже зникли?) і подальша їх доля -- проблематична або невідома. Чи не повинно усе те стурбувати наші культуроохоронні органи, а також громадську думку діаспори?

Завершимо на сумній ноті. Сімовичів у Львові не лишилося. У Львові нема вулиці Романа Сімовича, в Чернівцях -- Василя Сімовича. Лиш на Личаківському кладовищі є дві могили, на одній з них бракує пам'ятника -- композиторів. Тепер і вони -- осиротіли.

Звичайно, і з рідного дому, навіть якщо той був не дуже затишний, можна піти по-різному. Вислизнувши. Гримнувши дверима. Можна піти, аби не повернутися, все забути, викреслити. Можна сподіватися, що повернешся на білому коні, а в сімейному випадку на фастоні, запряженому квадригою білих Пегасів.

Питання в тому, чи бажатиме львівська громада знову, після щасливого повернення дорогих гостей, бачити, чути? Фастони сподівань легко обертаються на катафалки розбитих ілюзій.

Поживемо -- дізнаємося. Але про зниклу спадщину подбати треба.

("Молода Галичина")

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

WEST ARKA

BOOK & GIFT STORE

ОЛЬГА І АНДРІЙ ЧОРНІЙ

і син АНДРІЙ -- власники

- Книжки, журнали, газети, пластинки, машинки до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими vzорами в гуртовій і роздрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилки пачок до всіх країн.

"ВЕСТ АРКА"

2282 Bloor St. W., Toronto, Ontario M6S 1N9

Tel. (416) 762-8751

МОЯ П'ЯТА ПОДОРОЖ НА БАТЬКІВЩИНУ (5)

ЯК ВІДЗНАЧАЛИ СВЯТО КОБЗАРЯ У ВІННИЦІ В ТРАВНІ 1991 РОКУ

Вінниця взяла на себе честь відзначити свято Тараса Шевченка. Отож, прибувши вранці з Полтави до Києва, ми з батьком просто зі станції поспішили до будинку письменників. Там уже чекав автобус. В ньому сиділи поети, прозаїки, гумористи, журналісти (різного таланту і знаменитости)...

У місті Вінниця зупиняємось перед великим готелем. Тут нас чекають письменники та журналісти, які приїхали раніше, з інших міст України, а також місцеві. Нашвидку отаборюємось у готелі, обідаємо і їдемо оглядати місто. Нас привозять до музею відомого майстра слова, Михайла Коцюбинського. І тут постає питаннячко: якою мовою провідниця має говорити? Ми хочемо українською, а місцева бюрократія знає краще: серед вас, мовляв, гості з інших республік і т.д. Бюрократи перемагають. Ходимо по кімнатах музею, оглядаємо фота, родинні реліквії та інші цікаві експонати. На подвір'ї екскурсовод показує екзотичні рослини, які письменник привіз із своїх численних мандрівок до інших країв. Все, мовляв, робиться, щоб зберегти оселю у первісному гарному стані. А пошепки додає, що колись ця садиба була велика, був чудовий парк, та влада землю обчиржила і zostалися з неї "ріжки та ніжки".

Пізніше, оглянувши місто, заїжджаємо до парку і стаємо перед будинком, де колись жив славний хірург Пірогов. Тепер тут влаштований йому музей. І знову повторюється стара пісенька: якою мовою говорити. Цим разом письменники рішуче вимагають своєї мови. Після тузанини розділили на-двоє. Наша група йде з українськомовним провідником, а місцева влада, кілька гостей і трясогузи (які попереджають: не настоюйте, можуть бути неприємності) їдуть з російським...

Увечері нас запрошують до театру, де йде опера "Катерина". Я бачу її вперше. З приємністю слухаю спів і дивлюся на гру артистів. Спостерігаю в п'єсі деякі метаморфози. Наприклад, замість відомих Шевченкових слів: "Кохайтесь чорнобриві, та не з МОСКАЛЯМИ!", тут лунає: "Кохайтесь чорнобриві та не з ПАНИЧАМИ!"

Другого дня нас запрошують на пресконференцію, принаймні так її назвали. Народний депутат Дідик вийшов на сцену і почав говорити... Я вже не дивилася на годинник чи тривав той балак годину, чи більше. Йшлося в ньому про досягнення, перевиконання, нарікання та вихвалання. Ну, що ж, всяка пташка свої пісні має...

Після конференції нас розділено на групи для зустрічі з різними колективами. Мені припало бути з відомим гумотистом Олегом Черногузом і письменником Анатолієм Бортняком. Поїхали ми до 613 російської школи. Там нас тепло прийняли. На сцені, виступали вчителі і дуже талановито зіграли уривок з п'єси "За двома зайцями". Потім слідували виступи учнів з співами і декламаціями. Все було українською мовою. Вчителі запросили нас на обід, приготований із любов'ю

і смаком. У гарнім полив'янім посуді, були подані традиційні українські страви. Директорка школи, росіянка, розповіла: цього року в школі почнуть нові українські перші класи (здається шість). Анатолій Бортняк згадав, як колись, до української школи записували своїх дітей: кочегари, прибиральниці, матері одиночки та письменники. Цього року вперше записали вчитися рідної мови: голови райвиконкомів та інше начальство...

Увечері в літнім театрі відзначають свято Кобзаря. Перед будинком стоїть група рухівців з синьожовтими прапорами. Їх до середини не пускають. Записую їхні скарги: влада промовчує про всі виступи на честь поета. Вступ лише за запрошеннями, дають їх колективам: на тисячу працівників десять квитків. Бере їх собі номенклатура. Всередині театр, майже порожній. Сидять учасники концерту, гості і влада.

Другого дня перед музеєм мистецька виставка. Зроблена в суточках на вузькій продовгастім майданчику. Тут красуються картини, глиняні та дерев'яні вироби, вишивки. Записую слова вишиті на рушниках:

"Держи хату, як у віночку, а рушнички на кілочку". "В коморі сволок, на ньому рушників сорок". "Ти матінко порадиця в хаті, поради, що людям казати. Чи цим людям по рушничку дати, чи цих людей так відправляти". "Ми з тобою на білому рушничку стояли, золоті перстечки міняли". "Вода у відерці братіку вмийся, рушничок на кілочку братіку втрися". "Спасибі тобі моя матінко, що будила мене раненько, а я слухала, вставала, на рушнички наярала, в тихій річці білила, на сухому беріжку сушила".

На відкриття виставки прибувають народні депутати й письменники: Дмитро Павличко і Павло Мовчан... Лунають їхні промови. Павличко перечисляє всі кривди заподіяні Москвою, закликає до відновлення своєї держави: -- Як буде Україна, то все в нас буде -- і хліб, і до

УКРАЇНСЬКІ КОМП'ЮТЕРНІ ШРИФТИ

від фірми:

Compu Stream

Наша Українська Фірма з трилітнім досвідом, займається виготовленням різних комп'ютерних програм. Головна спеціальність це українськомовні редакторські програми. Тільки в нас за ціну машинки до писання зможе придбати систему, на якій будете здатні видавати книжки, журнали, писати статті, листи тощо. *Український інструктаж включений. Даємо три роки гарантії.*

2970 Lakeshore Blvd.W., Suite 205, Toronto, On. M8V 1J7
Тел.: (416) 726-0455 або (416) 255-7710 Адам Стець.

хліба... А тому ми повинні покласти свої серця, свої розуми в боротьбі за незалежну Україну... Ми повинні розумом, правдою слова свого, честю своєю боротися. Тільки спокоєм і тільки мудрістю своєю ми будемо мурувати свою державу. І той, хто закликає нас іти на барикади, до зброї, той не розуміє, що кайдани, які він хоче розбити, він може розбити разом з суглобами нашого народу! Мирним цивілізованим кроком уперед до нашої державності! Слава Шевченкові! Слава Незалежній Демократичній Україні!

Павло Мовчан почав свій виступ такими словами: "Дорогі вчорашні кріпаки! Шановні високопристольники, пани і прислуги і присутні тут, звертаюся до вас..."

Пізніше артисти і письменники виступали з декламаціями. Анатолій Бортняк, який проживає у Вінниці прочитав пролог до своєї поеми, написаної за поемою Шевченка "І мертвим, і живим..." Взавши епіграфом рядки "тільки я, мов окаянений і день, і ніч плачу, на розпутьті велелюднім, і ніхто не бачить..."

BABY POINT LOUNGE

343 Jane St., Toronto

tel. 767-2623 або 231-6739

**ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ НА
ВСЯКІ ОКАЗІЇ**

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви,
в наших або інших залах.

**БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!**

ДУМКИ ПРОТИ НОЧІ

- ❖ Найважче плескати, коли скуті руки, але найлегше -- коли скуті душі.
- ❖ Вижити народові легше, коли ніхто не хоче його вижити.
- ❖ На шляху послуху нема каменярів.
- ❖ Чому як капіталістичний, то світ, а як соціалістичний, то табір?
- ❖ Крайнощі сходяться, і тому інакодумство небезпечніше, ніж протидумство.
- ❖ Одні доносять до читача, а інші -- до інстанцій.
- ❖ Яка може бути мова про національну ганьбу, коли мова нації в ганебному становищі?
- ❖ Деякі закони тому й приймають, що всерйоз їх не приймають (як то сталося з законом про мову в Україні).
- ❖ Афоризм -- це не так "від великого до смішного", як "від великого до смутного".
- ❖ В державі парадних однодумців усі порядні -- інакодумці.
- ❖ Коли здійснюють утопії, утопістів найпершими й топлять.

Ростислав Доценко

Анатолій Бортняк

СЛЬОЗИ ШЕВЧЕНКА

*Порожньо, боляче, щемко,
Ниють думки і слова,
сльози ковтає Шевченко
В грудях печаль світова.*

*Серед німотної хвиці
Квилить, як зранений птах,
Ще пастушком в бур'яниці
На велелюдді в літах.*

*Очі сльозяться уперті,
Мов небеса ввосени,
Вже і по смерті безсмертні,
Не висихають вони.*

*Сліз не соромлячись плаче,
Геній народній, а ми?
Не умивались неначе
Тими гіркими слізьми?!*

*Ясновельможним на втіху,
Дружньо крокуєм навскач,
Оптимістичні до сміху
Ми не ударимось в плач!*

*Більше ж від цього не стане,
Сказано вже, ковбаси,
Та і не все ж то погане,
Щось ти приміром їси?*

*Нині ми всі плюралісти,
Можна з собою само
Ще один одного їсти
Поки не переїмо!*

*Поки не щезнем назавжди
У безпросвітній пітьмі.
Годі! Настільки, хіба вже,
Ми і сліпі і німі?!*

*Нас же на світі багато,
Він же єдиний Тарас.
Він же карається клято,
Гірко ридає за нас!*

*Як нам розправити плечі,
Що під'яремно печуть,
Вчути його з гуркотечі
Із велелюдних розпуть?*

*Як нам, якщо ще не пізно,
Ніби, зайшовши у храм
Душі очистити слізно
Можже й полегшає нам?!*

О другій годині після обіду нас везуть катером до "каменя Коцюбинського" де він, нібито залюбки, проводив час. Сіється дощ, віє холодний вітер. Кашляю ще з Харкова, а тому натягаю на себе всю одяжину, яка не є. Камінь проминаємо, показують його, нашвидку збоку, а пристаємо до болотистого берега. Тут має відбутися виступ самодіяльних гуртків з навколишніх сіл. Зодного боку гора, з другого річка, простому людові сюди дістатись зась. Ходим, місим болото.

Слухачів -- тільки ми і родичі артистів. Почався концерт. І саме тоді господарі вирішують, що час вертатись до міста!

Нас привозять до стадіону, де за годину півтори почнеться головне святкування. Вступ до стадіону охороняють молодці у плямистій уніформі, яку тут називають афганською. Пускають лише по квитках-перепустках. Ну, звичайно, влада не дремає. Ану ж жителі Вінниці дізнаються про державну таємницю, про це вшановання Шевченка і масово посунуть сюди? А квитки ж не продаються! Ще піднімуть крик, вимагатимуть, щоб пустили! А так все нормально... (Стадіон стоїть напівпорожній.) Знову сидять тільки артисти, письменники і місцева "сметанка".

І от раптом цей спокій і порядок порушують капосні письменники! На стадіон виходять: Дмитро Павличко, Павло Мовчан та Роман Іваничук. Та не тільки самі заходять, а ведуть ще з собою гурт людей з блакитно-жовтими прапорами, яких в жоднім разі не хотіли пустити... Дивимось, на виду всіх йде суперечка. Виявляється, письменники хочуть промовляти! Вперті оті люди писаки, прийшлося дозволити... Спершу говорив Павличко. Промовляв до розуму, до серця присутніх. І зразу, як по команді озвалися професійні свистуни. Пізніше промовляв Мовчан: Дорогі оберігачі наших національних скарбів! І ви свистуни, ви підгавкувачі, до яких звертався Тарас Григорович, сказавши: "Ви ж такі люди, не собаки..." Біля мене сидить поет з Москви. Він підскакує і обурено вигукує: "Я приїхав сюди на свято Шевченка, а не політику слухати!"

-- А Шевченко це і є політика! -- кричу й собі у відповідь.

Концерт тягнеться довго-довго. Точнісінько як у нас в Австралії. Тепер я знаю звідки воно все пішло... Бува, запрошені австралійські гості слухають промови чужою мовою, дивляться, як діаспора пописується годинами, а тоді, коли саме має прийти найкраще, уривається їм терпець і тікають.

На стадіон з літака спускаються парашутисти. Це несподіванка концерту. Я промерзла, як цуцик, а тому йду до середини і разом з "афганцями", через шкляні вхідні двері, дивлюся на виступ. Чую співають "Заповіт". Кінець? Та що ви! Це лише данина письменникам, надолужили за вчорашній вечір. Далі ідуть співи і танці...

Десь о півдесятої святкування закінчилось. Нас повідомили, що влада влаштувала нам прощальний вечір. Всіх підкинули до ресторану, а гості потьопали навпроти через величезний майдан до готелю, щоб передягтися, вмитися, навести красу.

І ось ми вже теж в ресторані. На столах багато випивки і їжі. Піднімають тост... в честь вірменина бізнесмена, який все це оплатив. Пішли промови. Господарі задоволені. Свято гарно пройшло. Шкода, тільки, що була ложка дьогтю у боці меду (це дослівні слова). Ложка дьогтю -- це виступ Павличка і Мовчана, та критика пресконференції. Збоку стоїть цілий ряд порожніх заляганих столів. Це ображені власті імуці на чолі з Дідиком показали свою немилість. Лунає музика. Дехто танцює. Розмовляю із жіночкою. Вона тут працює.

-- Часто у вас тут такі вечірки?

-- Регулярно. Начальство тут влаштовує гулі... з дівчатками. На другий день чого тут тільки не приходиться підбирати.

Пізно увечорі вертаємось до готелю. Порівнюю, у думках, цього річчя з святкуванням в Полтаві, минулого року. У Вінниці краще! Не ті вже часи... Не водили письменників класти квіти до пам'ятника Ленінові. Не було страху в людей, сказати все, що наболіло роками. Промовляли про любов до поета, рідної мови, батьківщини, про сподівання якнайшвидше мати ВІЛЬНУ НЕЗАЛЕЖНУ ДЕРЖАВУ-УКРАЇНУ! □

МИСТЕЦЬКІ ВИРОБИ

TRYPILLIA ARTS

Великий вибір рамок для картин
і дипломів

QUALITY ONE HOUR PHOTO LABS

і доброякісні фото для паспортів
та інших документів.

2285 Bloor Street W., Tel. 766-0113

Toronto, Ontario M6S 1P1

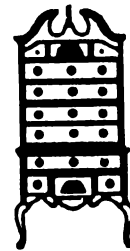

Rochester

FURNITURE

"Galleries Of Fine Furniture"

"If It's Quality
You are
Looking For,
We Have It,
At
The Right
Price"

"Запрошуємо
відвідати
найбільшу в
світі
українську
крамницю
чудових меблів"

624-4411

ROCHESTER FURNITURE CO. LTD.

1995 DUNDAS ST., E. (1 KM. WEST OF HWY 427)

MISSISSAUGA

Сергій ПЕТРАШЕНКО

КОСМІЧНА ПРИГОДА

-- Де, скажи, тебе носило
(Тиждень дома не було)? --
Лає мужа Марусина.
Їй у відповідь Павло:
-- Я нічим не провинився,
Ладен миттю скласти звіт:
В НЛЮ, бач, опинився,
Облетів з ним цілий світ.
Обійшлося люблю, мило
І зі мною НЛЮ:
Дало їсти, напоїло,
Похмелитись налило.
На околиці діброви
Приземлилось в темну ніч,
Щастя, доброї дороги
Побажало, ясна річ.
Й понеслось у сині далі...
Може, й ти наллеш грам сто?
Зирк -- недокурки два долі.
Аж скипів: -- Хто був тут? Хто?
Я уб'ю його, чортяку,
І спалю усе дотла.
Замість захисту в атаку
Жінка коршуном пішла:
-- Де, на горе, ти узявся?!
Ти не муж -- якийсь кур'єр.
Доки в космосі ти шлявся,
Гостював тут твій дублер.

ВИПАДОК У БАНКУ

Рекетир касирці в банку
Подає записку:
"Десять тисяч у пакунку
Видай -- і ні пуску!"
Жінка тут же дописала,
Не моргнувши оком:
"Вам задумана вистава
Може вийти боком.
Зачекайте, може, й десять
Вам ще "нарахують".
А тепер поправте галстук:
Вас фотографують".

ГОСТРИЙ НЮХ

Дзвонить жінка:
-- Що ти робиш?
-- Та, кручусь: то те, то се...

-- А чого ж від тебе, чорте,
Самогонкою несе?
Муж: -- Не п'яний я, клянуся,
Випив з кумом лиш дві чарки.
Й кинув трубку, чортихнувся:
-- Що за нюх? Як у вівчарки.

ЩО МИЛІШЕ

-- Що для тебе краще? --
Питає Параска, --
Новий рік стрічати
Чи подружня ласка?
Каже їй Килина:
-- Новий рік миліше.
-- А яка причина?
-- Він бува частіше.

ВІДДЯЧИЛИ

Вихвалявся дітьми Сава:
-- Син -- орел, дочка -- калина...
Він на ноги їх поставив,
Вони його... на коліна.

КУЦА ПАМ'ЯТЬ

Ледь диплом Яким здобув,
Батька вмить цілком забув.
Матір згадає Яким,
Як полається із ким.

ДЕ КАМІНЬ

Камінь в нирках у Максима,
На душі -- у Герасима,
А Микита, кажуть всі,
Носить камінь в пазусі.

ВКАЗІВНИЙ ПАЛЕЦЬ

Чоловік -- кулак у хаті,
А жона лиш палець в нім.
Слід деталь одну додати:
Зветься палець вказівним.

КОЛОРАТУРА

У театрі йде концерт.
Каже муж: -- Оце культура!
Пречудовий в неї тембр,
А яка колоратура!
Жінка зирк -- гроза з-під брів:
-- Ич, він що: ко-ло-ратура!
Краще б слухав, а не зрів, --
Ловеласова натура!

□

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

ЛИСТ З УМАНІ

Дорогі, рідні земляки наші!

До Вас, далеких і водночас таких близьких, звертається жителька м. Умані Черкаської області.

Із цього міста, із країни тихих вод і ясних зір найсердечніші вітання, найпрекрасніші побажання, низький уклін Вам і сім'ям Вашим шле Галич Галина Антонівна...

За своїх 45 літ я дещо знала про Вас, дорогих моєму серцю українців. А тепер, завдяки журналу "Україна", який я дуже люблю і передплачую, з великим задоволенням читаю рубрику "Діти твої, Україно", звідки маю більшу уяву про Вас, про Ваше життя, дізналася й про "Нові Дні".

Милі, рідні, дорогі мої земляки! Якже нелегко було Вам, і Ви вистояли, і не забуваєте про нас, переживаєте і досі за долю України, живете її мріями, сподіваннями.

Я працюю в школі. На уроках і в позаурочний час розповідаю дітям про Вас, розповідаю, що долі Ви не корилися, що велика працелюбність і любов до України допомогла вистояти Вам, українцям, в тім далекому краю. Ми гордимся Вами.

Проте я відчуваю, що знань моїх обмаль, надіюсь, що Ви мені будете писати, ширше і детальніше ознайомте мене із своїм життям. Можливо знайдеться хтось, кому в пам'яті не забулась Черкащина чи Хмельниччина (я родом звідтіля) або хто-небудь із земляків, які хочуть отримати висточку з України. Буду чекати відповіді.

Тож не цураймося, признаймося, діти однієї родини...

Галич Галина Антонівна
258900 Україна

Черкаська обл., м. Умань, пер. Богуна 9, кв. 22.

"ВСІ ЗАВИНИЛИ..."

Перечитавши статтю Докі Гуменної під згаданим заголовком у "Нових Днях" ч. 504, мені раптом впало на гадку, що це добра лекція І. Омеляненкові, який у своїй сатирі "Везіть нас до Ітон Центер", надрукованій частинно в "Нових Днях", січень 1991, так перфідно громить ґремівщину -- гостю з України.

Антін Ляковський-Коломієць, Джанетвіл

ВЕЛЬМИШАНОВНІ ДОБРОДІЇ СПІВВІТЧИЗНИКИ!

В Європі народилась нова велика держава -- Україна.

Ми, етнічні українці, які в силу обставин опинилися за межами своєї історичної Батьківщини, після першогрудневого Референдуму, що відбувся на Україні (1991 р.), коли народ одноставно вибрав Незалежність і Волю, -- усвідомили, що настав слушний час -- день нашого національного воскресіння.

22 січня 1992 року були проведені (в Софії) Установчі збори представників місцевих українців, які й проголосили створення Товариства української культури "Просвіта" імені Тараса Шевченка, що стане українським культурно-просвітительським центром в Софії, Болгарія.

Мета діяльності Товариства української культури "Просвіта":

-- Повернення до мовної скарбниці, до рідних витоків.
-- Осмислення, усвідомлення та розповсюдження правдивої історії України.

-- Вивчення, популяризація української культури, літератури, поезії, народних звичаїв, традицій, обрядів тощо.

Ми єдині в своєму прагненні відродитися на болгарській землі.

До вивчення української мови проявляють зацікавлен-

ність не лишень діти українського походження, а й болгарські громадяни.

Але, на превеликий жаль, ми не маємо букварів, навчальних посібників, методичної літератури, словників, українських книг, газет, журналів (жодної друкарської машинки з українським шрифтом...).

Наше звернення до Світового Конгресу Вільних Українців:

Ми прагнемо налагодити тісніші контакти з українцями США, Австралії, Канади, Німеччини, Англії, Франції та інших країн не лишень в справі культурної допомоги для нашого Товариства, а -- що є важливіше для нас -- розширити коло спілкування, більше дізнатися про українців та їх культуру не тільки в Україні, а й далеко за її межами.

Сподіваємося на Вашу прихильність в налагодженні творчих, ділових та суто людських стосунків.

Наша адреса:

БЪЛГАРИЯ, София -- 1359, ЖК "Люлин", 423-Б, 44.

Голова Товариства української культури "Просвіта",
актор Театру Художнього слова *Іван Висоцький*

Добрий день, шановна редакція журналу "Нові Дні". Пише Вам хлопець з України. Мені п'ятнадцять років. Я давно хотів мати друзів українців з Канади. Коли Вам буде неважко, то опублікуйте мою адресу у Вашому журналі. І коли мені прийде хоч один лист, я буду дуже вдячний.

Моя адреса:

Україна, 245030

Сумська обл. м. Ямпіль, вул. Заводська 8/7
Тарасюк Володимир

За браком місця, більше листів, помертні загадки, список жертводавців і повідомлення опублікуємо в наступному числі. -- Ред.

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місця Вічного покою.

ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY

УКРАЇНСЬКИЙ ЦВІНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА

в Оквилл, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та запевнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т.зв. "Вічний Фонд Українського Цвинтаря Св. Володимира"!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвинтарів-поховань!
- Ціни за місця-ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефону:

Години -- 9:30 до 4:30 БЮРО -- 827-1647

АНДРІЙ ЛАТИШКО -- адміністратор

POSTAGE PAID AT TORONTO
Publications Mail Registration Number 1668
if not delivered please return to:
NOWI DNI
P.O. Box 400, STA -D-
TORONTO, ONT. CANADA M6P 3J9

CHARTERS TO UKRAINE

DIRECT TORONTO -- KIEV -- TORONTO

TOURS TO UKRAINE -- 15 days

HELLO UKRAINE: Kiev 1, Lviv 5, Ternopil 5, Kiev 2 <i>Departures:</i> May 17, 31, June 28, July 26, August 23, Sept. 20	from \$2190.00 -- \$2290.00
GOLDEN UKRAINE: Kiev 1, Lviv 10, Kiev 2 <i>Departures:</i> May 17, 31, June 28, July 26, August 9, Sept. 6, 20	from \$2160.00 -- \$2260.00
HOSPITABLE UKRAINE: Kiev 1, Lviv 2, Ternopil 8, Kiev 2 <i>Departures:</i> May 17, 31, June 14, August 9, Sept. 6, 20	from \$2190.00 -- \$2290.00
THE BEST OF UKRAINE: Kiev 1, Chernivtsi 2, Ternopil 2, Lviv 2, Yalta 3, Kiev 3 <i>Departures:</i> May 17, June 14, 28, July 12, August 9, 23, Sept. 6	from \$2190.00 -- \$2390.00
BUKOVINA: Kiev 1, Chernivtsi 9, Kiev 3 <i>Departures:</i> May 17, 31, June 14, July 12, August 9, 23, Sept. 20	from \$2170.00 -- \$2270.00
WESTERN UKRAINE: Kiev 1, Ternopil 3, Ivano-Frankivsk 4, Chernivtsi 3, Kiev 2 <i>Departures:</i> May 17, June 14, July 12, 26, August 9, Sept. 6	from \$2090.00 -- \$2290.00
HUTSUL ADVENTURE: Kiev 1, Ivano-Frankivsk 6, Kolomiya 3, Kiev 3 <i>Departures:</i> May 31, June 14, 28, July 26, August 23, Sept. 6, 20	from \$2090.00 -- \$2150.00
IVANO-FRANKIVSK: Kiev 2, Ivano-Frankivsk 9, Kiev 2 <i>Departures:</i> May 17, June 14, July 12, 26, August 9, Sept. 6	from \$1990.00 -- \$2050.00

All -- inclusive tours include:

Charter flight Toronto -- Kiev -- Toronto, first class hotels, 3 meals daily, all transportation in Ukraine by air, train or bus, all transfers, 1 sightseen tour in each city, 1 concert, services of guide, Gala Farewell Party.

Pick the tour of your choice for 2 weeks. Or you can combine a 2 weeks tour, plus 2 weeks with your relatives.

YOUR CHOICE -- Charter air ticket only -- priced from \$1290.00 to \$1450.00 round trip.

EVERY 2 WEEKS -- starting May 17th to September 20th

YOUR CHOICE -- PREPAY A TICKET FOR YOUR RELATIVE TO VISIT CANADA FOR ONLY \$1500.00 can. per person.

AIR UKRAINE

For our detailed brochure call INTOURS Corporation:

1013 Bloor Street West,
Toronto, Ontario M6H 1M1
(416) 537-2165
President: Roman Dowhopoluk.

Free Toll Line	1-800-268-1785
Fax	(416) 537-1627
Telex	06-218557
Reservac	Sam 91575

НОВІ ДНІ

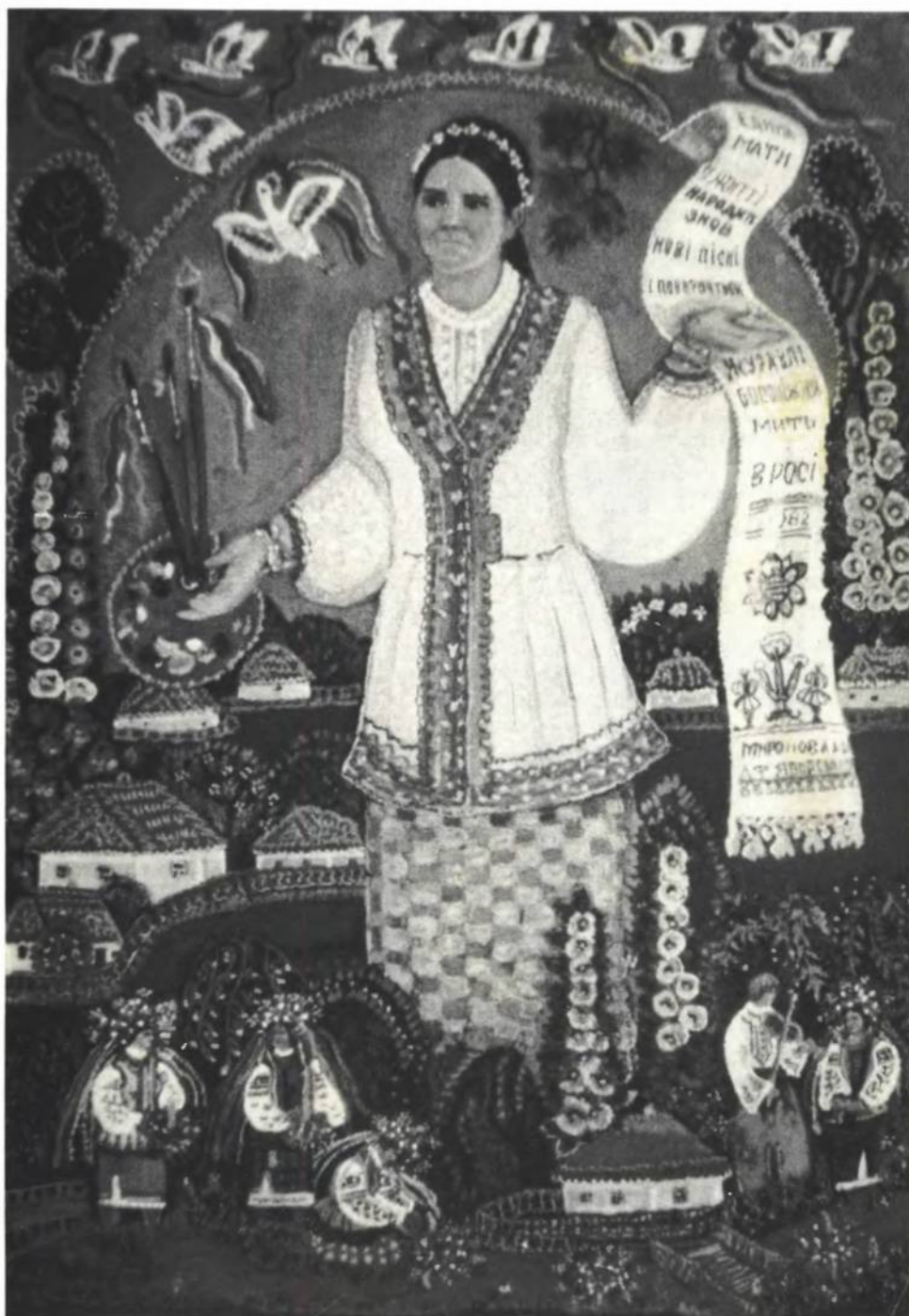
• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLIII

ЛИПЕНЬ-СЕРПЕНЬ -- 1992 -- JULY-AUGUST

No. 509

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published
every month except August by
the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada
Адреса "Нових Днів":

NOWI DNI

P.O. Box 400, Stn "D"
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9

Publications Mail Registration Number 1668

International Standard Serial Number

ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney
Business & Advertising manager:
A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION --

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$27.00

U.S.A.: \$25.00 US

OVERSEAS -- ЗАОКЕАНСЬКІ
КРАЇНИ

\$25.00 American or equivalent

Air -- \$65.00 American or equivalent

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

CANADA -- КАНАДА:

E. Krasnoshtan
17004 - 64 Ave., #307
Edmonton, Alberta T5T 2C7

AUSTRALIA -- АВСТРАЛІЯ:

F. Habelko,
61 Lawson Ave.,
Frankston 3199, VIC. Australia
Tel.: 03-783 7782

M. Waksyutenko,
28 Alguna Cres.,
Rostevor, S.A. 5073

GR. BRITAIN -- ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. A. Bondarenko,
34 Gibbon Rd.
London W3 7AF England
diasporiana.org.ua

Засновник і редактор 1950-1969 П.К. Волиняк

Видає Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний -- головний редактор

Редколегія: Іл. Бондарчук, Тоня Горохович, Василь Гришко,
Мар'ян Дальний -- редактор, Олексій Коновал.

Адміністратор і Оголошення -- Ада Горгота

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Яр Славутич -- ДОКУМЕНТАЛЬНІ СОНЕТИ	1
Ігор Трач -- ВИТЯЗІ КАРПАТ І ІНШІ ВІРШІ	2
Е. Старжинський -- ПЕРШИЙ ПОВІТРЯНИЙ БІЙ	4
Микола Томенко -- ПОВЕРНЕННЯ ВЯЧЕСЛАВА ЛИПИНСЬКОГО	7
А. Кацай, Ол. Савенко, Ю. Москаль -- "МИ ХОЧЕМО, ЩОБ УКРАЇНА ПРОЦВІТАЛА І БУЛА ВІЧНОЮ"... ..	9
Леся Богуславець -- МОЯ П'ЯТА ПОДОРОЖ НА БАТЬКІВЩИНУ (6)	12
Прот. Сергій Онішко -- МОЛИТВА І НАДІЯ	14
Галина Клід, М. Лозова -- "ДОБРИДЕНЬ, БРАЗИЛІЄ!"	15
Сергій Грабовський -- ТІЛЬКИ НЕ ТРЕБА... ..	18
Юрій Бузуган -- ГОРЕ ПЕРЕМОЖЕНИМ	19
Ярослав Горець -- НЕВ'ЯНУЧИЙ СВІТ КРАСИ ЄЛИСАВЕТИ МИРОНОВОЇ	20
Руслан Леоненко -- СУЧАСНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ	22
Юрій Мошинський -- КИТАЙСЬКЕ ПИСАННЯ ТА АБСТРАКТНЕ МИСТЕЦТВО	24
Вол. Пилипович -- УКРАЇНСЬКА ЦЕРКОВНА МУЗИКА	25
Дмитро Нитченко -- ПИСЬМЕННИКИ-ЖЕРТВИ СТАЛІНСЬКИХ РЕПРЕСІЙ	26
Віктор Остапчук -- "НА ЗЛАМІ ШЛЯХІВ"	28
Ініціативна Група -- "ДРУЗІ ХАРКОВА"	30
Е. Метельський -- ПОЧЕСНЕ ЗВАННЯ ПРАПОРОНОСЦЕВИ СВОБОДИ	31
Ростислав Доценко -- ДУМКИ ПРОТИ НОЧІ	33
Вадим Калкатино -- БАБИН ЯР	34
Юхим Красноштан -- "ПОВІЙ ВІТРЕ, НА ВКРАЇНУ..."	35
В. Вловичко -- ПАВЛО ГАБЕЛКО І АНДРІЙ МЕНЦІНСЬКИЙ ..	37
Посмертні згадки -- ПАВЛІНА ЯННІ-МУХА; ТЕРЕНТИЙ МИРОНЕНКО; ІВАН ДУБИЛКО; ЗОСИМ СТЕЦЮК	38
Оксана Яцик, Прот. Сергій Онішко, Гр. Корнієнко, М. Іщенко і ін. -- ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	39

На першій стор. обкладинки: Єлизавета Миронова. Автопортрет.
(Чит. "Нев'януучий світ краси...", стор. 19.)

● Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. ● Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. ● Незамовлених матеріалів редакція не повертає. ● Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову та скорочувати надіслані матеріали.

Література, мистецтво, наука, суспільне життя

Яр СЛАВУТИЧ

ДОКУМЕНТАЛЬНІ СОНЕТИ

(З нової збірки)

* * *

Така велика світова жальба!
Куди подівся імпет України?
Ще й досі в круг кривавої махіни
Жене народи брежнєвська ганьба.

То спалахне визвольна боротьба,
То знов пригасне, наче крик чайний.
Допоки ж буде покiт кураїни
Служити символом, немов хвальба?

Не мавши дому, просяться у прийми
Смутні вигнанці, їм хоч душу вийми.
І це колотиться вже триста літ.

Гай-гай, безбатченки! На втікачеві
Не блиснуть, скільки не полохай світ,
Свободоносні панцери крицеві.

Переяслав, 1990.

* * *

Коли в космічній темряві погасне
Бодай одна замріяна зоря,
Згадаймо знов, чого вона згоря,
Чи хтось помер у зморище дочасне.

Нестало хлопця, що сльозами квасне?
Утратив Рух свого проводиря?
Чи може це гучного віршаря
Взяли опричники за слово красне?

Недарма з неба віщий зорепад
Маніфестує всі приземні смерті.
Чи й нам спішити в перезви парад?

Лукаві долі, в шатах чи обдерті,
Дарують вічність, кару й забуття,
Та не летять на пізнє каяття.

Одеса, 1990.

* * *

Київським слухачам

Для мене ваші оплески бурхливі --
Немов біблійні сурми в давнину,
Що в світ котили радісну луну,
Подібну ярій, громовистій зливі.

На здавна обраній місійній ниві
Чи заслужив я частку хоч одну,
Яка б вела крізь чужину бутну --
На ясні зорі й води тихопливі?

Окривсья, музо! Киньмо Єрихон --
І на Одесу, Крим, Кубань, Херсон
Керуймо наші провідні глаголи.

Хай та козацька просторінь баска
Не похитнеться в поступі ніколи
Від українського материка!

*Київ, 7 вересня 1990 р.,
"Золотий гомін" у палаці "Україна"*

* * *

У кожному парку -- масова могила,
Лежать прикриті кості й черепи.
Кричало небо, плакали степи,
А світ мовчав, ховаючись під крила:

Легка нечулість совість полонила --
Недобачав і жив, немов сліпий;
Оброслий ситтю, наче коропи,
Не чув, як душить люд новий Атила.

Того, хто всю Європу годував,
Дзвенів піснями, словом жартував,
Злочинна мафія вела вмирати.

Тепер, звільняючись, дознав і ти,
Байдужий Заходе: завдавши втрати,
Москва й тебе зуміла потрясти.

Тернопіль, 1990.

* * *

Гнилі моря на тілі України
Збирають мито з ракових отрут.
І навіть неба голубий редут
Не зупиняє наступів руйни.

Болить земля. Нуклідові пухлини
Ятрять лани, що корчаться від скрут.
Це апокаліпсу біблійний спрут
Гребе Чорнобиль у давучі звини.

Упертий фатуме, від злих сваволь
Бодай вітрам відбитися дозволь, --
Нехай на Кремль остудою повіють.

Зоглянься, гнівний, на стогнання вщерть!
Хіба не бачиш? Простори марніють.
Невже не чуєш? Верховодить смерть.

Ірпінь, 1990.

БР-Р-Р!

Татарський бик, зболгарений ім'ям,
Надувши лиця й напустивши брови,
Мундштук посмоктуючи пурпуровий,
Грав ролю Сталіна, немов Пріям.

О як любив хвалебний тиміям
І кадилаки цей вождюк махровий!
Лигав коньяк до закипання крові,
Масні посади призначав зятям.

Та все минулося. Перебудова
Його мітлюю в небуття змела.
Ніхто прихильного не скаже й слова.

Хосен буває з дохлого вола --
Наварять мила. Тільки з Леоніда
Не вийшло ні бруска -- розпалась піраміда!

Січеслав, 20 серпня 1990 р.

ЩЕРБИЦЬКИЙ

"Напівполяк, напівхохол -- москаль!" --
Його спадкові промовляють гени.
Доп'явши влади, виродок шалений
Всеукраїнську занечистив даль.

Погнавши люд на зарвища проваль --
У хижий зів кремлівської геєни,
Гадав, що, влягши в мавзолей спасенний,
Навіки зловить з одою скрижаль.

Але ж добити невмирущу мову
Нестало хисту хитрому йому --
Дав дуба, входячи в Перебудову!

А весь нарід, що переміг тюрму,
Всіма мікронами відживши знову,
Трощить смертельну Партії закову.

Харків, 21 серпня 1990 р.

СЕРП І МОЛОТ -- СМЕРТЬ І ГОЛОД

Відколи вкрали владу серп і молот,
Людською кров'ю обагрився шлях!
Убивцям чести начіпляли блях,
Щоб між народів піднімати колот.

Хто схоче, знаючи спекоту й холод,
І сам, не схожий на хмільних стилаг,
Обороняти -- як бутнистий лях --
Те хиже кодло й стріти смерть і голод?

Але ж, -- о Боже! -- вигулькнув дивак
Та ще й кубанський, некийсь козак,
Що й досі Маркса й Леніна вітає.

Тавруйсь, Михайле! Ще одну печать
Бери на лоба, каяття ж немає
За тих, що в Винниці та Биківні лежать.

23 серпня 1991 р.

Ігор ТРАЧ

СТІНА

Ігор Трач -- автор шести добірок (самавидавних) поезій. Нижче друкуємо кілька поезій переважно з його найновішої збірки "Стіна", що вийшла в Українському Видавництві (Варшава, Цвікау, Львів, 1991). Ігор Трач народився у Львові в 1959 р. По фаху -- лікар. Переслідуваний "за націоналізм" ще на початку Перебудови. Від 1987 р. проживає в Цвікау, Німеччина.

Підготував до друку нову збірку поезій "Вірою живу". Більше про нього чит. в статті Віктора Остапчука "На зламі шляхів", стор. 28. -- Ред.

***

Спалив мою Україну грім,
немов один великий дім,
стоять обпалені дуби,
неначе мертві вже гроби.

Та здолу, як життя нове,
зелений лист до помсти зве.
Громи вогню не погасили --
нуртують у Народі сили!

1976

ВИТЯЗИ КАРПАТ

Сосни, гірські воєводи,
сповили долину цілунком,
стисли обійми простори,
сп'янили нескореним трунком!

Сосни, гірські оборонці,
міцніше стиснули мечі,
рідного краю дозорці
не сплять, а вартують вночі!

***

Я син хребтів гірських,
Моє життя -- неспокій.
Я син боїв і злив,
Душа -- то світ широкий!

Я син гранітних скель.
Не взяв їх жоден ворог.
Я син Карпат вершин, --
Свободи вільний подих!...

1977

***

Не хочу спокою життя,
мов океан, душа вирує...

Збурунені всі почуття,
хто зрозуміє? Хто почує?...

1978

* * *

Вмирає все, і ми, і роки,
Але живе ще мій Пророк, --
Не вмер, скажи терпіти доки?
А там нехай... фатальний крок...
Вмираю, ти проходиш мовчки,
Велична ніжна і... чужа,
Прощаюсь, -- лід і ковзко,
Звучить мелодія сумна...

* * *

Скільки ти маєш пройти,
скільки ти мусиш здолати,
тільки щоб слово знайти,
тільки себе щоб пізнати...

Скільки потрібно прожити,
скільки Людині вмирати,
Істину, Правду спалить,
щоб себе таки впізнати...

Мало людині життя,
мало себе вдовольняти,
друг тобі руку простяг --
--як?! Ти ж повинен подати!...

1986

* * *

Зумій себе перебороти,
зумій пройти крізь чад і дим,
зумій життя любити доти,
допоки не забракне сил...

Зумій усе перебороти,
закон всесвітнього буття,
не смій хоча й на мить забути,
що ти -- ЛЮДИНА -- не сміття!...

Зумій усе перебороти,
зумій пройти крізь чад і дим,
тебе нікому не здолати, --
-- ЛЮДИНУ на своїй ЗЕМЛІ!...

1986

* * *

Я всесвітній емігрант
у своїй країні слова,
я не той продажний бард,
в мене слово -- не полова!...

Я звичайний емігрант,
хоч знеможений,
-- не вбитий!... Ніч,
відкрита книга,
Кант..., Ще потрібно жити...

1987

* * *

Мовчання німо розумію,
збагну, що слово -- дійсно сплеск,

пройти крізь власний глум зумію,
перевіряю саме тест...

Засвічу тьму, хоч довгі ночі,
себе усім на сміх віддам,
під у ніч, хоч світ за очі,
щоб стріти день, його нікому не продам!...

* * *

Вже немає друзів,
є лише відтінки,
на гончарнім крузі
проросли барвінком...

* * *

Коли набридне все,
під у назустріч Сонцю,
візьму за руку шлях,
застигну у дорозі...
Коли невзможі жити,
подай мені лиш руку...

1984

* * *

Антуан де Сент-Екзюпері

Коли вже крила лет зігнув
за мить до вічності і смерті,
він землю серцем осягнув
на зорянім мольберті.

1986

* * *

Чому навкіл така зневіра
шматує тіло моє й душу,
Хрести, Хрести -- могили Віри,
а я іще й любити мушу...
Страждає ніч, моє безсоння,
перегортаю кожен згорток...
Рядки, слова, життя спросоння...
і смуток, смуток..., мій же смуток...

* * *

Стару завісу здерто,
що іще могло лишитись там,
мовчиш ти знову вперто,
а життя?... Хіба підвладний суд рокам?...

Стару завісу здерто...
Де ж тоді той новий, новий, Новий Світ?
невже його таки затерто
лоєм слів, а слід, -- то чийсь вже слід...

Старі завіси здерто...
Вже з голови на ноги вбрано час,
а я стою ось вкотре голий вперто,
і скільки, скільки, скільки нас?...

квітень 1990

* * *

Життя -- то справді смолоскип,
якщо згорів, то вже дотла,
навіщо потім той газетний скрип,
й слова, слова..., -- чужі слова... □

ПЕРШИЙ ПОВІТРЯНИЙ БІЙ

(Уривок з твору "Лейтенант")

Сниється, що сиджу на козлах жидівської балагули й поспішаю до Карольки ("тигрички") в село Голосків. Біля мене стоїть знайомий мені візник Янкель, з яким я місяць тому їздив до цієї ж дівчини. Візник, поганяючи коней стоячи, жене, мов скажений, дві свої убогі клячі навпростець через поле. Мабуть, тому й трясє так несамовито, наче хоче витрясти з нас душу. Враз віз вилетів на край прірви, а звідтіля в безодню -- коні, віз і Янкель з занесеним над головою батоном, і я разом з ними.

Я прокинувся, лежачи на підлозі, біля ліжка.

-- Мусить бути якесь нове мариво, -- подумав я, згадуючи шельму Ревекку і її широке м'яке ліжко з пуховими подушками, яке, здавалося, тількищо залишив.

Раптом чую несамовито ревуть сирени. Перегукуючись з ними короткими гудками, повторюють тривогу локомотиви з сусідньої залізничної станції. І в цей час несамовитий лемент приглушують незасовані могутні вибухи, які доносяться здалека і щоразу то ближче й гучніше. Наче морський вал, котрий невпинно наближається до берега.

Враз будинок здригнувся й наче захитався. Полетіли на підлогу і шкільні книжки та картини, а слідом за тим, долинув до слуху несамовитий вибух. Вікно, з якого шибка вилетіла дрібними шматочками, освітілося зловісним червоним полум'ям. Хмари чорного диму високо піднялися в небо. Чути метушню і галас мешканців будинку. Всі кричать разом, тільки різняться голоси чоловіків, жінок і дітей.

Нова серія вибухів знову наближається: один, два, три... Нарухував одинадцять.

Поспішаю по східцях, одягаючись на ходу. Під погами хруснуло скло. Глянув: долі портрет "великого вождя". Темрява надранкової ночі часами освітлюється новими вибухами, а за ними пливе ціла черга інших щодо звуку вибухів. Це горять ангари, а з ними й "ястребки", які почергово запалюються й розриваються. Бензинові цистерни посилають в небо сотні тонн чорного диму.

Покручені й розірвані шматки металу й бляхи товстим шаром стеляться на землю.

З неба доноситься чіткий голос моторів. Декілька прожекторів схрестили свої світляні мечі, шукаючи ворожих літаків, і небо вкрилося вибухами запізнілих зеніток. А слідом за тим почувся неймовірний гуркіт від вибухів декількох десятків бомб, що впали на зенітки та прожектори, змусивши їх завмерти.

Не встигли ми добігти до ангару, як зовсім близько біля нас (техніка й мене) почувся зловісний звук: Пфу, пфу, пфу (це летить міна), і ми вмить упали. Могутня хвиля повітря від вибуху відірвала нас від землі й боляче відкинула на тверду землю.

Будинок, з якого я щойно вискочив, захитався і, мов скошений, завалився, перетворившись в купу цегли й бетону. Та ледве я схопився на ноги, як заgrimіла нова

серія вибухів з вогняними язиками, які освітлювали землю. Нові вибухи цистерн і бомбовозів в ангарах потрясли землю.

Поспішаючи до ангару ч. 13 (моє улюблене число) до свого ЯК-9 Н 22, я майже налетів на свого командира ескадрильї Савченка.

-- Напали німці! Війна! -- кинув мені майже в вухо, на бігу одягаючи шолом з радіонавушниками. Тим часом техніки й наземна обслуга викочували капітанський і мій ЯК-9 на стартову доріжку.

-- Товаришу лейтенант! -- щосили кричав мій технік. -- Машина направлена й готова до лету, дозвольтє парашут...! Підставивши спину для парашута, я лівою ногою був уже на крилі. Хмари думок блискавично пролетіли крізь мій мозок. Опанувавши себе, даю наказ мозкові: "Спокій і блискавична реакція в кожній ситуації".

Перше -- це небо! Там ще невидимий ворог. Пригадав пізнавальні знаки: на фюзеляжі, на крилах -- чорні хрести, а свастика -- на хвості. Там мій командир. Там мусять бути мої бойові товариші... Всі молоді пілоти, як і я. Сиджу в глибокому кріслі й дивлюсь на амбразуру, звіряю компас і решту різноманітних інструментів.

Технік рушив пропелер, мотор слухняно запрацював, і літак, підстрибуючи, набирає швидкості. Враз уже прояснилось. Деревя близького ліска побігли мені назустріч. Включив "хвилю" -- радіозв'язок. Чую голос командира ескадрильї капітана Савченка:

-- Негайно доставити бомбовози! Всі на Мессершмідти! Діяти, згідно обставин і особистої ініціативи!

Залітаю зліва (я завжди нападав зліва) і вмить побачив (уперше), як чорний коршак набирає висоту. Я відразу зрозумів перевагу німецької військово-повітряної техніки (зброї). Бачу їх знову, і знову, і знову!... З чорними хрестами, а поміж ними нижче літак мого капітана, а згори на нього вже спрямовані три чи чотири Мессершмідти. А з лівого боку, майже доторкнувшись мене, пролетів, мов метеор, ще один "Фріц" і палить з бортової гарматки на капітана. Я теж потяг за гашетку, і сталося чудо... Дим, вогонь, і розірваний Мессершмідт уже шматками летить на землю.

В цей час чую голос Капітана Савченка:

-- Едік! Орятко! Любий ти наш, бий німця!

-- Дякую, товаришу капітане... і в цю ж хвилину відчув цілий град куль, які пробіли кабінку...

Вилучивши мотор, я полетів "каменем" униз, рятуючись від другого "Фріца". І тут трапилось, як сліпий курці зерно: простісінько під мною величезний чорний хрест. Тягну за гашетку бортової гарматки й одночасно щосили натискаю на підйому кулеметів і... о радість яка! Мессершмідт з боку хвоста, випускаючи чорну смужку диму, летить назустріч своїй загибелі... на землю. І враз з'явилась біла пляма -- "Фріц" на парашуті. Нам було наказано нищити кожного німця в повітрі, не даючи

сісти на землю. Але цього варварського наказу я не збирався виконувати. Я просто "нічого не бачив".

Вилучивши мотор, я вириваюся в мертво петлю і в цей час чую спокійний, урівноважений голос свого капітана:

-- Горю! Покидаю літак, бороніть батьківщину!

Німецькі бомбовози, поскидавши решту бомб, зникли з поля зору. Вийшовши з петлі, я опинився поміж двох мессершмідтів, які "добивали" капітана. І, мабуть, дуже зраділи, побачивши незграбний літак з убогим пілотом. Вони кинулись до мене, але мені нічого більше не лишалося, як вийти з поля бою, що я й зробив. У той же час помітив, що обидва Мессершмідти запалали.

"Чому? Хто їх збив?" -- питаю я сам себе. Адже наших літаків у повітрі не було. Я не зробив жодного пострілу, зенітки теж не стріляли. Зробивши ще два кола, щоб справдити небо, я зв'язався з контрольною обслугою і дістав наказ: "Приземлитись!"

Та ледве я висів з літака, як мене схопили десятки милих рук моїх товаришів по зброї. Чую з усіх боків:

-- Едік! Едік! Едік! Ти один з перших знищив Мессершмідти! Слава тобі, хлопче. -- Хтось мене цілує, хтось трясє за руку. Просять розповісти, як було.

-- А де Жоржик, -- питаю, -- де Вадим, де Кока?

-- Всі вони згоріли, -- чую тиху відповідь.

А політрук уже писав рапорт до дивізії про нагороду й підвищення в ранзі. Про капітана Савченка теж написали в рапорті, що він зробив геройський вчинок: він влетів поміж Мессершмідти, чим відвернув увагу ворога від інших наших молодих, ще не обстріляних пілотів, давши їм зорієнтуватись в ситуації. А до мене звернувся комісар:

-- Я прошу вас, лейтенант Старжинський, написати секретний рапорт, в якому докладно писати про ворожу техніку, а так... нікому ні слова про їхні переваги. Ви розуміли мене, лейтенанте?

-- Так є, товаришу комісар. Рапорт вищому командуванню напишу, а для нас всіх наші винищувачі -- найкращі.

-- Чудово, лейтенанте! А тепер ще одно питання: "Почему ви не унічтожілі німецькі льотчиків на парашутах? Ви повинні біли їх пристреліть ілі протараніть.

-- Товаришу комісар, я нікого не бачив. Це ж був мій перший бій. Мені й так все це далось не легко, -- відповів я.

Комісар подякував, а через деякий час приніс і зачитав свій рапорт, в якому говорилось, що ворожих літаків було 12, а проти них був тільки один "ЯК-9", яким пілотував лейтенант Старжинський, який бортовою зброєю збив шість ворожих літаків, а решта кинулась до втечі.

Я звернув увагу комісара, що я збив тільки два літаки. Комісар на це сказав, щоб я не заперечував, бо йому з землі видніше було. Подібний рапорт комісар написав і про капітана Савченка, висуваючи нас обох до нагороди.

Але ці мої бойові успіхи скоро були захмарені новими подіями. Спершу з наказу командування, ми відступили майже на 100 кілометрів.

На третій день війни, цей роковий для мене день, ми, винищувачі, супроводили бомбовози та штурмови-

ки. Мене як "обстріляного" призначили командиром ескадрилі (дев'ять літаків). Не встигли ми прилетіти до місця призначення, як були зустрінуті Мессершмідтами, але латинський бог війни Марс, відвернувшись від нас, показав свою широку спину і щастя зрадило нас. Я тільки встиг помітити, як один з Мессершмідтів, пролетівши біля мене, блиснув своїм фюзеляжем, на якому була вимальована маса маленьких червоних зірок...

Відразу я відчув, як тепла кров потекла по обличчю й по руках... а шкіряні рукавиці зробились слизькими... Але жодного болю я не відчув, тільки мотор почав працювати з перебоями і сильно тягти в правий бік, гублячи висоту. Високомір падав щосекунди. А вогняний хвіст і кола чорного диму обціяли щосекунди розірвати літак на дрібні шматочки.

Відстебнувши себе від крісла і відкривши кабінку, я ще здолав перевернутись і викинутись у безодню...

За мить ще почув сильний поштовх повітря... Темний безконечний тунель з мацюпусенькою щілинкою, куди лечу...

Боже, як важко відкрити повіки, вони мов свинцем наліті... Чути чудову приглушену музику. Пізніше пригадав -- венгерські рапсодії Брамса.

-- Де я? Мабуть, на небі, куди так довго летів тунелю...

ВЕЛИКИЙ ВИБІР
НАЙНОВІШИХ ЖІНОЧИХ
МОДНИХ ОДЯГІВ

DANYA

FASHION SHOPPE
2378 BLOOR STREET W.
TORONTO, ONT., M6S 1P4
Телефон: 766-4511

ГОВОРИМО ПО-УКРАЇНСЬКИ

ЗДОРОВИЙ І СМАЧНИЙ ХЛІБ
та інші печива випікає
Українська пекарня

THE future BAKERY
& CAFE

власниками якої є Родина Вжесневських
-- можна набути також різні українські страви
у наших каварнях

739 Queen St. W., Toronto, Ont., Tel. 368-4235
St. Lawrence Mkt. 366-7259
483 Bloor St. W. 922-5875
2199 Bloor St. W. 769-5020

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel. (416) 236-2426 Telex: 06-984797

Інж. ЮРІЙ А. ОХРИМ
Президент

- Консультативна інженерська фірма міжнародного засягу.
- Виконує всі фази планування, будови і перевірки більших індустріальних проєктів у Канаді, США та в інших частинах світу.

КРЕДИТОВА СПІЛКА
"БУДУЧНІСТЬ"

ДЛЯ ВАШОЇ ВИГОДИ ТА ПОСЛУГ

- дарові обслуги за електрику, газ і телефон
- едукативні та пенсійні конта
- термінові депозити
- реєстраційні пенсійні пляни
- моргеджові позики і особисті позики
- позики на авта
- лінія кредиту
- вогнетривалі скриньки
- грошові перекази
- подорожні чеки, чеки з Вашим прізвищем та адресою і багато більше!

(Централа)

2280 BLOOR STREET WEST, TORONTO, 763-6883
140 BATHURST STREET, TORONTO, 363-1326
4196 DIXIE ROAD, MISSISSAUGA, 238-1273
221 MILNER AVE., SCARBOROUGH, 299-7291

Звертайтеся до нас завжди з повним довір'ям.

M - C D A I R Y

- ЙОГУРТ 212 Mavety Street
- ГУСЛЯНКА TORONTO, ONTARIO
- БІЛИЙ СИР Tel: 766-6711
- СМЕТАНА

У С Е С М А Ч Н Е ,
Д О Б Р О Я К І С Н Е !

лем. Нічого не пригадую. І не треба... Легше лежати й не думати. -- Знову силкуюся розплющити очі, ледве щастить... Бачу молоде жіноче обличчя, що схилилося наді мною. Все в білому. Чую незнайому мову -- гур-гур-гур...

Так і є, мабуть, у Господа Бога! -- вирішив я, а очі молоденькі обличчя -- мабуть, ангели. За хвилину знову розплющую очі, тепер легше. Знову бачу над собою радісне лице жінки, яка носом та устами майже доторкалась до мене. Ось і рука торкнулась мого волосся й погладила, як моя мати колись.

-- Арія... Арія, -- все, що міг розібрати, нічого не розуміючи. Потім підійшло ще дві молоденькі дівчини в білому і, взявши мене під руки, повели туди, куди цар пішки ходить. А потім, роздягнувши, посадили в ванну і, сміючись, дуже пильно миють мене. Тоді я зрозумів, що вони не ангели, а звичайні жінки. Мені зробилося дуже соромно, від чого я почервонів, а їм стало ще веселіше.

Після купелі відразу заснув, а коли прокинувся, побачив біля себе німецького вояка, який заговорив до мене російською мовою, сказавши, що він перекладач, а зовуть його Давидом. Він розповів мені те, чого я не знав:

-- Ваших мисливців, ЯК-9, було в повітрі 27, -- казав він. Всі знищені. Вас знайшли непритомним. Підполковник звелів дострелити вас, але підсташина, який мав це виконати, помітив, що біля вас фото, які випали з кишені. На одній з них він побачив фото царського полковника кирасирів, з вусами, подібними до німецького кайзера Вільгельма. Старшина доповів про це полковникові Шройдерові, і той, прочитавши всі ваші документи і довідавшись, що ви походите з графів, наказав дати вас до шпиталю. мені ж доручили бути невідлучно біля вас, допомагаючи порозуміватися з лікарями та сестрами.

-- А в пана підполковника, -- розповідав він далі, -- є син, теж пілот, тому вам усміхнулась доля. Він зацікавився вами. Ми його очікуємо кожної хвилини. Ви здобули собі протезе.

Давид сказав правду: доля усміхнулась мені й посадила на білого коня, на якому я проїхав до кінця війни.

Багато днів і вечорів я проводив у товаристві підполковника й перекладача. Почав швидше розуміти німецьку мову, яка заіржавіла в мені.

Поволі мої рани гоїлись, я видужував. Минуло ще кільканадцять місяців, і я несподівано опинився в Першій українській дивізії "Галичина" з такими ж молодими студентами, як і я. А мені було тоді 20 років. Бойові друзі дарували мені, подолянинові, свою дружбу. Вони перші розкрили мені очі на політику Москви, русифікацію, фальсифікацію історії України. Вони допомогли мені змити з себе московський пропагандивний бруд і глянути правдивими очима на справжнього вікодавнього ворога України. Ми разом пройшли рекрутський німецький вишкіл в Гайделягері, а після того -- старшинський вишкіл у Просечниці, біля Праги. По закінченні військової школи я одержав звання хорунжого (лейтенанта). І в цьому ранзі я боровся разом з іншими за здобуття самостійності України. □

ПОВЕРНЕННЯ ВЯЧЕСЛАВА ЛИПІНСЬКОГО

Українська заангажованість на революційність (соціалістичну чи націоналістичну) завжди полишала консерватора Вячеслава Липинського поза колом видатних особистостей. Хоча він автор оригінальної суспільно-політичної концепції, що захопила й тих, хто мав інший світогляд. Євген Пизюор пише про те, що відомий націонал-комуніст Микола Хвильовий, прочитавши "Листи до братів-хліборобів", захоплено сказав: "Я безсилий критикувати ті ідеї. Вони полонили мене. Вони, ідеї ті мають особливу силу, це те, що відродить Україну. Той "товаришок" (В.К. Липинський) геніально продумав і вивчив Україну, тому думки його насправду геніальні". Ми ж повертаємо ім'я і твори вченого лише сьогодні, в 110-ті роковини з дня його народження.

Вячеслав Казимирович Липинський народився 5 квітня (17 квітня) 1882 року в селі Затурці Володимирського повіту (нині Локачинський район) на Волині в сім'ї польського шляхтича-дідича. Навчався в гімназіях Житомира, Луцька, Києва, пройшов університетські студії в Кракові (історія, агрономія) та Женеві (соціологія). Ще учнем гімназії в Києві долучився до української шкільної громади і став свідомим українцем.

Липинський приніс до українського середовища польське розуміння вартості держави. Переконалий самостійник, він став одним з ініціаторів створення поза кордонами Російської імперії політичної організації, що обстоювала б ідею української державної незалежності. На початку першої світової війни цей план було зреалізовано -- організаційно постав Союз Визволення України.

Липинський як резервний офіцер був призваний на службу до російської армії, де під час східнопруської кампанії тяжко захворів. Після лікування він став ініціатором організації військової частини, в якій служив. Однак ідея створити постійні збройні формування була неприйнятна для Генерального Секретаряту Центральної Ради, тому такий захід не здобувся на підтримку. Згодом Липинський, підкреслюючи трагічне незрозуміння керівництвом УНР ролі власної армії, напише: "Кожна демократія в чистім виді, така, як наша сучасна демократія українська -- це організм без спинного хребта. Спинний хребет кожної державної, отже й державно-демократичної організації -- армія..."

У Полтаві 1917 року формується опозиція до соціалістичного курсу Центральної Ради, що згодом об'єдналася в Українській демократично-хліборобській партії. Невдовзі до неї долучився і В. Липинський. У часи, коли неабиякої популярності в українських демократів зажило гасло "автономна Україна в складі демократичної федеративної Росії", він у нарисі програми УДХП зазначив: "І якщо ми задихались під тягарем слабо розвиненої

економічно, поміщицько-самодержавної Росії, то чи не задавить нас зовсім -- коли останемось і далі нацією недержавною -- Росія республікансько-демократична... Історія наша вчить нас, що повним національним життям жив наш народ тільки тоді, коли він користувався на своїй землі повнотою своїх суверенних прав (Київська держава)... І тому боротьбу за державний суверенітет цілого українського народу ми ставимо найважливішою і вихідною точкою нашої політичної програми".

Не заглиблюючись у докладний аналіз діяльності гетьманського уряду, нага-

даємо лише його основні здобутки. За той період було відкрито 150 українських гімназій, а в російських введено обов'язкове вивчення української мови та літератури, історії та географії України. 24 липня 1918 року відкрито Українську Академію наук, президентом якої став В. Вернадський. У жовтні в Києві почав діяти перший Державний Український університет, а другий -- в Кам'янці-Подільському. Гетьманський уряд почав відроджувати автокефалію Української церкви. Були також засновані Державний Український архів. Національна галерея мистецтв, Українська національна бібліотека.

Однак політика гетьмана мала й чимало хиб. Серед них В. Липинський, прихильник і приятель гетьмана, називав: 1) ставлення до Центральної Ради. Гетьман мав би з мотивів національної солідарності засудити діяльність німецького командування, яке розігнало парламент УНР; 2) заборону селянського з'їзду, який у більшості своїй був патріотично й національно наставлений; 3) безсильність і пасивність уряду супроти каральних експедицій, організованих грабіжниками й пройди-світами, що особливо дискредитувало гетьманську політику на селі.

В. Липинський з патріотичного обов'язку вирішив залишитися на дипломатичному посту і в часи Директорії (очолював посольство України у Відні). Але під час приїздів на Україну він побачив великий хаос, якому провідники нової влади не могли дати ради. Інформація про політичне вбивство полковника П. Болбачана остаточно зумовила відставку Липинського з віденського посольства у червні 1919 року.

Після активної політичної діяльності він повернувся до науки. 1920 року опублікував фундаментальне історичне дослідження "Україна на переломі", мав намір видати кількатомне зібрання своїх праць. Та обставини змусили його знову з'явитися на політичній арені. Він ініціює створення політичної організації -- Українського союзу хліборобів-державників (УСХД), до якого ввійшли М. Кочубей, Д. Дорошенко, С. Шемет та інші. Метою УСХД було проголошено боротьбу за віднов-

лення Української держави у формі традиційного гетьманату. Липинський редагував часопис "Хліборобська Україна", що вирізнявся високим публіцистичним та інтелектуальним рівнем. Саме на його сторінках з'явився його політичний трактат "Листи до братів-хліборобів". Основою теоретичних роздумів автора стала проблема соціології держави та політики. Липинський запропонував оригінальну класифікацію основних типів державного устрою: "класократія", "демократія", "охлократія". Аналізуючи ці типи, він не приховував своїх симпатій до "класократії" як форми, що історично притаманна українському суспільству. Однак слід зазначити, що помиляється той, хто бачить цілісність ідей Вячеслава Липинського лише в "ідеології" чи "програмі" класократичної монархії на Україні. Він вважав, що єдиною провідною верствою, яка здатна створити міцну Українську державу, є хліборобська.

"Причина нашої страшної сучасної деморалізації -- читаємо в "Листах до братів-хліборобів", -- полягає не в тім, що наші інтелігенти індивідуально гірші від інших націй, або що ми ідннвдуально нищі від наших предків. Ні! Беру на себе сміливість твердити, що наш пересічний інтелігент не гірший від пересічного інтелігента європейця. Що в ньому в потенції багато більше ідейності й навіть -- хай вибачить мені читач української преси -- більше чесноти. Гіршими тільки єсть його методи національної організації, гіршими є способи національної боротьби.

Щоб зарадити цьому, Липинський радив передусім перейняти консервативну традицію, створити позитивну консервативну політичну програму. В одній із найблискучіших публіцистичних праць "Трагедія українського Санчо Панча" він писав: "Трагедія українського народу буде, доки не прийде український Дон Кіхот. Але не схамлілому, босацькому, самоопльованому українському інтелігентові із каючихся дворян і смиренних поповичів потягти за собою Санчо Панча, який поважає і любить тільки красу і силу. Тільки непохитна віра Дон Кіхота в себе, в свою стару зброю, в свою стару традицію, в свою стару культуру покладе кінець трагедії Санчо Панча.

Дон Кіхот мусить стати собою".

В. Липинський цікавий нам саме глибиною, неординарністю та об'єктивністю своїх інтелектуальних дослідів. Роздумуючи над міжконфесійними проблемами українського життя в книзі "Релігія та церква в історії України", він зауважує, що історичною причиною наших релігійних розбіжностей є перехрещення впливів Сходу і Заходу -- двох одмінних культур, світоглядів, понять і цивілізацій. Щоб цю справу залагодити, необхідне гармонійне наближення двох церков, двох культур, а не перетягування до одної. Крім того, надзвичайно принциповим є сформульована Липинським ідея територіального патріотизму. Дотеперішні пошуки "національно свідомих" чи "несвідомих" українців є вельми небезпечними, і тому винайдення "територіальної нації" вченим вельми суттєве в його спадщині. "Українським єсть і повинно бути те, -- пише він, -- що осіло (а не кочує) на нашій землі і що тим самим стало частиною України, без огляду на його племінне чи культурне походження, на його "расову" чи "ідеологічну" гене-

алогію".

Закінчивши роботу над "Листами до братів-хліборобів", Липинський восени 1926 року переїхав до Українського наукового інституту (заснованого П. Скоропадським) при Берлінському університеті. Тут він завідує кафедрою історії української державності. Саме в цей час поглибилися непорозуміння між Липинським та гетьманом Павлом Скоропадським, внаслідок яких перший проголосив про розпуск Українського союзу хліборобів-державників і з невеликим колом своїх однодумців заснував нову організацію -- Братство українських класократів-монархістів, яке, на відміну від УСХД, виступало проти династичного наслідування. Відтепер претендентом на український престол називався не Скоропадський -- це питання мав би вирішити майбутній парламент відродженої Української держави.

Але Липинський уже догоряв. Для "Збірника хліборобської України" він написав "Вступне слово" (квітень 1931 року), якому судилося стати його лебединою піснюю. 14 червня 1931 року Вячеслав Казимирович Липинський помер. Родина перевезла його тіло на Волинь, де він був перезахований у рідному селі Затурці.

Односельці Липинського бережуть пам'ять про нього. Невеличке село Затурці ініціативою осередку Руху та його голови Віталія Кушніра впорядкувало могилу свого земляка, розгорнуло широку кампанію за перетворення на музей будинку його родини. До цієї роботи долучилася Молодіжна історико-філософська студія імені В. Липинського в Києві; саме вона організувала 17 квітня, в день народження В. Липинського молебні на його могилі та наукові читання в Луцькому педінституті. 2-6 червня цього року відбудеться міжнародна наукова конференція "Вячеслав Липинський: історико-політологічна спадщина і сучасна Україна", яку організують Східноєвропейський дослідний інститут імені Липинського (США), Інститут археографії АН України та Національна асоціація українців.

Микола ТОМЕНКО,

член ради Молодіжної історико-філософської студії імені В. Липинського.

Повний текст надруковано в "Літ. Україні", Ч. 16-17 під заголовком "Повернення українського Дон Кіхота".

arka shoes

- Великий вибір вигідного і модного взуття.
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відгисками та з іншими проблемами.

-- ROMIKA -- SALAMANDER -- LA VALLE
-- GALLUS -- ORTHOPEDIC SHOES

ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede)
TORONTO, ONT. M6S 1N4

TONY HRUBI
(416) 763-1851

"МИ ХОЧЕМО, ЩОБ УКРАЇНА ПРОЦВІТАЛА І БУЛА ВІЧНОЮ..."

Окремі читачі звертались до нас з вимогою "розкрити завісу" й показати які зміни пройшли в організаціях т.зв. українських прогресистів у Канаді, як вони ставляться до проголошення самостійності України й до політики Президента Леоніда Кравчука.

Нижче передруковуємо скорочено з київської газети "Дума" (ч.2 /5/) інтерв'ю з президентом Товариства Об'єднаних Українських Канадців п. Юрієм Москалем. Інтерв'ю дає виразну відповідь на порушені теми.

На нашу думку, прийшов час прийняти ТОУК і споріднені організації до Конгресу Українців Канади без усяких передумов. -- Ред.

Ю.П. Москаль вручає президентові Л.М. Кравчукові дитячу ілюстровану Біблію.

-- Юрію Петровичу, передусім про те, як світ і зокрема Канада, оцінюють сьогодні кроки нової України.

-- Мушу сказати, Україна була маловідома -- не зважаючи на те, що в одній тільки Канаді проживає мільйон канадців українського походження. Вперше про неї широко заговорили в 1986 році, коли сталася чорнобильська катастрофа. А друга хвиля інтересу прокотилася перед референдумом 1 грудня і проголошенням незалежності.

Вікно до прагматичності для канадських українців по-справжньому прочинилося в останні роки. Тоді представником від України в радянському посольстві був Юрій Богаєвський. Він, як дипломат, зумів виступати від імені не тільки СРСР, але й України, хоч і була вона у складі Союзу. Він зустрічався з представниками тоді часто різнополюсних українських громад, виступав в університетах. Багато в чому саме завдяки йому чимало канадців неукраїнського походження дізнались про Україну.

Добрим словом згадують у нас колишнього посла СРСР Олексія Родіонова. Чудова людина, справжній інтелегент, який прекрасно розумівся в національному питанні. Особисто для мене він був взірцем російського інтелектуала. Перед нашою громадою він, як правило, виступав по-українськи.

На жаль, його наступник Річард Овінніков повів справи у зовсім інше русло. Став повчати канадців -- мовляв, піднімаючи "українське питання", ви втручаєтесь у внутрішні справи Радянського Союзу...

До речі, саме при Овіннікові "погорів" перший секретар посольства Юрій Богаєвський. І, знаєте, на чому? На тому, що роз'яснював суть прагнень українського народу до незалежності. Зокрема, він використав дані

про наслідки аварії на ЧАЕС в одному з прес-релізів, узяті з публікацій в українській пресі. Посол же заявив, що це дані надруковані на Україні і їх не можна вважати офіційними. Якщо, за твердженнями сановитого московського чиновника, колишні органи ЦК КПУ -- "Радянська Україна", "Правда України" -- не були офіційними, то я вже не знаю, що й казати. (...)

Мене особисто дуже зачепило, коли над посольством СРСР вивісили російський прапор. А де Україна, де Беларусь, де інші колишні республіки? І фактично з часу узурпації Росією посольства ми не підтримуємо з ним ніяких зв'язків -- категорично відмовляємося від контактів, оскільки там Україна не представлена. (...)

-- І все ж таки, Юрію Петровичу, давайте спробуємо розібратись детальніше у парадоксі: у Канаді живе мільйон українців -- і в Канаді майже нічого не знають про Україну...

-- І все ж таки, Юрію Петровичу, давайте спробуємо розібратись детальніше у парадоксі: у Канаді живе мільйон українців -- і в Канаді майже нічого не знають про Україну...

-- Нас, по-перше, заслоняла "Рашша" -- йдеться не лише про Росію, а й про Радянський Союз. По-друге, інформації про Україну надходило дуже й дуже мало. Зрештою, це цілком закономірно: скажімо, чи багато інформації ви маєте про події в наших провінціях -- приміром у Квебеку чи Британській Колумбії? Україна не була державою, не мала самостійності, тож і не могла себе показати як незалежна країна. Зіншого боку, з Радянською Україною було дуже мало зв'язків -- їх підтримувало лише ТОУК...

-- Як проголошення незалежності вплинуло на ставлення до України і, по-друге, як воно позначилось на ситуації всередині української еміграції, адже раніше вона, як відомо, теж поділялася на різні угруповання...

-- Ніхто навіть не сподівався, що Україна може стати суверенною державою так швидко. По-моєму, і в Україні це певною мірою було несподіванкою.

А у світі, і в Канаді, справді були різні організації українців, і ставлення їх до Радянської України теж було різним. Їх ділили на прогресистів, націоналістів, нейтралів... Та й націоналісти теж ділилися на бандерівців, мельниківців... Не буду я далі входити в це. Ми зараз, коли народ України сказав своє вагоме слово за незалежність, теж згуртувалися. Саме тому і видався таким представницьким останній Конгрес українців у Києві. Тут зібралися делегації усіх крупних українських орга-

нізації з-за кордону, що раніше було просто неможливим. Переконали: ми повинні раз і назавжди забути, що є ліві, праві, нейтралісти, прогресисти, націоналісти. Ми всі є українці. І кожен повинен щось робити для України...

-- Давайте конкретизуємо: чим українська громада в Канаді може допомогти Україні?

-- Допомогати можна багато чим. Скажімо, ТОУК і РЗТ (Робітниче Запомогове Товариство -- Авт.) зібralи для Фонду Чорнобиля 100 тисяч доларів. Ми вирішили не передавати цю суму грошима, оскільки того часу напевно знали, що вони не потраплять у ті руки, в які повинні потрапити, а осядуть десь у Москві. Тож минулого року під час проведення туру "Спадщина" вручили символічний чек на 100 тисяч народу України через товариство "Україна". Ми вважали за краще передати конкретні, потрібні тут речі конкретним адресатам, які займаються лікуванням постраждалих від чорнобильської аварії чи ліквідацією її наслідків. Замовили в Японії ту апаратуру й обладнання, яку українська сторона попросила придбати...

Але є в Україні, я вважаю дуже погана риса -- певні прошарки дуже розраховують і чекають на матеріальну допомогу Заходу. Не надійтеся на ту допомогу. Бо то крапля в морі, то може бути одноразовою ін'єкцією -- щоб не вмерти сьогодні. Доки в Україні не закасають рукави -- діла не буде.

-- А що стосується економічного співробітництва? Ми знаємо, що в Канаді є Товариство об'єднаних українських підприємців і бізнесменів, чимало українців мають власні підприємства. Що заважає їм (чи нам) створювати спільні підприємства?

-- Минулого року я був у Львові і в об'їзді почув, що майже кожного дня там приймають чимало іноземних делегацій, серед них і канадців, але ті вступають у переговори, домовляються, обіцяють і... нічого не роблять. Це погано. Це мене, як канадського українця, неприємно вразило. Все-таки, якщо представники української громади з Австралії, США, Франції, Німеччини, Аргентини обіцяють щось рідній землі -- слово треба тримати. Це закон джентльмена. Але ж давайте враховувати й те, що на перешкоді розвитку економічних зв'язків стоїть і нинішня політична нестабільність у державах колишнього СРСР. Ніхто не хоче ризикувати капіталом...

-- Сьогодні в Україні у багатьох таке переконання, що ми, мовляв, бідні, як церковні миші, то чим же Україна може допомогти своїм зарубіжним землякам?

-- Треба не забувати, що які б наші корені не були, у якому б поколінні, а тягнуться вони до України, Україна навдивовижку багата талантами, культурою. Культурою, котра, на жаль, маловідома в світі. Йдеться наразі не лише про співи й танці у вишиванках і шароварах -- є ж бо в нас і найвищого, світового гатунку балет, музика, література. Все це ще не показано світу. До нас приїздив київський балет. Звісно, на вистави ходили не тільки українці. Та й не кожен канадець міг собі це

дозволити -- квитки коштували від 50 до 100 доларів. Отже, йдеться про заможну публіку. І от вона переконалася, що київський театр має рівень не нижчий, ніж скажімо, Большой театр чи кіровський зі Санкт-Петербурга. Це, до речі, було відзначено у багатьох рецензіях...

Треба показувати багатогранність нашої культури -- зараз потік звужений. Останнім часом приїздить багато аматорських колективів. Неофіційно приїхали, не дуже добре заспівали, грошенят заробили та й гайда додому. А коли, справді приїздить мистець високого класу -- а його в Канаді не знають -- то й не йдуть на концерти: були вже раз, коли виступали аматори, не дуже сподобалось. Про імідж треба думати!

-- Давайте повернемося до попередньої теми. Чому все таки Канада однією з перших визнала незалежну Україну?

-- Тут свою роль зіграла українська громада -- а громада ж бо, як відомо, то великий чоловік. Українці зустрічалися з високими урядовцями, скажімо, президент СКВУ Юрій Шимко мав розмову з Малруні, президент КУК-у...

(У цей час до номера готелю увійшов доктор Дмитро Ціпівник, Президент Конгресу українців в Канаді.)

-- Ось, до речі, пан Ціпівник особисто розмовляв з прем'єр-міністром Канади Брайаном Малруні і переконував його у необхідності якнайскорішого визнання України.

-- КУК, -- вступає у розмову пан Ціпівник -- узагалі вимагав, щоб Канада визнала Україну ще до референдуму, -- тобто одразу після проголошення Акту про незалежність. Але, коли Україна сама постановила закріпити рішення свого парламенту референдумом -- ми вирішили зачекати. Тим більше, що пан Малруні нас запевнив: якщо українці в Україні проголосують за незалежність -- то Канада неодмінно її незалежність визнає.

Ми доклали також чимало зусиль, щоб Канада запросила Кравчука відвідати нашу країну з офіційним візитом. Попервах, у нашому уряді не вельми довіряли Кравчуку. Малруні казав: "Ви знаєте і я знаю, що він, видко, спритний політик, але не зрозуміло, ким він є насправді. Я би хотів з ним зустрітись віч-на-віч, і почути від нього, куди і як він збирається Україну вести. Я його запрошуюю. А там побачимо".

-- І все таки -- чи не засташує українську спільноту в Канаді ота напруженість, яка існує нині між Україною й Росією? Як у вас передбачають подальший розвиток подій? У що, на вашу думку, може вилитися протистояння, яке донині йшло по наростаючій прямій -- невважена заява Єльцина про перегляд кордонів, претензії щодо Криму, спори відносно Чорноморського флоту?

-- Я особисто сприймаю дану ситуацію як цілком нормальну: у Росії величезні і дуже швидкі зміни, і в Україні також, -- продовжує Д. Ціпівник. -- Головне ж, що ні Єльцин, ні Кравчук, не хочуть крові, не хочуть війни. Думаю, вони прагнутимуть порозумітися, дійти згоди і зняти поступово напруженість з усіх спірних

питань.

-- Однак, ще зовсім недавно ні в Україні, ні в Росії ніхто не міг передбачити, що стосунки між двома найбільш слов'янськими республіками, стануть такими конфронтаційними...

-- Я вважаю, -- говорить Ю. Москаль, -- що Єльцину не вдалося повністю відмовитися від шовіністичної політики, притаманної Росії й раніше. Український президент діє більш цивілізовано й дипломатично. Ми разом переглядали телепередачу з Москви у пряму ефірі, коли Кравчук відповідав на запитання журналістів і глядачів. Він добре сказав: час імперського диктату минув, у вас у Росії є свій уряд, ви чините на свій розсуд і під свою відповідальність, у нас на Україні -- свій.

Нам не треба спільного війська, бо це може сприяти поверненню диктатури, тоталітаризму -- знову притиснуть; введуть війська -- і все: кінець незалежності. Україна повинна мати свою армію, нехай потім вона входить у якісь блоки -- то вже наступний етап...

-- З якими думками й намірами ви приїхали на Конгрес українців?

Д. Ціпивник: -- Я їхав до Києва, не знаючи, яка буде agenda конгресу, не маючи попередньо ніяких матеріалів, однак думав, що головна мета -- скликати нас з цілого світу до матері України, щоб ми пізнали одне одного і всіх разом, щоб ми всі об'єдналися. Ми справді розкидані, хочемо батьківщині допомогти, але наші дії й зусилля нескоординовані. Тепер уже так не буде. Я відбуваю з України з великими надіями і планами...

-- Ваш прогноз: Україна через 3-5 років? Закликаємо вас бути не песимістами, не оптимістами, а реалістами.

В. Ціпивник: -- Я переконаний у тому, що ваша творчість у всіх галузях розвиватиметься шаленим темпом... Коли відкриваються не лише всі вікна, а й усі двері, люди прагнуть себе проявити.

Ю. Москаль: -- Приєднуюсь до цих слів. А економічно -- я думаю, що цих 3-5 років ви перехворієте, стабілізуєтесь. Українці не лише талановиті, а й дуже працьовиті. У цьому пересвідчилися народи багатьох країн. Візьмемо бодай Канаду: тамтешні всі поля розчищені від лісів і каміння переважно українськими руками... Ми хочемо, щоб Україна не просто розвивалася і процвітала, а й була вічною...

-- Юрію Петровичу, ви скільки років прожили в Україні?

-- О, якби про це мене запитали з іншої газети -- я б сказав, що занадто довго: 29 років. Я народився і виріс у Канаді, а з 19 літ вчився тут, одружився тут, оримав квартиру, працював тут, аж поки не виїхав 1986 року назад до Канади...

-- Ось за цей час -- як і в чому ми змінилися? Що змінилося на Україні у позитивний, а що в негативний бік -- у менталітеті людей, у житті назагалі?

-- Надзвичайно зросла свідомість. Тоді було якесь враження занедбаності, другосортності. І ось буквально за лічені роки все повернулося на 180 градусів.

Доводиться чути, що багато що у вас змінилося на гірше -- мовляв, колишні партократи перелицювалися, попереїсдали в інші крісла і далі розвалюють. Хтось, може, вважає, що було краще при Брежнєві чи Щербицькому. Не знаю, може декому й було. І зараз, дійсно, важкі часи, живеться погано. Але інакше й бути не може: перехідний період завжди тяжкий. Зате видно світло в кінці тунелю. Зате є своя держава. Зате самі можете волити свою волю. А м'ясо і ковбаса з'являться, і скоро.

У листопаді минулого року я був на першій установчій конференції Товариства "Україна" і залишився у справах бізнесу аж до грудня. Мені пощастило -- я побував на виборчих дільницях, спостерігав, розмовляв з людьми, словом став свідком справді вікопомної події, якою по суті є всенародний референдум. Перед від'їздом додому, 4 грудня, мене прийняв щойно-обраний Президент України Леонід Кравчук. Я гордий, що одним з перших іноземних громадян привітав його від ТОУК і РЗГ з обранням на високий пост.

Під час нашої розмови пролунав дзвінок -- телефонував Єльцин. Не знаю, маю право про це говорити чи ні, але не можу втриматися від спокуси. Кравчук твердо сказав: "Борис Николаевич, Украина никогда не подпишет союзный договор. Народ Украины свое слово сказал и оно будет выполнено". Я ще нічого не знав про майбутнє рішення в Мінську, але з тієї телефонної розмови зрозумів, що очікується якась вельми і вельми важлива подія. Так воно й сталося...

Вважаю, що Леонід Кравчук -- розумний, твердий політик, патріот України, державний діяч, який саме зараз потрібний своєму народові. Я з приємністю вручив йому дитячу ілюстровану Біблію, яку разом підготували до друку і видали "Українська книга" в Торонто і видавництво "Дніпро". "Спасибі -- сказав Леонід Макарович, -- це прекрасний дарунок моїм онукам". Я також подарував йому "Історію України" професора Ореста Субтельного, видану Торонтським університетом. При цьому вибачився, що книга англійською мовою. Але Президент відповів, що немає проблем -- він читає по-англійськи.

До речі, в Канаді звернули увагу на те, що Кравчук розуміє англійську -- це було видно під час прийомів, коли він перебував у нашій країні. Це підносить авторитет Президента.

Взагалі, відчувається, що до керівництва в Українській державі прийшла нова генерація. Я був приємно вражений, коли Міністр культури Лариса Хоролець на одному з прийомів вільно, без перекладача, бесідувала зі своїми німецькими колегами. Знаю, що й Дмитро Павличко, Юрій Щербак, інші державні діячі теж на досить пристойному рівні спілкуються по-англійськи. Нехай вам не здається це дрібницею -- на Заході цьому надають великого значення і належним чином оцінюють. Світ побачив, що нова держава підняла за собою й нових керівників -- розумних, освічених, інтелектуалістів... □

МОЯ П'ЯТА ПОДОРОЖ НА БАТЬКІВЩИНУ (6)

УМАНЬ

Ранком, 21-го травня 1991 року наш автобус, повен письменників, рушив з Вінниці у напрямку міста Канева. Подорозі, першого дня, заїжджаємо до Умані. Одна з вулиць цього міста і веде до славного дендропарку. Ось коротко розповідь про те, як він постав.

Магнат Фелікс Потоцький, якому тоді належала майже вся Правобережна Україна, закохався на старість в молоду Софію Вітт. Незабаром вона стала його дружиною. Створено цей парк для неї, як весільний подарунок, а тому й прозвано Софіївкою. Розпочали його будувати пізньої осені 1796 року, а закінчили весною 1802. Будували парк кріпаки (і немало їх там загинуло), а керував усім, планував і був архітектором Софіївки, військовий інженер Людвіг Метцель. Розташований парк на окраїні міста і займає 150 гектарів.

Створено Софіївку на скелястих берегах річки Кам'янки та навколишніх пагорбах і долинах. Наш провідник, з гумором, підморгуючи, розповів, який закоханий був магнат у свою молоду, красиву і зрадливу дружину. Згадав скільки в неї було коханців, про яких знали всі, крім рідного мужа. Ось тут у різних альтанках зустрічалася вона з ними. А все ж не зважаючи на все (а може саме через це?) привела Софія йому, за час подружнього життя, цілу вервечку дітей. Та коли завела любов із своїм пасинком (сином Потоцького від першої дружини) довідався й сам благовірний, розсердився, дуже занепавав на дусі і незабаром Богові душу віддав.

Після смерті Софії парк перейшов у власність її сина Олександра. Та після польського повстання 1831 року, в якому брав участь Олександр, всі маєтки Потоцьких було конфісковано царем Миколою I, а Софіївку милостивий государ подарував своїй дружині, цариці Олександрі.

Крім старих дерев, кущів, квітів, різноманітної рослинності, має заповідник велике озеро, багато потічків, ставків, фонтанів, водоспадів, гротів, місточків, альтанок. Також є в ньому гарні статуї з білого мармуру на подібну мітичних старогрецьких богів. Кожен поворот алеї відкриває перед вами мальовничий закуток, з кожного пагорбу ви дивитесь на чудові краєвиди. Тут вам "Мала Швайцарія" там "Кавказькі гори", а цей скелястий виступ має нагадувати капітолійський пагорб стародавнього Риму. Є теж "Острів Любови", "Тераса Муз", "Грот Венери" і річка Стикс, якою можна попливти у підземне царство. Серед озера скульптура: фонтанзім'я довжиною в 11 метрів.

У підніжжі однієї скелі лежить у воді "Камінь смерті". Кажуть, коли кріпаки піднімали його, намагаючись покласти на інше каміння, він упав, спричиняючи смерть нещасних.

Будували парк наші предки, не на страх, а на совість. Коли у 1838 році Уманню струснув землетрус, в місті зруйнувалося багато будинків, а тут величезний камінь, дах на "Гротові Страху і Сумнівів" (стаєш під ним і не

знаєш упаде він чи ні) залишився на місці. Ходити б Софіївкою день-два, а мо й все життя, а нас "маратонським бігом" провели за дві години.

Все ж на кілька хвилин сідаю на лавку і записую розповідь молодого місцевого активіста. Сучасне місто Умань має 96 тис. населення. Місто, на диво, має багато молоді. Є 14 шкіл, з них три російські. За останні три роки в них завели перші класи україномовні. Є педінститут, сільськогосподарський інститут, педагогічне училище, музичне училище, також училище для приготування механізаторів, для сільського господарства та для промислових підприємців (12 професій), гігант Умань Інформаш (робітниче об'єднання, яке виробляє сільськогосподарську техніку), виробниче об'єднання Магометр (виробляє точні прилади для радіозаводів і інші види промислових товарів), завод Тало (споживчі товари), вітамінний завод та інші.

МОРЕНЦІ І КЕРЕЛІВКА

Надвечір підїжджаємо до села Моренці. Сіє дрібний дощ, на вулицях ні душі. Зупиняємось біля подвір'я де стоять дві хати. Це хати музеї. В одній народився і якийсь час жив ТАРАС, друга хата дідова. Заходимо досередини. Все як у звичайній сільській хаті за тих часів. Біля печі лопата (саджати в піч хліб), рогачі (для глечиків), на жердці одежа, яку носили раніш, далі стоять інші побутові речі. Дивимось, слухаємо розповідь і думаємо: це ж такий урочистий момент, треба запам'ятати на все життя...

А жіночка розповідає: -- "...Іван Бойко тікав від батька (не догледів худоби і вола розірвав ведмідь), потім пристав до опришків. Як убили Олексу Довбуша, Іван сам стає ватажком. Та не стало дружини і ось приїжджає він до Моренців із єдиним сином Якимом. Виріс Яким одружився і народилася в них дочка, яку назвали Катериною. Вона й стане матір'ю нашого великого Кобзаря".

Пізніше нас везуть до Керелівки (саме так називають її тутешні з давніх давен). Сюди пізніше переїхала родина з малим Тарасом. Тепер тут стоїть музей. На подвір'ї могила матері Шевченка. Далі садиба спадає вниз до копанки. Стоїмо, згадуємо про дитинство поета. Хмари оповили все небо, сиво, холодно, пішов рясний дощ. А на душі спокійно, хороше, бо збулася давня мрія...

Розмовляю з людьми. Хотіли тут в селі мати свою українську автокефальну церкву, та власті імушці не дозволили і тому діє колишня російська православна. Самі партійці і вписалися до неї. Ворона вороні ока не виключе!

Ночуємо в місті Городищі. Це вже рідна територія нашої провідниці Людмили Тараненко. Живе вона у Черкасах, але й тут бачу її всі знають. Нас тут чудово приймають і частують. Можна сказати, що вся атмосфера і частування тут були найкращі, за весь час нашого святкування. Виступають місцеві хори. Чоловік Людмили має власний ансамбль (він пізніше їздив з ним до

Америку). Сам він типовий козарлюга, з оселедцем, у козацькій одежі. Сам пише слова і музику, деякі пісні сам і виконує. Одна з них дуже мені припала до душі.

В готелі, на жаль, гарячої води немає, кажуть -- "на ремонті", а знаючі люди пояснюють, що ремонт той "вічний".

КАНІВ

Наступного ранку, 22-го травня, їдемо до Канева. Подорожі в селі Мошні бачимо гарну церкву. І ось на рещті Канів. Люду тут сьогодні ні пройти, ні проїхати. А міліції, хоч греблю гати. Заходимо до церкви. Правлять тут старослов'янською мовою. Навколо церкви теж стоїть міліція...

Ближче до Тарасової гори авта не пускають, але мароблять виняток. Спиняємось біля підніжжя і помалу сходами їдемо нагору. З нами на прощу до Тараса суне маса народу. І ось заспані ми вже на горі, а тут скрізь прочани. Навколо Тарасового пам'ятника група людей. Їде служба Божа старослов'янською мовою. А навколо них, щільно в кілька рядів, стоїть міліція. Це парафіяни російської церкви з своїми наставниками "моляться" тут уже від раннього ранку. І немає цьому ні кінця ні краю... Беру в лапки слово "моляться", бо які Божі думки можуть бути в людей і їхніх владик, коли плановано це все з метою, щоб не допустити Українську Автокефаль-

ну Церкву та інші ісповідування. Нікому не дають навіть квіти покласти! Скільки ненависти і злоби мусило бути в серці цих людей!

Повикручували на всю катушку свої мікрофони... Хай Бог буде їм суддею! З кожною хвилиною прибуває все більше людей. З усіх закутків України та інших республік прибули ці люди, щоб віддати честь своєму постові. Нам знову роблять виняток, дозволяють пройти й покласти квіти. А навколо обурені люди. Старі і молоді, батьки з дітками, жінка з Сибіру прийхала з дитиною, ставала на коліна, плакала, просила міліцію: дайте покласти квіти! Не допомгло... Москва сльозам не вірить! А тут ще й свої яничари. Не дарма кажуть: не дай Боже з Івана пана, з кози кожуха, а з свині чобіт!

На моє обурення, офіційний кореспондент відповідає: Це все нормально, Шевченко народився у цій вірі, жив і поховали його за цією вірою!

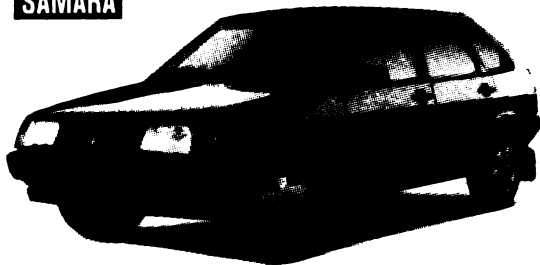
-- А, що -- питаю, -- він мав вибір? Де тут логіка? Та ж він все життя боровся проти чужого панування на рідній землі. А саме ця церква підтримала владу, яка закріпостила його народ, переслідувала поста все життя і передчасно загінала його в могилу! Все це йому чуже: мова, люди, які хочуть бути під владою Москви і диктатура.

Заходжу до музею. Іду кімнатами, зупиняюся біля фотографії: могила Тарасова, а біля неї два жандарми, охороняють.

-- Бачте, нічого не змінилося, навпаки гірше стало.

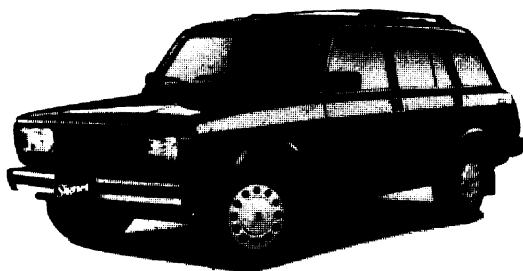
Автомобіль — найбільш вигідний подарунок, особливо сьогодні

SAMARA

Одержання автомобілів в Одесі, Луцьку, Ризі, Талліні, Санкт-Петербурзі і Москві.
Ціни — від 4990.00 кан. доларів.
Ви не платите GST, PST.
Ми пропонуємо також інші моделі автомобілів Лада, Самара, Нива 4x4, Луаз 4x4.

SIGNET WAGON

Якщо у вас є родичі, які проживають у Росії, Україні, Латвії, Литві, Естонії, ви маєте чудову можливість зробити їм подарунок.

За інформаціями просимо звертатися на адреси:

LADA CANADA INC

1790 Albion Road, Etobicoke, Ontario M9V 4J8
Tel.: (416) 748-2100 Fax: (416) 748-2107 Telex: 06-989241

Раніш двоє стерегли, а тепер ціла зграя, -- говорить чоловік.

-- Так, -- згоджуюсь з ним, -- де ж ті жаби дінуться, як болото висохне?!

Пройшла музеєм і вийшла, не той тепер настрої. Все в мені кипить, протестує проти такої наруги... Хочеться кричати, проклинати, ридати... Поки ми будемо терпіти!

Коло музею стоїть хрест. Йому, кажуть, майже сто років. Стояв він раніш на могилі Кобзаря. Тут біля нього стоять прочани, моляться разом з патріархом всієї України Мстиславом, а згори від пам'ятника розриваються, кричать намагаються заглушити їх, мікрофони.

Йду між людей, записую їхні жалі:

Жінка каже: "Ми з міста Комарно, Львівської області, Братство Андрея Первозванного, церква Михаїла, приїхали 42-ві особи, привезли землю від пам'ятника Франка (плаче), а нас не пустили..." Чоловік говорить: -- "А ми з Стрия, набрали землі із стрілецької могили і теж не пустили до могили. А там люди з Сибіру приїхали..."

Людмила Тараненко наша провідниця: У нас люди з Австралії, Румунії, Канади і Угорщини гості і то дозволили, як виняток, щоб піднятися з квіточкою до Шевченка. А зі Львова не пускають. Бо для того, щоб прийти до Шевченка треба виїхати до Канади! Інша жінка: -- Та тут приїхали люди з Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської областей. Прибули з прапорами, зустрілись з своїм патріархом Мстиславом, а сюди поставили міліцію. І так виглядає, що порівняно з 1861 роком немає ніяких змін! Навіть гірше... Боялись живого, а ще більше бояться мертвого... Приїхало п'ять автобусів з дітьми і їх не пустили покласти квіти. У них наказ: від українського народу охороняють Шевченка... Знову говорить Людмила: -- "Засилля попів на Тарасовій могилі місцевими товаришами, представниками влади, пояснюють тим, що російська православна церква подала заяву на дванадцять днів попереду цього дня, про те, що вони хочуть відслужити всі Службу. Служать службу сьогодні, практично, цілий день! В мене виникає питання. Приїхали сюди громади укр. автокефальної церкви. Я зустріла багато представників зі Львова, Івано-Франківщини, Сибіру. У мене є запис інтерв'ю з робітником з Нового Уренгоя, який привіз семилітнього сина на могилу Шевченка, щоб він зміг у цей святий день покласти квіти на могилу. Я розумію, коли можна взяти в оренду кафе на весілля, але не можу зрозуміти, як це можна зняти в оренду могилу Шевченка, для того, щоб проводити хай же і ту літургію, зранку до ночі! Тут служба повинна правитись українською мовою, а вже потім надати якийсь доступ представникам інших церков. Служба Божа повинна правитись так, щоб могилу Шевченка не охороняв ланцюг з міліції в три ряди. Хлопці стоять з гумовими дубинками... Треба, щоб кожна людина, навіть невіруюча, могла в цей святий день тихенько піднятися на могилу Шевченка".

Пізніше я мала коротке інтерв'ю з патріархом України Мстиславом. Він був втомлений, але спокійний і переконаний, що цілий світ довідається про те, що відбулося сьогодні, і засудить їх.

І я зрозуміла: все, що сталося -- це лише чергова

провокація, яких було безліч цього року. В кінцевім рахунку виграв народ, тим що не піддався на провокацію і з обуренням, але стримано й гідно zareагував на таке неподобство. Це був ще один доказ, що лише "В своїй хаті своя правда і сила і воля".

Першого грудня 1991 року Україна сказала голосно на весь світ, що вона хоче бути ВІЛЬНОЮ НЕЗАЛЕЖНОЮ ДЕМОКРАТИЧНОЮ ДЕРЖАВОЮ. □

Прот. Сергій ОНІШКО

МОЛИТВА І НАДІЯ

*Молитва і надія --
Це символи життя,
Без них людина ізнидіє
І піде в забуття.*

*Отож, трудись до краю,
На отому не зважай.
Кохай життя тебе згадає,
А може й Рідний Край.*

*Що жив десь на чужині
Трудящий чоловік.
Він все віддав для України:
Свою любов і свій прожитий вік.*

Березень 1992 року
Австралія

Tel:

(416) 763-1093

MEAT PRODUCTS LIMITED Specialists for over thirty years

- Найкращої якості м'ясні продукти власного виробу;
- Вареники, флячки, квашена капуста та інші європейські ласощі;
- Замовлення на весілля та на інші прийняття;
- Говоримо по-українськи;
- Власник Е. Рембач до Ваших послуг.

2238 BLOOR STREET WEST
TORONTO, ONTARIO, M6S 1N6

ДОБРИДЕНЬ, БРАЗИЛІЄ!

...Тендітна жінка невисокого зросту, з м'яким голо- сом, привітно посміхається, -- і від того ніби яснішає в кімнаті. "Добриденень. Я -- Магдалина Лозова, з Бразилії". Добра українська мова гості викликає моє захоплення, але Магдалина ніяково відмахується: "Що ви! Я б хотіла говорити краще..."

Магдалина Лозова -- вчителька, координаторка української мови при Шкільній раді Українсько-Бразилійської Центральної Репрезентації, яка представляє українську громаду та її інституції у Бразилії, дбає про захист її інтересів. Живе і працює у місті Прудентополіс (80 тис. населення, 75% українці), провінція Парана. 3 січня 1992 року вона -- гість Канадського інституту українських студій та Методичного кабінету української мови (ULEC) зокрема. Приїхала до Канади на 3 місяці.

Плинно тече наша розмова, і я поступово відкриваю для себе новий світ, з головою занурююся у південне русло Америки, більше дізнаюся про життя української громади там.

Виявляється, що не тільки Канада святкує 100-ліття українського поселення на своїх землях. Бразилія має такий самий ювілей. Початок заселення українцями Бразилії сягає 1891 року, але масова іміграція знаменує 1895 рік. Потім були хвилі переселенців по I та II Світових війнах.

Нелегко було тим першим 180 тисячам: тяжка, знесилююча праця, нерівноправність, туга за рідним краєм точили людей, як шашлі. Але вони не зневірювались, не знеохочувались. І незабаром з'являються, як свідчення незламності духу, перші пагінци національної духовності -- церкви та школи.

Магдалина з боєм розповідає про тяжкі часи минулого своєї другої батьківщини; м'яко, але впевнено говорить про майбутнє.

-- Магдалино, що ви можете сказати про нинішню політику уряду Бразилії стосовно етнічних груп населення, зокрема, українців, у питанні мови?

-- Думаю, не помилюсь, коли відповім, що завдяки зусиллям представників багатьох народів зараз ми маємо при державних школах узаконене викладання, окрім португальської, другої мови. І залежно від характеру наявної на тій чи іншій території громади, у школах вивчається українська, французька, німецька, польська чи японська мови, а праця вчителів оплачується урядом. Отже, можна сказати, що це є дійсно поступ. Але що стосується матеріялів (підручників, наочних посібників та інших приладь), то це все вже залежить від громад. Уряд "вмиває руки": робить, що хоче. Кожна етнічна група мусить сама дбати про своє шкільництво...

Минулого року ми подали до уряду свій проект, який стосувався шкіл міста Прудентополіс (провінція Парана), котрі ще не охоплені двомовним навчанням. За цим проектом школи, де ще не вивчається українська мова як обов'язковий предмет, з нового навчального року повинні розпочати нову програму, де українська мова викладатиметься як додатковий предмет... Повернувшись додому, маю це zorganizувати. Сподіваюся на

успіх цього проекту. Передбачаю охопити чотири групи 5-ї класи, а це -- майже 80 дітей.

-- Було б цікаво дізнатись, як ви розцінюєте проблему мовної асиміляції у Бразилії?

-- В загальному, якщо охарактеризувати це питання, то я можу запевнити, що по колоніях (а це десь 70% україномовного населення) українська мова ніколи не завмирала: ні у повсякденному житті, ні у церкві. Більше того, навіть діти та дорослі неукраїнського походження, спілкуючись з українцями, дуже швидко переймають певний запас слів, щоб порозумілись одне з одним, чи й просто здогадатись, про що йде мова. Є випадки, коли неукраїнці ходять до наших церков, моляться і співають там українською мовою. Факт показовий, чи не так?

Але вже по містах картина міняється: рівень вжитку української мови різко падає. Власне, можна сказати, що одним з рушійних факторів, який спричиняє мовну асиміляцію, є урбанізація. Але це, мабуть, проблема набагато ширша, ніж суто бразилійська.

На жаль, був в історії Бразилії період, яким не можна гордитися. Так звана "націоналізація" диктатора Жутилія Варгаса у 30-х роках майже на десятиліття перервала була розвиток українства, посилила асиміляцію. Як приклад, скажу, що тоді були заборонені етнічні школи (у 1938 році, в самому тільки Прудентополісі була 41 українська школа!); друкування, публічне виступовання і навіть Службу Божу у церквах не дозволялось провадити у будь-якій чужій, крім португальської, мові. Українські священики відбували тюремне покарання за непослух. Але з тих пір ситуація змінилась на краще. І зараз ми майже не відчуваємо проблем з вживанням нашої рідної мови.

Інше питання, що до цього часу ми не мали ні підручників, ні відповідної методології з викладанням української мови як другої мови. Ми мали тільки "Буквар", з якого навчали дітей читати і писати, і цього на той час було досить. Не існувало також українсько-португальського словника, що спричинило породження певного зпортугалізованого українського "суржику", чим, звичайно, ми не можемо хвалитись.

-- Провінція Парана займає децю унікальне становище у питанні шкільництва. Чим це викликано?

-- Почнемо з того, що з 300 тисяч усіх українців, які живуть у Бразилії, десь 250 тис. розміщені на території Парани. Ця цифра зобов'язує до активної дії. Багато докладено до цього сил та енергії як українськими світськими і духовними інституціями, так і окремими людьми.

3 жовтня 1988 року ми відлічуємо нову еру в розвитку українства в Бразилії та провінції Парана зокрема. Завдяки старанням Віри Вічимишин Аджіберт, депутатки провінційного уряду, у нову конституцію провінції було внесено статтю, що гарантує вибір навчання мови у публічних школах Парани. Ця стаття відкрила шлях до вивчення не тільки української, але й інших етнічних мов. Тепер залишилося тільки діяти.

Одним з перших кроків у цьому напрямку було нав'язання дружніх та робочих контактів з Канадським інститутом українських студій та його Методичним кабінетом української мови, Міністерством освіти Альберти. Завдяки спільним зусиллям було проведено курс педагогічної методології з навчання української мови, що відбувся у Федеральному університеті Парани у грудні 1990 року. Провели його д-р Олена Білаш, головна авторка програми "НОВА", та програмний керівник двомовного навчання Міністерства освіти Альберти пан Іван Соколовський. Представлену методологію вже впроваджено минулого року не тільки у державних, але й у приватних та суботніх школах. Хочу підкреслити, що діти дуже зацікавлені цією новою формою навчання, і з радістю ходять на уроки.

-- Як ви все встигаєте: шкільництво, соціальна ділянка, громадська діяльність, родина?

-- Ми, у Бразилії, мусимо на все знаходити час, бо роботи -- непочатий край. Необхідно надолужувати згаяне.

Але, мабуть, найголовніше є те, що мені просто цікаво працювати у соціальній ділянці. Я маю від цього професійне задоволення. Що ж стосується вчителювання, то тепер, коли українська мова зайняла "законне" місце у системі освіти Парани, то відкрились нові обрії для вчителів-україністів. З'явилися чудові нагоди самому багато чого навчитись і передати набуте дітям. Є терен для професійної творчости. І це мене по-справжньому захоплює.

-- Магдаліно, яка була головна мета вашого приїзду до Канади?

-- Честь цього приїзду (а заодно -- і велика відповідальність) мені припала за рекомендацією д-ра Олени Білаш, яка вже двічі побувала у Бразилії і пересвідчилась у потребі поїздки певної людини до Альберти, щоб перейняти досвід двомовного навчання. Отож, головна ціль моя -- це не тільки ознайомитись з методикою

викладання двомовної програми у школах Альберти та відвідати різні школи, щоб наочно побачити її вживання, але й опрацювати наявний матеріал, щоб створити на цій базі нашу власну двомовну програму, з урахуванням особливостей, потреб та реальностей Бразилії. Мушу підкреслити, що при порівнянні двомовних програм інших етнічних груп, я з гордістю переконалась у тому, що українська програма є взірцева, і у цьому потрібно віддати належне всім її творцям.

Не хочу втрачати жодної хвилини даремно (адже вдома я мусила б робити це у позаробочий час, отож багато не встигла б, а наші школи з нетерпінням чекають на цю програму), тому я вже тут почала над цим працювати, а закінчу, повернувшись додому...

-- Що вже практично здійснено з питання впровадження української програми у школах Бразилії?

-- Певна частина роботи у цьому напрямку вже зроблена. Можна сказати, що закладено підвалини будівлі, над зведенням якої працюють з любов'ю і натхненням багато наших вчителів. Двомовна програма впроваджується поступово, без примусу, від 5-ї до 8-ї класи. Цього шкільного року, який, між іншим розпочався 17 лютого, школярі 5-ї та 6-ї класи мають по 2 години української мови на тиждень. У чотирьох школах Прудентополіса цією програмою вже охоплено понад 500 дітей (зокрема, 7 груп 5-ї класи та 6 груп 6-ї). У приватній школі Сестер Службниць, так само як і в публічній системі, українська мова викладається від 5-ї до 8-ї класи (понад 100 дітей). В одній школі міста Іваї -- це 40 км від Прудентополіса, -- де переважають жителі українського походження, цього навчального року теж введено українську програму. У суботніх школах провінцій Парани та Санта Катарини багато вчителів, познайомившись з матеріалом, почали його також впроваджувати. Це все -- окрилює.

-- Ви мали нагоду побувати у канадських школах. Що вразило вас як вчительку? Чим відрізняються вони від бразилійських?

-- Це, мабуть, найлегше питання з усіх, які ви мені поставили, -- сміється Магдаліна. -- Якщо відповісти коротко, то відмінність просто разюча. Мої власні почуття з приводу всього побаченого розділилися. З одного боку я є у великому захопленні, а з другого -- маю гіркий жаль.

Наші шкільні кімнати дуже маленькі, значно менші, ніж тут. У кожній класі -- щонайменше 35 учнів. Ми не маємо ні підручників, ні наочних посібників, ні мап, ні шкільних приладь. Взагалі, уряд зобов'язаний дати кожному вчителю по книжці, але за останні п'ять років я не пам'ятаю такої "благості". Тому вчитель примушений виписувати пояснювальний матеріал до кожного уроку на спеціальні таблиці, з яких діти переписують вже собі. Отож, із робочих матеріалів, якими ми "забезпечені", є тільки крейда і таблиця. Особливо важко по колоніях, де школи знаходяться в абсолютно критичному стані.

Окрім цих факторів, що я вже назвала, мушу ще додати кілька слів про психологічну атмосферу у бра-

УКРАЇНСЬКІ КОМП'ЮТЕРНІ ШРИФТИ

від фірми:

Compu Stream

Наша Українська Фірма з трилітнім досвідом, займається виготовленням різних комп'ютерних програм. Головна спеціальність це українськомовні редакторські програми. Тільки в нас за ціну машинки до писання зможете придбати систему, на якій буде здатні видавати книжки, журнали, писати статті, листи тощо. *Український інструктаж включений. Даємо три роки гарантії.*

2970 Lakeshore Blvd. W., Suite 205, Toronto, On. M8V 1J7
Тел.: (416) 726-0455 або (416) 255-7710 Адам Стець.

зілійській школі. Бразилія є країною, де існує величезна різниця між достатком і злиденним животінням. Тому що у публічних школах вчать діти з найбільш несприятливого середовища, то всі болячки "дна суспільства", психологічні драми та родинні проблеми переносяться дітьми на школу. Звідси -- недисциплінованість, невідповідальність, невихованість; діти дуже непосидючі, кличуть вчителя тільки на ім'я, часами можуть гостро відповідати на зауваження. У приватних школах, звичайно, ситуація трохи краща...

Якби ви дивились моїми очима, то зрозуміли б і те піднесення, в якому я зараз перебуваю, і той стан гіркої жалю, коли я думаю про Бразилію. Коли б ми там мали принаймні десять відсотків того, що мають тут вчителі та учні у школах, то це було б неймовірним щастям для нас!...

Отож, взявши з собою все те, чим збагатилась я, завдяки спілкуванню з учителями Канади та їх щирому прагненню допомогти, я маю намір не тільки ознайомити з цим наших педагогів, але й відразу почати впроваджувати ці ідеї у нашу шкільну систему, зокрема, у нову програму. Знання, які я набула тут, будуть виступати тим головним критерієм, по якому будуть судити наші вчителі про Канаду та її освітню систему.

-- Три місяці перебування у Канаді -- це досить довгий період відсутності. За чим найбільше скучаєте чи сумуєте, Магдаліно, перебуваючи тут? Чого вам найбільше не вистачає?

-- Я б сказала, що природи. Хоча спочатку мені сніг сподобався, вже зараз мені хочеться помилуватися квітами, котрі ми там маємо повсюди, та свіжою зеленню дерев. Але найбільше, чого дійсно мені не вистачає, це нашої кави, справжньої бразилійської кави.

-- І останнє. Що б вам хотілось сказати нашим читачам?

-- Перш за все, хочу подякувати Товариству імені Владики Будки за надану мені можливість приїхати до Канади. Ця добродійна установа не тільки спонзорувала мою поїздку, але й оплачує кошти перебування тут.

Особлива сердечна моя вдячність родині д-ра Оленки Білаш, котра з собою українською гостинністю прийняла мене до себе і робить все можливе, щоб я не почувалась зле. Також висловлюю свою глибоку подяку родині Дячук.

Буваючи за час свого перебування в Альберті в різних організаціях, виступаючи з розповідями про Бразилію, говорячи з багатьма новими і цікавими людьми, я з великою приємністю відзначала не тільки зацікавленість нашими проблемами, але й щире готовність допомагати. Українці Канади вже подали нам руку помічі, надсилаючи одяг, книжки та підручники для шкіл. Товариство ім. Владики Будки втілює в життя віковичну мрію селянина про землю, внаслідок чого деякі хлібороби Прудентополіса змогли нарешті отримати по наділу у свою власність.

Низький уклін вам за це, добрі люди!

Розмову вела Галина Клід.
Едмонтон, Альберта.
Березень 1992 року.

відчиняйте

КОНТО СОВИ

Кредитова Спілка "СОЮЗ" радо пропонує Вам відчинити нове Konto для дітей -- Konto Сови "Сімон". Це Konto дасть можливість Вашим дітям навчитися ігровим шляхом управління грошми. Konto Сови призначене для дітей до 12 років і надає їм такі спеціальні зручності та послуги:

- * оощадну книжку сови Сімон
- * членську картку Конта Сови
- * величину уділів лише 10 доларів
- * щоденні проценти, виплачувані місячно
- * щомісячне заохочування, подарунки, конкурси
- * термінові вклади на суму лише 100 доларів
- * поквартальну виписку про ріст заощаджень

So-USE CREDIT UNION

2267 Bloor St. W.	Toronto	763-5575
406 Bathurst St.	Toronto	363-3994
31 Bloor St. E.	Oshawa	432-2161
26 Eglington Ave. W.	Mississauga	568-9890

Ваша Кредитова Спілка
має великий вибір фінансових послуг.
Звертайтеся до нас з усіма
Вашими фінансовими потребами.

ТІЛЬКИ НЕ ТРЕБА...

Однією з найважливіших подій кінця квітня стало засідання керівних органів Міжнародного валютного фонду (МВФ). На ньому було принципово вирішене питання про вступ колишніх радянських республік до цього чи не найвпливовішого всесвітнього фінансового інституту, визначено квоти кожної з держав. Як і у боротьбі за політичну незалежність, першою знову була Литва: вона стала повноправним членом МВФ. На інших чекають ще "вступні іспити" -- експерти МВФ будуть аналізувати урядові програми стабілізації економіки.

Втім, що стосується Росії, то питання про її права вже майже вирішене. Щоправда, це "майже" може розростися з малесенької мухи до величезного слона. Бо не випадково МВФ відклав рішення про надання кредитів й інших приємних речей до середини літа. Всі коментатори російського радіо та телебачення чомусь дружно "забули" пов'язати це рішення з іншим рішенням, але не міжнародних "акул капіталізму", а "отечественного" російського з'їзду народних депутатів. А саме -- про обмеження повноважень Бориса Єльцина як глави уряду трьома місяцями. Тобто -- до тієї самої середини літа. Після чого формування уряду й ухвалення урядової програми перейде до компетенції парламенту, який під проводом Руслана Хасбулатова здатен зробити дуже багато несподіваного. Оскільки доктор економічних наук професор Хасбулатов дотримується поглядів, істотно відмінних від доктора економічних наук, доцента Гайдара. Відмінності полягають у малоприхованій прихильності до військово-промислового комплексу, до корпоративних (а не приватних) форм власності та адміністративного регулювання ринку. Так що побоювання експертів МВФ, як бачимо, цілком обгрунтовані, і їхнє прагнення спочатку впевнитись, що Єльцин черговий раз випорпається зі скрути, а потім давати грубі гроші є достатньо виправданим.

Втім, на Заході вже люблять молодого, енергійного і талановитого Єгора Гайдара (дійсно енергійного і талановитого!). Тому, найімовірніше, західні уряди дадуть Москві відчутти, що "європеець" Гайдар влаштує їх значно більше, ніж "євразієць" Хасбулатов, чи "афганець" Руцькой.

Коли спостерігаєш на екрані телевізора усміненого російського віце-прем'єра, з'являється достатньо питань. Передусім -- до вищих урядових кіл України і до Президента. Перше з них -- щодо доцільності отримання кредитів на умовах МВФ. Сумніви з цього приводу висловлює ряд незалежних економістів, бо ж у наших умовах стабілізація економіки шляхом "заморожування" зарплати, різкого скорочення соціальних програм та рішучого закриття нерентабельних підприємств може привести до всезагального деструктивного бунту, коли мільйони людей вийдуть на вулиці трошити все і всіх. І, звичайно, знайдеться хтось, хто поведе маси під гаслами боротьби з "гнилою демократією" та "плутократами". І це стосується всіх членів СНД. Друге -- якщо вже вирі-

шили ризикнути, йдучи шляхом жорстких реформ, то чому не взяти курс на підготовку такої економічної програми, яка була б прийнятна і для України, і для МВФ (тільки не треба казати, що так звана "програма Ємельянова", хоч і ухвалена Верховною Радою, є "конкурентоздатною" в міжнародних колах, хоча в ній є, звичайно, позитивні моменти). Третє -- Росія отримує (якщо Єльцин приборкає опозицію) стабілізаційний фонд рубля розміром щонайменше у шість мільярдів доларів. Враховуючи зауваження російських урядовців, що гривна ніколи не матиме фонда стабілізації і ту лобістську роботу, яка проводиться для цього "в коридорах" МВФ, то постає питання -- що зроблено для нейтралізації цих акцій? Як пропагується економічна політика України і як "нагається" імідж її урядовців? На мою думку, симпатію на Заході з-поміж них може викликати (і вже викликав) Володимир Лановий. От і треба, щоб наш віце-прем'єр з'явився усміхнений на екрані не менше за російського...

І ще зауваження щодо фонду стабілізації рубля. Єгор Гайдар заявив, що стабілізаційний фонд рубля -- це, мовляв, для всіх держав "рубльового простору". Дозвольте сумніватися. По-перше, нестача готівки в самій Росії нині складає близько 40 мільярдів -- отже, навряд чи якась з держав СНД отримає суми, які дозволять їй компенсувати швидке зростання цін. Он уже в Литві, значну частину зарплати виплачують папірцями з печаткою. По-друге стабілізований рубль автоматично стає засобом фінансової агресії і перетворення членів СНД на формально суверенні провінції Росії. Так що, на мою думку, в інтересах країн "рубльової зони" -- угоди стевне введення національних валют, їхня стабілізація і створення своєрідної євразійської "валютної змії", на кшталт європейської.

Сергій ГРАБОВСЬКИЙ
політичний оглядач "ВзУ".

Потрібне ч. 4 збірника "Слово" для висилки в Україну. Зголошувати до пані Марії Голод або на адресу Редакції.

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

WEST ARKA

BOOK & GIFT STORE

ОЛЬГА І АНДРІЙ ЧОРНІЙ

і син АНДРІЙ -- власники

- Книжки, журнали, газети, пластинки, машинки до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими vzорами в гуртовій і роздрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилки пачок до всіх країн.

"WEST ARKA"

2282 Bloor St. W., Toronto, Ontario M6S 1N9

Tel. (416) 762-8751

ГОРЕ ПЕРЕМОЖЕНИМ, ЇХ ВЛАСНІСТЬ РОЗДІЛИТЬ НОМЕНКЛАТУРА

Наш час, як і всі переломні епохи, характеризується в галузі майнових відносин глобальним перерозподілом власності. Стороною, за чий рахунок зараз відбувається цей перерозподіл, є консервативна частина номенклатури. Цей соціальний прошарок був корпоративним власником державного майна і єдиною організованою силою доперобудовних часів.

Після виборів до Верховної Ради Союзу, а особливо, згодом, -- республік відбулася поступова інституалізація і самоусвідомлення інших соціальних груп. Найважливішою серед них стала ліберальна або поміркована частина номенклатури. Розуміючи, що "розвинутий соціалізм" себе вже вичерпав і що статус-кво зберегти неможливо, представники цієї соціальної групи намагаються увійти до ринку, зберігши максимум політичної та економічної влади. Найкращий шлях до цього -- самим стати великими, а краще навіть монополями власниками.

Крім поміркованої частини номенклатури на соціальну арену вийшли і заявили про свої інтереси більш чи менш голосно і більш чи менш послідовно ще тричотири соціальні групи. Це передусім група підприємців (всередині якої виразно розрізняються з окремих питань інтереси "чесних підприємців" та "тіньовиків"), група найманих працівників та деякі інші.

Протистояння між консервативною частиною номенклатури і великою коаліцією вищезгаданих соціальних груп закінчилося повною поразкою першої під час серпневих подій. З цього моменту постає питання про розподіл власності переможених -- власне, питання приватизації.

Розподіл, як і слід було чекати, відбувався не за чисельністю відповідних соціальних груп, чи, скажімо, якимись гуманістичними принципами, а за відомими законами джунглів. Лівову частину влади і власності взяла собі або ще візьме поміркована частина номенклатури -- висококваліфіковані фахівці-управлінці, які вмі-

ють і хочуть робити. Всі благі побажання Верховної Ради щодо приватизації вона сама і перекреслила, створивши інститут представників Президента і цілком офіційно передавши їм (крім колосальних повноважень) всю власність -- від муніципальної до підприємств ВПК.

Інші соціальні групи тепер отримують стільки, скільки зуміють відвоювати, тобто, очевидно, дуже мало. Україну ж, судячи з усього, чекає так званий "пруський шлях" розвитку -- через монополії, через жорстку експлуатацію, корупцію до рівня так званої "бананової республіки", сувереном якої буде вже, мабуть, не Росія.

Може здатися, що демократія закінчилася. Ні -- це закінчилися ігри в демократію. І якщо більшість населення зараз програє, то лише через свою пасивність і через відсутність розвинутих структур громадського суспільства, які б послідовно відстоювали її інтереси. І якщо скористатися термінологією більшовиків, зараз гасло моменту: "Створюйте профспілки, рухи, партії, страйкові комітети -- тобто будь-які інші структури, які б відстоювали ваші соціально-економічні інтереси".

Юрій БУЗУГАН

секретар Правління

Об'єднаної Соц. Демократичної Партії України

Купуйте продукти в наших крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Станько -- власники

- 2295 Bloor St. W. ● 199 Roncesvalles Ave.
  - 1094 St. Clair Ave. W. ● 1304 King St. W.
- TORONTO, ONT.

ШВИДКО І ДЕШЕВО, "КОВЗА" ПЕРЕШЛЕ НА УКРАЇНУ:
ВІДЕОКАМЕРИ, ВІДЕОМАГНІТОФОНИ, КОПІЯРКИ, ФАКСМАШИНИ,
ТЕЛЕВІЗОРИ, КОМП'ЮТЕРИ, АВТОМОБІЛІ, МЕДИКАМЕНТИ, ХАРЧІ,
НОВІ І ВЖИВАНІ РЕЧІ

ЗАВІТАЙТЕ ДО "КОВЗИ"! ЧЕКАЄМО НА ВАС!

3253 LAKESHORE BLVD. WEST, TORONTO, ONTARIO M8V 1M3

TEL: (416) 251-9110

FAX: (416) 253-9515

KOVZA
Travel & Tours
626019 ONTARIO LTD.

СПЕЦІАЛІЗУЄМОСЯ У ПОДОРОЖАХ НА УКРАЇНУ.

МАЄМО КВИТКИ НА ВСІ АВІАЛІНІЇ
ДО БУДЬ-ЯКОЇ КРАЇНИ СВІТУ

TEL: (416) 503-0530

3253 LAKESHORE BLVD. W., TORONTO, ONT. M8V 1M3

Ярослав ГОЛЕЦЬ

НЕВ'ЯНУЧИЙ СВІТ КРАСИ ЄЛИЗАВЕТИ МИРОНОВОЇ

У цьому нарисі хочу розказати про славу українську народну малярку Єлизавету Миронову. Але, якщо не згадати бодай побіжно проблем, ситуацію, в якій піни опинилося народне мистецтво України, то оповідь буде неповною, а, головне, неправдивою. В усякому разі мусимо з'ясувати для себе два важливі питання.

Ми в Україні можемо радіти й бути горді з того, що в нашій державі ще живе народне мистецтво -- той артистизм, який народився у дуже давні часи і який ще 20-30 років тому широко побутував у наших селах і не дуже зазнавав руйнівного впливу міста і взагалі цивілізації. Це -- вишивання, писанкарство, різьблення, гончарство, малювання -- уміння, що в своєму первісному вигляді розвивалося поза класичною академічною традицією і мало одні завдання -- прикрашати побут. Отже, з цього можемо радіти, бо Західна Європа втратила його давнєцько. Як не дивно це констатувати, але треба визнати, що саме бідність українського села не дала загинути народному мистецтву. Просто протягом тривалого часу селяни не одержували жодної платні і, отже, не могли купувати для оздоблення й ужитку так званих "красивих" речей -- відносно дорогого фабричного посуду, друкованих репродукцій з картин, килимів, скатертин.

З приходом у село советської валюти -- карбованця -- ручні вироби починають витіснятися фабричними. І вже нема потреби жінці самій (чи просити сусідку) малювати квітки, фантастичні птахи на білій стіні. Вона вже послуговується трафаретом.

І тому мусимо визнати, що народних мистців стає все менше й менше. А в такому виді як малювання, то зовсім мало. Народний артистизм позбувається своєї

Єлизавета Миронова -- "Іхали козаки".

автентичності, первинності. Якись елементи народного уміння перекочують до великих міст, де ним переважно вже займаються люди, що позакінчували інститути, студії, познайомилися зі зразками за художніми альбомами. Їм неважко зробити картину подібну до такої, яку творила Тетяна Пата, чи писанку -- приблизно таку, як роблять на Гуцульщині. Але ця подібність чисто зорова, технічна. В такий виріб не вкладено душі, того світогляду, що формувався протягом століть, а може, й тисячоліть, і який з молоком матері увібрала бабуся-майстриня. Жінка з Карпат, пишучи писанку, вкладає в неї своє просвітління, віру в Христове Воскресіння. Людина ж навчена лише сліпо копіює узор. І дуже шкода, що такі речі вивозяться до Європи, Америки і показуються як досягнення народного мистецтва.

Тож, з'ясувавши для себе, який маємо стан у цій царині, можемо вже почати оповідь про Єлизавету Миронову -- малярку своєрідну й неповторну. Таких залишилося в Україні лише кілька -- лауреатка Державної премії України знаменита Марія Приймаченко, Параска Хома, Марфа Тимченко й Марія Буряк. Хоч і порівнювати її з кимось не гоже, проте треба відзначити й те, що в середині шістдесятих років її називали "українським Гогеном". Так називаючи, мали на увазі яскравість її картин, декоративність. Проте художниця не шукала своїх фарб і мотивів у заморській екзотичній Полінезії, як це робив геніальний Поль Гоген, а все це мала, як кажуть, під рукою, у своєму рідному Сошникові, що неподалік від Києва.

Сошників став її мистецькою академією. Це село, розташоване обабіч магістралей, донедавна зберігало свою первозданну красу -- незайманий ліс, мальовничі луки й левади, ошатні білостінні хати під солом'яними

Єлизавета Миронова -- "Козацька церква".

стріхами, старовинні обряди -- колядування, щедрування, вечори на Івана Купала, народні пісні, легенди. Усе те оточувало Єлизавету малечку й визначило її душевну настроєність. Талановита дівчина хотіла якось відобразити цю красу -- то й узялася за малювання. Власноруч виготовила квачик-пензель, із різного зілля, ягід, наварила фарб і... Так почали з'являтися її дивоглядні картини -- спочатку на стіні, а вже потім -- на папері. О, цей матеріал для неї був дуже коштовним -- справжній скарб, а не папір. Щоб добути його, ходила босоніж пішки (це понад 15 кілометрів) до Борисполя, аби продати на ринку соняшникове й гарбузове насіння, а потім зайти до крамниці культтоварів, де продавали і папір, і олівці, і фарби.

А згодом сталося так, як у відомій казці Шарля Перро -- Попелюшка перетворилася у Принцесу. Протягом кількох років у Києві (початок і середина шістдесятних років) за так званої хрущовської відлиги і часу правління тодішнього керівника Компартії Петра Шелеста, коли хоч трохи запахло демократією, в Україні цвіло національне життя. Це був час злету таких славітих поетів, як Ліна Костенко, Василь Симоненко, Іван Драч, Микола Вінграновський. Це також був час розквіту декоративного народного мистецтва. Україна вперше ширше познайомилася із такими дивовижними малювальницями, як Катерина Білокур, Марія Приймаченко, які досі, майже незнані, творили в Богданівці та Болотні. Згодом їх імена облетіли увесь світ. Саме тоді на мистецьку орбіту і вийшла Єлизавета Миронова, якою зацікавився академік, майстер гравюри Василь Касіян. Про її перший і донедавна єдиний вернісаж говорено й писано чимало. Глядачі побачили її дивний і казковий світ -- резкісні птахи, небачені казкові квіти, картини-ілюстрації до народних пісень. І форми, і композиція, і кольорові поєднання -- усе це було напрочуд прекрасним і оригінальним.

До 1970 року майстриня була на піднесенні. Вона створює ні з чим незрівнянні декорації до фільму, який був високо оцінений визначними критиками світу -- "Вечір на Івана Купала" (режисер Юрій Іллєнко), розмальовує своєрідний ресторан "Курені". Ресторан -- це низка невеликих хатин під очеретом, щедро розмальованих Мироною, що склали цілий архітектурний комплекс, розташований на київській кручі над Дніпром. Копія з її картин "Ой не шуми, луже" ("Козак Мамай") оздоблювала вітрини найбільших крамниць у центрі столиці України. Про художницю створено кілька фільмів. Її картини репрезентували українське мистецтво в Японії, Польщі, Німеччині, Франції, Сполучених Штатах Америки, Канаді.

А потім... А потім і самого Петра Шелеста звинуватили в українському буржуазному націоналізмі, а культуру почав душити брежнєвський режим, тоталітарна імперіалістична советська машина.

Коли я вперше познайомився з Єлизаветою Мироною і був запрошений до її оселі, то трохи здивувався опорядженням її маленького помешкання (кімнатка й кухня), яке правило і за місце проживання, і за роботу. Безліч картин на стінах, на підлозі, чимала колекція гарних ікон позаминулого та минулого століть, тканих

і вишитих старовинних рушників, які вона збирала під час мандрівок по Україні. Про кожен свій домашній експонат може захоплено розповідати годинами: як він і де був створений, яку роль відіграв у народній обрядовості. Зауважу: є закономірність в тому, що такі мистці, як пані Єлизавета, багаті душею, про свій народ, традиції знають дуже багато -- принаймні значно більше, ніж можна прочитати в науковій народознавчій літературі. Їхній світогляд, віра, емоційність якраз найбільше підходять до такого модного нині в Україні поняття, як українська ментальність.

Згадується поїздка в її рідний Сошиків. На околиці села художниця зупинилася біля досить великої купи хмизу, підняла із землі галузку й кинула її туди. Кожен на моєму місці здивувався б із такої поведінки. Що це? З усього лісу зносять сюди хмиз? Та річ була в іншому. Про це й розказала художниця. У дуже давні часи на село нападали татари. Якось вони навідалися сюди в пору, коли чоловіки були в полі. Що ж робити бідним жінкам, які залишилися у своїх домівках без захисту? І тут не розгубилася баба Лящиха, скликала жінок, взяла в руки дрюк (те саме зробили й інші) і першою кинулася на ворогів. Жінки таки відбили напад ворогів. Баба Лящиха загинула -- її поховали під лісом, на могилу накидали галуззя -- її зброю. І так протягом багатьох століть заведено: той, хто йде повз це місце, на пам'ять про героїчну жінку кладе якийсь патичок, дрючечок. А згодом я побачив картину Миронової "Могила баби Лящихи".

Починаючи з 1970 року, в Україні було дуже мало виставок, які б демонстрували твори народного мистецтва. Справжнього. Не підробленого, не штучно принесеного, скажімо, з Росії, на нашу землю. Навіть не виставлялася Марія Приймаченко. Рідко показувала свої картини у художніх галереях і Єлизавета Миронова. Все заповнило соціалістичний реалізм. І за цих умов тільки посміхалися з Миронової, коли вона заводила мову про те, що хоче влаштувати виставку своїх нових робіт. На той час її талант, незважаючи на несприятливі умови, зміцнів, набрав нових якостей. Вона створює низку сяднівських краєвидів -- чарівної місцини на Чернігівщині, якою захоплювався Тарас Шевченко. З-під її пензля виходять новаторські картини "Козацька церква", "Щедрий вечір, добрий вечір" та чимало інших. Успішно працює вона і в незвичному для неї виді мистецтва -- творить гобелени.

Дивне все-таки життя у художників. 1965 року вона -- в zenіті слави, а далі -- напівзабуття. Лише з проголошенням незалежної України ми маємо змогу знову побачити її дивні кольори композицій. Лише цього року відбулося два вернісажі художниці -- в Центральній академічній бібліотеці та в Народному домі в Києві.

Пишучи це, уявляю, яке б враження справив чарівний світ картин Єлизавети Миронової на українців, що живуть в Америці, Австралії і Канаді. Вони бодай на коротку мить опинилися б серед мальовничої, поетичної краси України. □

СУЧАСНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Шлях розвитку будь-якої культури складається з періодів підвищеної уваги або до власної національної традиції, або до новітніх шукань, а також надбань інших культур.

У кожній культурі баланс (ідеальний стан) заглиблення в національну традицію та відкритості до явищ інших культур дуже нестійкий; за умов нормального розвитку культури ці два полюси періодично перемежуються.

В такому контексті цікаво простежити сучасний шлях розвитку української культури. Для цього розглянемо рідкісне явище в історії контактів української культури -- українсько-американський театральний проект "У світлі" (Київ, літо, 1991 р.).

У межах одного мистецького заходу відбулася взаємодія кількох культурних шарів: культури української діаспори, американської культури та, власне, української культури різних регіонів (Київ, Харків, Львів). Специфіку прикладу поглиблює те, що проект був побазований в основному на матеріалі особистості одного з найвидатніших діячів української культури -- Леся Курбаса.

Отже, спочатку про, власне, виставу "У світлі". Виникла вона з наукових досліджень американським режисером Вірлянєю Ткач творчості Леся Курбаса і стала розвитком аналогічної нью-йоркської постановки "Світло зі Сходу" у всесвітньо відомому експериментальному театральному клубі "Ля МаМа".

Вірляна Ткач створила групу "Яра", метою якої було б поширення та пропагування серед американського глядача надбань культур Східної Європи, зокрема України. Зацікавивши акторів ідеями Курбаса, Вірляна розпочала з ними освоєння поезії Шевченка і Тичини засобами театру, практично перевіряючи теоретичні засади Курбаса. Шукали ритм, пластику, мелодику, особливі підтексти для кожного поетичного твору. До експериментів залучився також молодий режисер та композитор з Канадської національної опери -- Роман Гурко.

Американські і українські учасники "Світла"
в Києві влітку 1991 р.
Фото -- Василь Аргюшненко.

Лариса Недіна (Київ) і Джасон Бавер (Нью-Йорк)
на фоні проєкції Леся Курбаса.
Фото -- Віктор Марущенко.

Таким чином осягнення поезій відбувалося всіма музичними та акторськими засобами виразності. В основу вистави, крім певних режисерських установок, покладається також власні думки та асоціації акторів з приводу цих поезій. Як наслідок -- етюди виходили індивідуально неповторні. Вже з цього моменту починала складатися полікультурність майбутніх вистав В. Ткач.

Для проб бралися літературні твори, крім Шевченка, раннього Тичини, ще Сковороди, Леся Курбаса, а до вистав увійшли також поезії самої Вірляни Ткач. У виконанні інтернаціональної за складом трупі (Яри мистецької групи) -- акторів американського, африканського походження -- вірші звучали англійською мовою. Іноді в записі лунала українська мова. Отже світ української поезії накладався на різні мовні та акторські культури, переплітався з музикою Романа Гурка (канадського мистця, українця за походженням), розгортався в стримано-лаконічному сценічному середовищі, створеному японцем, сценографом Ватоку Уено.

Коли назріла потреба об'єднати проби у виставу, за сюжет Вірляна Ткач взяла історію театру Курбаса, який називався Кийдрамте, у 1920-1921 роки. Саме у той час Курбас та його актори, рятуючись від голоду та руїни громадянської війни, вирушили з Києва у мандри на провінцію, для того, щоб елементарно вижити. І от серед голоду та постійних нестатків колектив Курбаса не тільки не припинив творчої праці, але й підготував нечуваний розвиток експериментального театального мистецтва в Україні.

Вибір сюжетного матеріалу Вірляна Ткач здійснювала, виходячи здебільшого із власних досліджень; не останню роль у цьому відіграло особисте знайомство з Йосипом Гірняком, одним з провідних акторів курбасового "Березолу", який свого часу потерпав від репресій і врятувався, пізніше емігрувавши до Німеччини, а потім до Америки.

Побудована за принципом колажу, вистава "Світло зі Сходу" включала кілька основних складових. Перше -- сюжетно-історичні сцени, де сучасні актори, граючи

конкретних акторів Курбаса, разом з ним проходили всі етапи його експериментів, проходили не тільки сюжетно, але й практично використовуючи їх у своїй грі. Друге -- поетичні етюди, які були спробою внутрішнього осмислення акторами попередніх сцен; вони впліталися у сцени сюжетно-історичні і, можна сказати, були їх емоційним камертоном. Третє -- показ слайдів: як документальних фотографій театру Курбаса, сцен з його вистав, так і портретів виконавців ролей вистави.

Окремим елементом була музика, яка відіграла не тільки функціональну роль, а часто йшла паралельно основній дії вистави і розвивала її, доповнюючи на чуттєво-емоційному рівні. І головне, несла у собі об'єднуюче начало, гуртуючи оркемі складові у ціле.

Оформлення вистави, що складалося з двох рядів стільців по боках сцени та трьох легких ширм, виконаних з прозорої сітки, було дуже зручним для постійних перестановок та трансформацій. Це підкреслювало загальний динамізм вистави. А треба сказати, що вона була надзвичайно рухливою і динамічною.

Таким компактним і насиченим рухом дійством було "Світло зі Сходу" в Нью-Йорку. Чітка відпрацьована форма, її лаконічність та ефектність стали головними у виставі, що відповідало основним установкам американської режисури. При цьому Вірліана ніби приміряла до себе засади, прийоми режисури Курбаса, пропонуючи їх американським акторам як у методичному, так і у практичному плані.

На Україні вистава дещо змінилася, починаючи з назви -- "У світлі". Додалися нові сцени, персонажі -- розширився та поглибився зміст вистави. Хоча структура залишилася тою самою.

Відбулася також ще одна цікава річ. Від українських учасників проекту, як раніше від американських, вимагався вияв у грі індивідуального осягнення сюжетно-історичного і поетичного матеріалу. Цьому сприяло спілкування учасників постановки з провідними українськими спеціалістами по театру Курбаса, студіювання відповідної літератури, постійне спілкування між собою, реалізація своїх відкриттів у безперервних поетичних етюдах. Таким чином, у кожного справді народжу-

валося своє бачення матеріалу, звичайно, в міру його акторського професіоналізму.

В результаті, зіткнення та співіснування різноманітних рівнів осягнення матеріалу -- од відпрацьованої та зафіксованої форми до глибинно-інтимного відчуття -- створювало ефект широкого та різнобічного охоплення постаті Курбаса, деяких засад його мистецтва.

Шкода, що вистава дещо втратила динаміку, чітко вибудований ритм нью-йоркської постановки, і може тому не стала повним мистецьким успіхом режисера. Втім вона поклала початок новим взаєминам культур, і, думаю, була досить корисною для культури української.

Варто підкреслити, що і сам Курбас, прагнучи вивести український театр із кризи, звертався до досвіду європейського мистецтва як у традиційних, так і у новітніх формах того часу.

Довгими роками "законсервований" у власних проблемах, український театр, звичайно, потребує більш радикальних і постійних творчих контактів з іншими культурами. Тим цікавіший даний проект, бо у ньому, крім усього іншого, стимулювався практичний інтерес до власних кращих традицій, зокрема, пов'язаних з ім'ям Леся Курбаса.

Отож, виходячи на широкі міжнародні контакти, починаючи з таких невеликих проектів, український театр матиме змогу плідно ровиватись, синтезуючи надбання своєї та інших культур, а також використовуючи власні традиції в оновленій якості -- осмислені закордонними мистцями. Вважаю, що зараз подібна полікультурність -- один з реальних шляхів розвитку українського театру.

Стаття -- це наукова робота студента з театрознавчого курсу Київського Державного Інституту Театру ім. І.К. Карпенка-Карого Руслана Леоненка. Науковий керівник Н.П. Єрмакова.

березень-квітень 1992 року

Шановні читачі! Не тривожтеся, якщо дата на наліпці вашої адреси не змінена місяць або й два після того, як ви послали передплату. Дату змінимо своєчасно. -- Ред. і адм.

ХАРЧІ В УКРАЇНУ! Не ризикуйте вашими грошми у ненадійних фірмах.

Відправляйте через фірму ХОСЕН!

KHOSEN -- ХОСЕН

За каталогом звертайтеся на тел. (416) 255-7110, або пишіть на адресу:

KHOSEN -- ХОСЕН
2970 Lakeshore Blvd.W.
Suite 205
Toronto, Ont. M8V 1J6
Fax (416) 503-3998

Цукор	10 кг	- \$14.60
Мука	10 кг	- \$9.31
Олія	10 л	- \$25.53
Гречка	10 кг	- \$18.80
Ячмінні крупи	10 кг	- \$7.50
Вівсянка	10 кг	- \$9.89
М'ясо	7.6 кг	- \$18.99
Горох	10 кг	- \$11.35
Риж	10 кг	- \$23.94
Манка	10 кг	- \$8.95

ДІЛЕРИ:

LONDON - (519) 438-3242

HAMILTON:

LOUDMILA'S LADIES WEAR
337 OTTAWA ST.N.
TEL. 545-4044

TORONTO:

JUNIOR DELICATESSEN
3323 BLOOR ST.W.
TEL. 231-5384
або Д. Салючок
TEL. 767-9016

Гарантуємо доставку на протязі 2 до 4 тижнів

ХОСЕН -- значить вигода: швидко -- надійно -- дешево -- швидко -- надійно -- дешево --

КИТАЙСЬКЕ ПИСАННЯ ТА АБСТРАКТНЕ МИСТЕЦТВО

(34 стаття з серії про мистецтво)

Коли ми говоримо про китайське мистецтво, то мусимо завжди брати під увагу також китайське писання. І не тільки каліграфію, але саме писання ідеограм. Ідеограми є китайські знаки, створені з більш примітивних піктограм, які своє значення діставали з малюнків, представляли собою різні речі або дії. У своєму розвитку ідеограми стали не тільки ілюстративними, але і духовими репрезентаціями. Аналізуючи дві найпростіші і найчастіше уживані ідеограми, -- одна репрезентує "чоловіка", а друга "жінку", -- ми побачимо, що ідеограма, яка репрезентує "чоловіка" у своїй духовості дуже відрізняється від ідеограми "жіночої". "Чоловік" є створений з двох знаків, що поставлені один зверху другого. Горішня частина представляє собою поле, а долішня силу. Значить, "сила, що працює в полі", -- це й є чоловік. Основний рисунок є міцний і вугластий у своїй будові, яким чоловік мусить бути. Ідеограма представляюча "жінку" є більш ілюстративна у своїм походженні. З певною уявою ми можемо у ній зобачити сидячу жінку. Її лінії є більш лагідні і закруглені ніж ідеограма, яка репрезентує "чоловіка"; і духово, порівнюючи їх, ми можемо сприйняти різницю між мужністю і жіночістю. Ці духові якості ідеограм або знаків ми можемо знайти у цілیم китайським писанні.

Від основного писання розвинулася більш рафінована каліграфія, яка уживається дуже широко у декоративному мистецтві і поезії. У китайським мистецтві малярство, поезія і каліграфія є настільки поєднані, що було б злочином говорити про одне не згадуючи другого. Але головна основа мистецтва усіх трьох є китайська філософія життя: у кожній репрезентації триматися простого і прямого шляху.

Із китайського мистецтва, каліграфія або звичайне писання мало найбільше впливу на західний світ. Ми на заході не зовсім могли збагнути їх підхід до малярства, який є занадто стислий і занадто майстерний. Поезія

мала свої проблеми бути зрозумілою, головне через відмінний підхід до життя, але писання є просте і в той самий час одуховлене.

Якщо ми прочитаємо Кандинського теорію про абстрактне мистецтво і порівняємо з навчанням як правильно писати китайські знаки, то ми можемо знайти паралелю у подібності підходів. Ми знайдемо те саме розуміння вертикального супроти горизонтального або похилих ліній. Ми знайдемо той же баянс площин які займають знаки або їх частини супроти другого знаку або його частини.

Різниця полягає у інтерпретації символу. Почуття залишається те ж саме. Але мусимо звернути увагу на те, що китайський знак ховає у собі певне значення, коли абстрактне мистецтво західного світу не має значення і передає тільки почуття. Це є те саме, що слухати чужу мову. Ми тільки сподіваємося, що там є якийсь значення у мові, але навряд чи можемо переказати значення сказаного. Якщо у цім випадку порівняти обидві абстракції, одна мистецтва Кандинського, а друга -- китайського писання, ми будемо схилятися до зверхности китайського писання, хоча б через те, що воно передає нам більше ніж вираз і емоцію.

Ще одна цікава прикмета китайських ідеограм є та, що вони є зрозумілі усіма китайцями котрі вміють писати і читати. Китайська мова ділиться на кілька діалектів, які відрізняються один від другого більше ніж західні мови. Але коли два китайці розмовляють двома різними діалектами зійдуться, вони, не розуміючи один одного у розговорній мові, зможуть завжди порозумітися писанням ідеограм, щось, до чого ми ще не дійшли у західній культурі і цивілізації.

Є багато аспектів китайської культури, якими ми могли б зацікавитися. Релігія, поезія, малярство і каліграфія є високої якості і треба багато років студій, щоб увійти у їхнє розуміння. □

Київське мале підприємство "Нейрон" шукає спонсорів та партнерів для спільної роботи у галузі розробки й виробництва нейрокомп'ютерів, нейроприставок, а також вичислювальних комплексів на їх основі.

Київ, телефон 546-22-15

2279 Bloor St. W. (at Durie St.)
Toronto, Ontario M6S 1N9
TEL.: (416) 766-5151

ХАРЧІ І ПАЧКИ В УКРАЇНУ!

Ми маємо найкраще розбудовану сітку доставки Ваших пачок будь-де в Україні.

Наші харчові склади у Львові мають якісні західні продукти і є готові негайно служити Вашим замовленням.

10 кг -- Мука	2 кг -- Маргарина
10 кг -- Риж	2 кг -- М'ясо в консерві
10 кг -- Гречка	200 гр -- Кава (інстант)
10 кг -- Цукор	500 гр -- Vegeta (розчин до супи)
3 л. -- Олія	800 гр -- Горошок

Доставка -- 2-4 тижні!

Ціна -- 139.00 дол. з доставленням.

ЗАЙДІТЬ ДО НАШОЇ КРАМНИЦІ!

УКРАЇНСЬКА ЦЕРКОВНА МУЗИКА

(*Myrosław Antonowycz. Ukrainische geistliche Musik. Ein Beitrag zur Kirchenmusik Osteuropas. München, 1990, str. 274.*)

Музикознавство збагатилося дуже цінною публікацією Мирослава Антоновича: "Ukrainische geistliche Musik", що в українському перекладі звучить як "Українська духовна музика".

Ця гарно видана й дбайливо відредагована книжка вийшла у серії видань "Наукового Конгресу у Тисячоліття Хрищення Руси-України" при співпраці Українського Вільного Університету в Мюнхені та завдяки фінансовій пожертві лікаря Михайла Демянова.

Любителем музики д-р Мирослав Антонович відомий як засновник і диригент голландського "Візантійського хору", проте не менш визнана його праця в ділянці музикознавства. "Українська духовна музика" -- це підсумкова робота М. Антоновича в його довголітніх дослідженнях нашої церковної музики. В українському музикознавстві є всього три попередниці названої публікації: П. Бажанського -- "Історія руського церковного пілля", Львів, 1890; Б. Кудрика -- "Огляд історії української церковної музики", Львів, 1937 та П. Маценка -- "Нариси до історії української церковної музики", Вінніпег, 1968. Географія і час появи цих видань показує стан справ у цій ділянці нашої гуманістики.

Книжка написана німецькою мовою має за мету інформувати західно-європейського читача наукової літератури про великі, майже тисячолітні шари української музичної культури. Відкриває звернення "До німецьких читачів", що є коротким зведенням фактів і дат з нашої історії та поясненням українських термінів.

Частина перша присвячена церковній монодії (одноголосцю) і обіймає час від XI до XX ст. Розвиток церковного одноголосного співу проходив у двох етапах; перший від початків християнства в Україні до першої половини XVI ст., другий від XVI ст. до наших днів. Початковий етап на сьогодні слабо вивчений із-за відсутності пам'яток та невміння відчитати давнє музичне письмо -- крюки. Але навіть те, що збереглося, на думку М. Антоновича, дозволяє зробити висновок, що процес розвитку проходив рівномірно зі збереженням національних співочих традицій. Питання спадкоємності в українській культурі є дуже важливе, оскільки російська та західно-європейська наука Київську добу приписує російській культурі. Цьому твердженню автор присвячує увагу в багатьох місцях книжки, аргументовано доводячи його помилковість.

В середні віки основним центром де творились богослужбові співи був Києво-Печерський монастир. Там заложено підвалини української церковної музики.

Національне відродження кінця XVI ст. змінило церковну монодію. Введення ното-лінійного запису, так званої "київської ноти" витиснуло з вжитку давні крю-

кові книги. Це зумовило потребу переписання давніх співів у нові книжки "ірмологіони". Ірмологіон як антологія пісенної традиції побудований на церковному календарному циклі стався "Liber usualis" (настільною книгою) української церкви. М. Антонович своє дослідження опер у значній мірі на аналізі великої збірки ірмологіонів з давньої бібліотеки греко-католицької капітули в Перемишлі.

За підрахунками львівського вченого Юрія Ясінського до сьогодні збереглося біля 1000 рукописів українських ірмологіонів.

Перший друкований ірмологіон вийшов у Львові 1700 р. і в різних редакціях друкувався у Львові та Почаєві аж до початку XX ст. Співи, що побутували в усній традиції почали записуватись щойно під кінець XIX ст., і так, в Києві Л. Малашкін видав велику збірку співів Києво-Печерського монастиря, галицькі співи опублікував І. Дольницький, а закарпатські І. Бокшай. Цю частину книжки кінчає розділ присвячений українській релігійній пісні; бурхливий розвиток цього жанру музично-поетичної творчості проходив у XVII-XVIII ст. Найповнішим виданням тих пісень став "Богогласник" надрукований оо. Василями в Почаєві у 1780 р. і згодом багато разів перевиданий.

Друга частина книжки присвячена хоровій музиці. Український багатоголосний, або партесний спів виник під кінець XVI ст. у великих культурних центрах -- Львові, Луцьку та Києві. Багате зібрання рукописів цієї музики знаходиться у Києві, а останніми роками їх знайдено також у Новому Саді (Югославія) та в Парижі. Визначними творцями хорової церковної музики були Микола Дилецький, Максим Березовський, Артем Ведель та Дмитро Бортиянський, в XIX ст. творили Михайло Вербицький, Іван Лаврівський, Денис Січинський, в XX ст. Станіслав Людкевич, Кирило Стеценко та інші.

В додатках автор помістив у хронологічному порядку перелік подій з українсько-російських музичних відносин, коротко розповів про бандуру, її будову та історію. Є там також замітка про діяльність інституту музикознавства Університету в Утрехті -- Голландія, в якому працює М. Антонович. Книжка має багато ілюстрацій та музичних прикладів, має солідний список літератури, а також іменний і предметний покажчики.

Володимир ПИЛИПОВИЧ

PALADIN INSURANCE LTD.

Tel: 239-7392

Павло Колодій

Insurance Broker

Забезпечуємо: доми, апартаменти, котеджі, автомобілі, торгові підприємства, каліцтво, життя! Також групова асекурація!

97 Six Point Rd.
Etobicoke, Ontario
M8Z 2X3

Полагоджуємо медично-шпитальне забезпечення для осіб, що приїжджають до Канади на відвідини!

ПИСЬМЕННИКИ-ЖЕРТВИ СТАЛІНСЬКИХ РЕПРЕСІЙ

(З порога смерті. Київ, 1991 р., 494 стор.)

Ще так недавно вийшла з друку цінна книжка Миколи Жулинського "Із забуття в безсмертя", про 20-х "забутих" і репресованих письменників, як ось перед нами новий і незрівняно ширший збірник "З порога смерті" про 158 творців літератури. Це фактично своєрідний широкий довідник про життєві шляхи, арешти, допити, а часто й розстріли наших літераторів. Упорядкував його й написав ґрунтовну передмову письменник Олекса Мусієнко, який очолює комісію, що досліджує в КДБ архіви згаданих письменників.

Як жорстоко й бездушно винищували кагебівські кати та їхні попередники найкращих представників української інтелігенції, творців культури й оборонців нашої мови, О. Мусієнко яскраво показав у своєму вступі на прикладі кількох осіб, а найперше на долі нашого славного орієнталіста (сходознавця) й письменника та перекладача Агатангела Кримського. Вчений, знавець близько 60 чужих мов, автор 25 томів монографій з проблем сходознавства, маючи 70 років, доживав свого віку у Звенигородці, як у 1941 році спалахнула війна й до нього в товаристві місцевого міліціонера зайшов представник КДБ лейтенант Гусев і повідомив, що через невтішні події на фронті (німецькі фашисти посувались до серця України) згідно ухвали уряду, академік мусить евакуюватись на схід. Лежачи в ліжку, хворий і немічний, він відповів:

-- Про що клопочеться, славний чоловіче? Я майже сліпий і напівпаралізований. У моєму становищі про смерть годиться думати, а не про евакуацію.

-- Але всі київські академіки вже виїхали до Башкірії, -- сказав чекіст.

-- То й хай собі їдуть, а моє місце в Звенигородці.

Тоді Гусев змінив тон і заявив: "Я уповноважений комісаріату держбезпеки. Наказ виконаю, навіть всупереч вашій волі".

І за кілька хвилин чекіст з допомогою міліціонера винесли хворого на ковдрі до авта, а увечері того ж дня

Агатангел Кримський був уже в Києві. Але привезли його не до київської квартири академіка, а до спецкорпусу внутрішньої в'язниці КДБ, на Малопадвальному 3.

В цей час було виарештовано низку письменників і науковців старшого віку, а таємниця цих акцій виявилась тільки тепер: ще в 1938 році був плянований процес так званих "маститих", тобто знаних заслужених людей серед українського культурного світу, але щось Москові перешкодило це здійснити. (А всі накази, зрозуміло, ішли з Москви.) То ж вирішили здійснити ті пляни тепер, під час війни, коли населення в тривозі і йому не до арештованих. Зрозуміло, що мета пляну була, як і раніше, хвилями, з перервами, обезголовити націю, Україну.

Тож одночасно з Кримським було заарештовано дочок славного письменника клясика Михайла Старицького -- семидесятирічну Людмилу Старицьку-Черняхівську, авторку історичних п'єс та культурну діячку, а також її сестру 67-річну Оксану Стещенко та низку інших.

Кримському закинули, що він очолював націоналістичне підпілля, хоч всі заарештовані відкинули ці брехливі й фальшиві закиди. А коли німецькі фашисти наближались вже до Києва, всіх їх взимку повезли в неоплених товарних вагонах на схід. Від холоду й голоду обидві дочки М. Старицького в дорозі померли, і їх просто викинули з вагону. А Агатангела Кримського ледве живого привезли до м. Кустанай, де він скоро й помер. Ще раніше, 1938 р., розстріляна була й Вероніка Черняхівська, онука М. Старицького, поетеса й перекладачка, незвичайна красуня.

І упорядник О. Мусієнко пише: "Мабуть, назавжди залишиться таємницею, скільки десятків мільйонів людей принесли в жертву більшовицькій вожді заради здійснення своїх химерних ідеалів".

Читаючи ці сільветки замучених на конвеєрах КГБ та в концтаборах, бачимо, що знищена величезна куль-

Complete
Home
Comfort!

SIPCO OIL LIMITED

83 Six Point Road, Toronto M8Z 2X3,

Tel.: 232-2262

ВИ МОЖЕТЕ ПЛАТИТИ БЕЗКОШТОВНО У COMMUNITY TRUST, 2299 BLOOR ST. W.

турна й літературна сила: Микола Куліш, Василь Бобинський, брат Остапа Вишні Василь Чечвянський (псевдо), В. Підмогильний, В. Вразливий (Штанько), Мирослав Ірчан, Кость Буревій, гуморист Юрій Вухналь, Яків Савченко, Пилип Капельгородський, Гр. Косинка, Панько Пава, Вол. Ярошенко, С. Пилипенко, Дм. Фальківський, Гео Шкурупій, Кость Котко (Люченко), Михайло Козоріс, Антон Крушельницький, В. Штангеш, Борис Коваленко, Ст. Бен, Самійло Щупак, Вол. Коряк, Дм. Бузько, Іван Калянник, Юхим Гедзь, славетний Микола Зеров, Гордій Коцюба, Григорій Епик, В. Чичирин, Андрій Михайлюк, Вероніка Стешенко, Олекса Слісаренко та багато інших.

Так винищувались творці української літератури. Коли ж порівняти з репресованими письменниками Росії, то відсотково до кількості, українських було знищено незрівняно більше. І хто може довести, що тут не було спеціальної політики Росії винищувати мозок нації, щоб швидше творити "єдиную неделімую"?

Докази є в самих силуетках, тільки упорядникові незручно було випучувати цей момент, щоб не закинули йому, що він русофоб, проти співдружності. Але факти говорять самі за себе. Погляньмо на прізвища тих катів-слідчих і самі зробимо висновки. Ось вони: Акімов, Матвеев, Батнер, Крайній, Бударгін, Хаєт, Резніков, Гордон, Хатеневер, Сафронов, Парфільєв, Орлов, Давидов, Проскураков, Самохвалов, Голдман, Левін та безліч подібних інших. Немає тільки серед них українських прізвищ.

Це видання має велике значення для дослідження доби, яка більше віддзеркалює часи сталінщини. Варто б згадати, що відразу по революції ЧЕКА та ГПУ щодно розстрілювали сотні людей в київських катівнях, полтавських, харківських, а в Одесі, для зручності, розстрілювали і вночі викидали з літаків у море.

Кидається в очі й незвичайна жорстокість тих катів, починаючи від 1920 року аж до останнього десятиріччя. Ті кагебівські інквізитори застосовували страшні катування в'язнів. Із статті Романа Федорова в "Л.У." бачимо, як КГБ в Західній Україні відрізувало дівчатам груди, застосовувало різні способи страшного мордування.

Про свавілля карателів пише О. Мусієнко і в післяслові "Від упорядника": "Відомо, що в часи сталінського терору чимало громадських і культурних діячів України (в тому числі, звичайно, й письменників) "раптово" зникли без арешту й суду чи навечно "замовкали" на допитах в енкаведівських катівнях... Отож на сьогодні чимало імен, загиблих у січкарні сталінізму майстрів слова кануло в безвість, не полишивши по собі ніяких слідів".

Як наприкінці зазначає О. Мусієнко, що патріарх української літератури Олесь Гончар сказав про це видання, що це "книга великого народного болю, книга що й до нащадків перейде як грізне свідчення, як прокляття сталінщині, як реквієм по незліченних людських жертвах, так немилосердно, так безневинно вигублених на очах цивілізованого ХХ віку".

Треба ще згадати, що, крім упорядника та автора передмови О. Мусієнка, ці силуетки репресованих та розстріляних писав цілий колектив авторів, що складався з таких осіб: Л. Бойко, В. Брюховецький, І. Зуб, І.

Ільєнко, Ю. Ковалів, В. Мельник, О. Микитенко, В. Музика, О. Мукомела, Н. Наєнко, О. Никанорова, О. Переїденко, Ф. Погребенник, Г. Полянкер, М. Сорока, Ю. Хорунжий та В. Юткін. Оскільки це перший випуск, то сподіваємося, що незабаром появиться продовження, бо це тільки частина жертв з кіл письменників. Такі збірники варто видати й про головніших науковців рідних галузей, педагогів, військовиків тощо. □

**НЕ ЗАБУДЬТЕ ВІДНОВИТИ
ПЕРЕДПЛАТУ СВОЄЧАСНО!**

**МИСТЕЦЬКІ ВИРОБИ
TRYPILLIA ARTS**

**Великий вибір рамок для картин
і дипломів**

QUALITY ONE HOUR PHOTO LABS

**і доброякісні фото для паспортів
та інших документів.**

2285 Bloor Street W., Tel. 766-0113

Toronto, Ontario M6S 1P1

Looking for that authentic Ukrainian gift?

**UKRAINSKA
KNYHA** A Division of
Demo Trade Limited

**Importer and distributor
of fine giftware**

**NOW
DUTY FREE!**

No Duty on clothing
(except leatherware), footwear
and food sent in prepaid parcels to
Ukraine, Belarus, Russia, the Baltic
States and other parts of Eastern Europe.

- EMBROIDERED
tablecloths towels bedspreads
aprons blouses shirts
- BEAUTIFULLY PRINTED
wool kerchiefs and shawls
- HAND PAINTED
decorative plates and boxes
- INLAID WOOD
from the Carpathians,
Hutsulshchyna and Bukovyna
- GLASSWARE AND CRYSTAL
from Lviv and Kiev
- BOOKS PERIODICALS and more

Your heritage art store

UKRAINSKA KNYHA
982 Bloor Street West, Toronto, Ontario M6H 1L6
Canada

FAX: (416) 531-4076 Phone: (416) 534-7651 TELEX: 06-22465

"НА ЗЛАМІ ШЛЯХІВ"

(Вступна стаття до ще недрукованої збірки "Розмова без масок")

Так називалася одна з рукописних поетичних збірок Ігора Трача 1980-го року. Відчуваєте холод і порожнечу нуля? Але про це трохи згодом.

Диво поезії не пояснимо... Слово, метафора, вірш -- лише матеріальна оболонка поетичного, яку ми сприймаємо найперше, після чого переносимо її в простір логічних зв'язків, мисленних побудов, тобто силою вербального мислення опрацьовуємо першу складову поетичного поля -- тематично-емоційну. Друга ж складова, що виходить за межі узвичаєної системи сприйняття, в площину ірраціонального, діє непомітно і незалежно від нас -- на підсвідомість, діє щораз новою енергією, яка утворюється при непередбачуваному сполученні всіх художніх засобів (лексико-графічних, ритмічно-звукових, тематичних...). Спільна дія (сума) цих складових і викликає те, що ми називаємо поетичним переживанням. Напрямки, стилі, мистецькі уподобання в підсумку різняться співвідношенням обох названих масивів поетичної дії. Але результат -- завжди один (інша річ, більший чи менший) -- духовний акт.

Зрозуміло, що неприпустимим є зведення (свідоме чи несвідоме) котрогось із них до нуля. Віршований твір, як і будь-який інший, випаде тоді з області художнього існування.

Зогляду на це, абсолютно безпідставною виглядати-ме найменша спроба розділення поезії на традиційну, "нео- чи ультракласичну" і модерну, авангардову і т.п. Бо поезія аж надто не надається для прокрустового ложа класифікації.

І ось на тлі позахмарної Говерли українського поетичного слова з усіма її довокружними розмаїтостями постають вірші Ігоря Трача -- найчастіше ритмізовані, римовані мініатюри, необтяжені надмірними метафоричними конструкціями, відверті і щирі, прозорі та крихкі. Домовившись не вишукувати ніші для поміщення в неї конкретного поетичного явища, не будемо

говорити про традиційність Трачевого вірша, не будемо добачати в ньому ремінесценції з Т. Шевченка, В. Симоненка чи В. Стуса. Бо, маючи таку традицію, неможливо не зазнати її впливу, як і неможливо відгородитися від неї найрафінованишим футуризмом, не принісши в світ при цьому мертвонародженого дитяти.

Звідки ж він, Поет? Збажання бути чи з бажання жити? З піклування про літературну долю чи з ігнорування її? З писання за столом після сніданку, чи з щоденної виснажливої боротьби з життям і смертю? Третнього не дано?..

Не хочу спокою життя.

Мов океан, душа виріє... --

-- це початок, життєвий і мистецький максималізм. А далі -- Доля? Далі -- чесність і безкомпромісність, Віра і сподівання, борсання в тенетах побуту і великих марнотах життя. Шлях від себе і до себе, від Батьківщини і до Батьківщини. Саме Доля повела його з України, аби приткнути серед розвітреної Європи, на перехресті українських снів. Поет Ігор Трач ще задовго до того, як йому довелось стати лікарем, немов відчував свою Долю, пишучи "Спомин про Україну":

Коли жовтіє лист,

і синє, синє небо,

епохи чую свист

і думаю про ТЕБЕ...

Про Україну він думав завжди... Коли з вуст дідуса слухав оповіді про героїчне минуле нашого народу, коли дитяча уява малювала мужні постаті запорізьких козаків, чи безстрашних опришків, чи героїв УГА, чи всіх, кому була дорога вільна й незалежна Україна. Вона завжди жила у його серці...

Так поезія І. Трача напрочуд органічна, тобто щира та емоційна, відверта і трагічна, сповідальна (а сповідальність -- необхідна ознака поезії!). Якщо звернутися до послідовного ряду трансформації зовнішнього світу

FOR COURTEOUS FRIENDLY SERVICE
ВВІЧЛИВА І СПРИЯТЛИВА
ОБСЛУГА

COMMUNITY TRUST

2271 BLOOR STREET WEST, TORONTO, ONTARIO, M6S 1P1

PHONE: 763-7333

ЗВЕРТАЙТЕСЯ З ДОВІР'ЯМ
ДО КОММЮНІТИ ТРАСТ
У ВСІХ ФІНАНСОВИХ
І БАНКОВИХ ПОТРЕБАХ

"відчуття -- думка -- почуття", то поезію концентровано метафоричну можна пов'язати з першим його елементом, де все відбувається на рівні символів, поезія медитативна, філософська розростається з другої складової ряду, врешті третій елемент формує сповідальну лірику. Безперечно -- тут жодних меж. Вони розмиті, плавні, а тому непомітні.

Вірш І. Трача тяжіє до третього масиву. Слова можуть бути найзвичайнісінькі, метафора -- прозора. Не в цьому річ. Поезія там, де істинність, час, "сучасність-всчасність" (Цветаєва). Засоби поета -- це засоби часу, місяця, особи. Причина -- тайна.

*А місяць регоче над світом,
ввібравши глибину таємниць.
Найважче людині під гнітом
своїх мурашиних темниць... --*

тут вже ліричність поступається місцем вираженій думці, філософському узагальненню.

Отже, лікар і поет І. Трач став вигнанцем з власної волі. Чи з власної? Та й куди втечеш від себе?...

*Я всесвітній емігрант
у своїй країні слова...*

Та й кого зрадиш, крім себе? Поет не зрадив себе. Він став собою, пробиваючись до Істини крізь морок брежнєвсько-сусловського позачасся, яке нерідко назавжди нівечило молоді душі. Він був собою, вдаючись до безнадійного, самотнього, приреченого на поразку протесту проти нахабної брехні та грубої сили, за що й поплатився вигнанням з інституту, двома роками солдатської муштри, безробіттям... Але пройшовши і через слідчий ізолятор, і через холод камери карцеру й гауптвахти, пройшовши через постійні приниження близьких і рідних, Поет залишився собою:

*Чому така кругом зневіра
иматує тіло моє й душу?
Хрести, хрести -- могили Віри.
А я йще й любити мушу...*

А хрести лежали під бруком вулиці Суворова. Це -- Львів часів стагнації. Чи вірив він в те, що незабаром піднесуться ті хрести до неба на стрілецьких могилах по всій Галичині? Що й всю Україну охопить хвиля оновлення і (котрого вже за рахунком?!) навіонального відродження? Та він не тікав від себе.

Чи не забагато цих нот суму і жалю, болю і зневіри? Та скільки вже є. Українська дійсність донедавна була щедрою на такі ноти. А це і буде підтвердженням того, що поезія І. Трача -- це поезія почуття (вже сформованого, на відміну від почуття, що йому передує). При тому в доробку поета найхолодніший і найвишуканіший інтелектуал може знайти для себе ретельно відгранені кристали образної думки, як ось:

*Наше існування --
надсум'яття,
спалахи,
постріл
світла
у темниці
людства.*

А як дивно і небезпідставно поєдналися у віршах І. Трача мотиви кохання, кохання безрадісного, випробувального, справжнього, очисного і мотиви любові до Батьківщини, теж переповненої смутком.

*Мовчанням болю не вгамуєш,
як не охопиш зором вись,
як сум не втопиш у криниці.
Коханням, прошу, озовись...
Або закуй мене у крицю.*

Є речі, які "відчуваються, але не пояснюються" (Пегрульо). Десь на такому рівні заховане це поєднання. Десь тут міститься ключ до відчуття цілісності світу. Жінка, кохана, мати, земля, Вітчизна... Кожне слово з цього переліку само по собі є міфологемою, надметафорою. А наявність цього ряду у творчості мистця, ясна річ, в доставньому художньому контексті, свідчить про справжність та глибину творчого пошуку.

Отож, перечитавши збірку поезій І. Трача, більшість читачів і критиків, гадаю, прийде до думки, що маємо той випадок, коли автор намагається почути та зафіксувати поезію, відшуковуючи її в речах та явищах буденних (а тому значущих), у звичайних людських почуттях, в необоротності й обмеженості індивідуального і суспільного часу, не стинаючи, не переплітаючи цих явищ за якимсь щойно відкритим ним законом. Це орієнтування по вже летючому світлу, вгрузання поглядом в це світло, прагнення його зупинити, знайти по ньому зірку.

Єдина небезпека, що підстерігає тут будь-якого автора -- це те, що зірка може бути вже мертвою, і в кінці шляху виявиться порожнеча, ніщо. Та І. Трачу вдається оминати цю небезпеку завдяки поетичному чуттю на істинність.

Те, що робить автор, можна назвати об'єднанням хаотичних часток світла за законом гармонії, власне привнесенням гармонійності в зовнішні вияви світу, які здаються болісно контрастними, хоч і виринули з початкової цілісності.

І дай-но, Боже, щоб поезія додавала нам снаги "землю серцем осягнути на зор'янім мольберті..." □

**ЗРОБИТЬ КОРИСНУ ПРИСЛУГУ
СВОЇМ РІДНИМ ТА ПРИЯТЕЛЯМ,
ПЕРЕДПЛАТИТЬ ДЛЯ НИХ
ЯК ПОДАРУНОК ЖУРНАЛ "НОВІ ДНІ"!**

BABY POINT LOUNGE
343 Jane St., Toronto
tel. 767-2623 або 231-6739
**ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ НА
ВСЯКІ ОКАЗІЇ**

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви,
в наших або інших залах.

**БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!**

"ДРУЗИ ХАРКОВА"

У "горбачовському" референдумі весни 1991 року 55 відсотків харків'ян голосували проти збереження Радянського Союзу як унітарної держави, 67 відсотків голосували за суверенітет України. Минув неповний рік, і 1 грудня 1991 за незалежну Україну голосували 87 відсотків виборців. Це несподіванка для тих, хто був вирішив, що Харків -- місто цілком зрусифіковане і треба махнути на нього рукою. Виходить, що український патріотизм не згас у думках і почуваннях харків'ян.

Є тут, однак, два але. Поперше, меншість, що хоче триматися російсько-радянської позиції, досить велика. Подруге, голосування відбувалося в політичній площині. Гірше, далеко гірше з культурою, з мовою. Яка була б тут воля й вибір людности, скільки голосувало б за українську культуру, українську мову, ми не знаємо. Але знаємо, що тиск русифікаторів сильний. У "Літературній Україні", ч. 15 минулого року вміщено допис під характеристичною назвою "Міняти вже нічого". Секретар Обкому тодішньої комуністичної партії Маслов заявив, що "далі мову періодичних видань в області не мінатимуть". До цього твердження й стосується назва допису. Як твердить автор допису, всі партійні й комсомольські газети й журнали Харкова від початку того року виходили в Харкові російською мовою, тільки "Вечірній Харків" виходив паралельно українською й російською мовами (газета "Слобідський край" призначена насамперед для області, не міста). Чи це відповідає волі населення? Ледве чи так. Ось лист від харківського двадцятирічного парубійка. Він намагається писати по-українськи й нарікає, що не може, бо вся його освіта була російська, як у чорні роки валуєвського й емського указів (про які він ледве чи щось знає). Усе таки його мова не така погана, але освіти мовної йому явно бракує, бо освіта в Харкові від дитячих садків до університету й дослідних інститутів у пазурях русифікаторів.

У Харкові все таки є щонайменше дві українські газети, є український театр, є два музеї, є літературно-публіцистичний місячник "Березіль", більшість "неформальних" видань виходить українською мовою й плекає український дух. Але важкий прес сталінсько-брежневських традицій намагається глушити ці парості. Іде притаєне, але вперте змагання.

Останніми роками Харків намагається перекинути мости на Захід. Це виразно видно в активізації ідеї міст-побратимів. Харків має побратима в Німеччині -- Нюрнберг, у Франції -- Лілль, в Америці -- Сінсіннаті. Зв'язки з Сінсіннаті дуже жваві, делегації в обох напрямках обмінюються двічі на рік. На чолі харків'ян голова Міської ради, серед американців ведуть перед бізнесмени. Обмін досвідом активний в економічній і технічній ділянках, дещо менший -- у спортивній і культурній. Зовсім мало уваги приділяється національним аспектам. Можна побоюватися, що в обміні учнями й студентами Харків може занедбати українських школярів і аспірантів. Усе таки побратимство двох міст можна тільки гаряче вітати й підтримувати. Але воно потребує доповнення, потребує відповідальних людей, що нагадували б про національно-культурні проблеми міста, що спри-

яли б розвиткові української культури і освіти в Харкові.

З усвідомлення цих пекучих потреб і цих нелегких проблем постала в Америці ініціативна група Друзі Харкова. Вони бачать своє завдання в тому, щоб прийти на допомогу українським культурним силам Харкова. За перший об'єкт такої допомоги вирішено простягти дружню руку літературно-публіцистичному заступленому місячнику "Березіль" (перед тим "Прапор"). Журнал, єдиний такого типу на всю Лівобережну Україну, героїчно тримається, але тяжко борсається в умовах фінансових дефіцитів і браку паперу. За тим приходять проблеми українського шкільництва, автокефальної Церкви, музейництва, театрів, преси тощо.

Друзями Харкова стають люди з української еміграції, не тільки ті, що біографічно зв'язані з містом -- там народжені, там виховані, там свої. Можуть і мусять сприяти збереженню і активізації української культури й мови в місті всі українці -- київського, львівського, вінницького, полтавського чи вже американського або канадського роду. Живоносна артерія України проходить через Ужгород-Львів-Київ-Полтаву-Харків. Якби з цього ланцюга випала північно-східна ланка, загрожена була б уся вісь.

Тож кличемо й простягаємо руку до Вашої руки -- ставайте в лави Друзів Харкова. Харків був, є і буде великим українським центром. З Вашою щедрою допомогою.

Приймаємо пожертви малі й великі, але просимо спромогтися на найбільшу, на яку Вас стане. Чеки слід виписувати на **Ukrainian Academy - Friends of Kharkiv** і висилати на адресу:

Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the US
206 West 100th St., New York, NY 10025, USA

або до:

Self Reliance (New York)
108 Second Ave., New York, NY 10003

Листування просимо спрямовувати до:

Friends of Kharkiv, c/o Educational Council
P.O.Box 391 Cooper Station
New York, NY 10276-391, USA

Ініціативна група (за абеткою):
Мар'ян Коць, Оксана Саловей,
Євген Федоренко, Юрій Шевельов
Киїмень 1992

YAR HALABAR

YAR'S KIDS 'N THINGS
CHILDREN CLOTHING AND FURNITURE

Дитячі убрання і меблі

2314 BLOOR ST. WEST
TORONTO, ONT., M6S 1P2

(416) 767-7860

ПОЧЕСНЕ ЗВАННЯ -- ПРАПОРНОСЦЕВІ СВОБОДИ

Бувають в житті події, які ніби стосуються лише однієї людини, але причетні до неї країни і народи. Такою визначною міжнародною подією стало присвоєння видатному українському письменникові, академікові АН України, великому громадському діячеві Олесеви Гончареві почесного звання доктора літератури Альбертського університету, одного з найпрестижніших навчальних і наукових закладів Канади. В одному з своїх виступів Олесь Терентійович так і сказав, що поділяє це велике міжнародне визнання з своєю вільною державою, з своїм народом.

Нинішній рік багатий для української громадськості Альберти на зустрічі з видатними, цікавими людьми із України. Зокрема з великим інтересом були вислухані лекції і бесіди, з якими виступали відомі літературознавці Михайлина Коцюбинська та Ярослав Дзира, знаний поет, один із засновників Руху, а нині співголова цієї наймасовішої організації на Україні Іван Драч та професор Київського університету ім. Т. Шевченка, Головний науковий консультант Верховної Ради України Володимир Василенко та інші.

Але не помилюся, коли скажу, що найвидатнішою подією для української громадськості Альберти був приїзд сюди видатного українського письменника, прапороносця української літератури нашої неспокоїної доби Олесеви Терентійовича Гончара.

У світі, на жаль, немає такої одиниці виміру, якою б можна було якось підрахувати чи виміряти внесок цієї людини у те, що Україна, після таких пекельних мук наших предків, після стількох втрат нашого суспільства у різні часи голодоморів, Сибірів та Соловків, стала самостійною Соборною державою, з своїм Державним гимном та гербом, на відміну від деяких країн так званої "співдружності".

Не буде перебільшенням, коли скажу, що з великого роману "Собор", який у свій час зганьбили прислужники компартійного тоталітарного режиму, як і його автора, почалася остання хвиля визвольної боротьби українського народу за Свободу, за свою державу, за те, щоб люди почували себе людьми, а не холюями "імперії зла". Головного досягнуто, а всі ті недоліки, які відчуваються у цей перехідний період, народ стерпить. Не те стерпить...

Не можу стриматись, щоб не сказати ще кілька слів про гостя Альберти. Його "Прапороносців" люди мого покоління вивчали в школі. Ця книга стала настільною не лише для ветеранів Другої світової війни, а й для тисяч і тисяч юнаків та дівчат. А його образи Брянського, Черниша, Ясногорської, Хоми Хаецького (один з них був прототипом самого автора) були взірцем мужності і відваги для всіх.

Олесь Гончар твердо увійшов у літературу своїми відомими творами "Щоб світився вогник", "Людина і зброя", "Тронка" і нарешті, "Собор", як батько української літератури, незабутній Кобзар Тарас Шевченко, Каменяр, Вічний Революціонер Іван Франко, Прапороносцем Вільної Соборної України, яка нині має визнан-

Зліва направо: Петро Саварин, який представляв письменника на церемонії, Валентина Гончар, Олесь Гончар, канцлер університету д-р С. Мектечарт, Оля Саварин.

ня у всьому цивілізованому світі.

Всього декілька днів Олесь Гончар з дружиною перебував на американському континенті. Але й за цей короткий термін часу він відвідав Музей проти неба в Українському Селі, Українську Книгарню, знамениту писанку у Вегревілі, побував у багатьох мальовничих місцях цього гарного краю, знайомився з життям українців у Канаді.

А 3 червня альбертські приятелі Руху організували в аудиторії св. Івана громадську зустріч письменника і визначного громадського діяча Олесеви Гончара з представниками української діаспори. Представив гостя заступник голови альбертських приятелів Руху Михайло Саварин. Сердечно вітали дорогого гостя з прибуттям на американський континент і присудженням йому почесного звання доктора літератури голова альбертських приятелів Руху Нестор Макух та журналіст і літературознавець Юхим Красноштан.

"Незалежна Україна: теперішня ситуація" -- так назвав тему своєї бесіди Олесь Гончар, яка була з великою увагою вислухана присутніми. Наприкінці зустрічі гість з України відповів на численні запитання присутніх. Розповів він також про свої враження від перебування в Канаді.

А наступного дня у Ювілейній аудиторії Альбертського університету відбувся урочистий церемоніал вручення дипломів почесним докторам 1992 року Олесеви Гончареві та громадському діячеві Канади Сенді Персону, дипломів випускникам університету.

Дуже урочистий і чудовий цей церемоніал неодноразово був описаний багатьма до мене і, впевнений, немає потреби його знову описувати. Як казковий герой, виглядів Олесь Гончар у червоній мантиї і чотирикутному головному уборі, що переміг зло і покорив світ. Своїми творами, своєю громадською діяльністю він дійсно покорив світ любителів книги, літературний світ.

Е. МЕТЕЛЬСЬКИЙ
Едмонтон, Канада
5 червня 1992 р.

КНИЖКИ ДО НАБУТТЯ

Старанням Фондації ім. Ів. Багряного вийшло друком люксове видання, у твердих обкладинках "Тигролови" Івана Багряного. Ціна з пересилкою -- 11 амер. доларів. Також можна набути й інші твори Ів. Багряного: "Людина біжить над прірвою", "Огненне коло", "Так тримати", "Генерал", "Дніпро впадає в Чорне море", "Телефон" та "Боротьба проти московського імперіалізму й УНРада", та інших авторів: "Спогади" -- ген. П. Григоренка, "Вальдшнепи" -- М. Хвильового, "Український голокост" (голод 1933 р.) в м'якій та твердій оправах англійською мовою -- Василя Ів. Гришка та інші. Замовлення шліть на адресу:

BAHRIANY FOUNDATION 811 S.
ROOSEVELT AVE.
ARLINGTON HEIGHTS, IL. 60005 USA

ТЕЛЕФОНІЧНИЙ ЗВ'ЯЗОК З УКРАЇНОЮ

Міжнародні телефонічні розмови з Україною провадяться, в основному, як і раніше, через Москву. Прямий зв'язок Україна тепер матиме з Західною Європою та Ізраїлем. Цей зв'язок здійснила американська фірма AT&T. В планах її ще є додаткове встановлення 13 телефонічних станцій, з яких відкриття Львівської передбачається на травень місяць.

ПЛАН ДЛЯ ОЧИЩЕННЯ ВОД

Сім річок і струмків навколо Торонто є в найгіршому екологічному стані в Канаді. Вони забруднюють озеро Онтаріо, несучи в нього свої сточні води.

Група спеціалістів створила так званий "Стратегічний план для очищення вод". Примірник його (в англійській мові "Strategies for Restoring Our Waters") може отримати кожен, хто хоче взяти участь у цій спільній справі, подзвонивши (416) 323-4678.

Канадська сцена

COMPLETE CATERING SERVICE.
Banquet Facilities (up to 500 persons)

UKRAINIAN CARAVAN
Restaurant Cabaret

5245 Dundas St. W. (at Kipling) • 231-7447
ISLINGTON, ONTARIO M9B 1A6

- ГОТУЄМО Й ДОСТАВЛЯЄМО РІЗНІ СМАЧНІ СТРАВИ НА ВЕСІЛЛЯ, ХРЕСТИНИ, ЗАБАВИ, ПОМИНКИ І НА ІНШІ ПРИЙНЯТТЯ;
- ПОВНА КУХОННА ОБСЛУГА;

ЗУСТРІЧ ОДУМ-у США Й КАНАДИ

Цьогорічна зустріч ОДУМ-у Америки й Канади з українським громадянством, присвячена першій річниці НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ, відбудеться від 4 до 6 вересня 1992 року на "Labor Day Weekend" в Америці в **INDIAN LAKES RESORT** в **BLOOMINGDALE**, західній передмісті Чикаго, недалеко від новозбудованої української православної церкви св. Андрія. Ідучи зі Сходу США та Канади можна брати дорогу, що веде поза містом Чикаго. Управа ОДУМ-у Чикаго робить старання, щоб усі імпрези ОДУМ-у відбувалися в одному місці в чудовій околиці приміського resortу. В п'ятницю вечором буде вечірка молоді, в суботу спорт, оглядання Чикаго та бенкет і забава, а в неділю -- концерт мистецьких одиниць ОДУМ-у. В справах участі в концерті чи як добратися до місця зустрічі телефонуйте до Олександри Косогор (312) 775-5974 або Ліди Шкребець (312) 286-1863 в Чикаго.

"Galleries Of Fine Furniture"

<p>"If It's Quality You are Looking For, We Have It, At The Right Price"</p>		<p>"Запрошуємо відвідати найбільшу в світі українську крамницю чудових меблів"</p>
--	---	--

624-4411

ROCHESTER FURNITURE CO. LTD.
1995 DUNDAS ST., E. (1 KM. WEST OF HWY 427)
MISSISSAUGA

ДУМКИ ПРОТИ НОЧІ

- ✿ Прожили місяць без національної преси (Україна, січень 1992) -- і тишимось, що немає над нами імперського преси.
- ✿ Якщо кийки у нас найгумовіші у світі, то чи слід вважати, що вони й найгуманніші?
- ✿ Стережимось надміру великих ідей! Бо вони можуть виправдати все, що служить їм на користь.
- ✿ Всі люди в КСССР * поділялися на конвойних, підконвойних, безконвойних і самоконвойних (ідеш і оглядаєшся).
- ✿ Перший етап національної незалежності -- соціальна неможливість?
- ✿ Якби стільки слухачів, як підслухачів!
- ✿ Чи потребує свободи слова той, кому й гласності забагато?
- ✿ Усе найкраще -- дітям, а ще краще -- еліті!
- ✿ "У світлі історичних рішень (чергового партз'їзду)" добре забиратися в історичні потемки.
- ✿ Герострати духу ще живі, бо на них немає фізичної страти: мусимо самі їх в собі здолати.
- ✿ Чи може мова дати ковбаси -- це ще, можливо, питання. Але відмова від мови (як свідчить досвід колоній) то вже запевне позбавляє ковбаси.
- ✿ Питання без відповіді: чому ціни, коли їх відпускають, ніколи не падають?
- ✿ На відстані душі найлегше задумити.
- ✿ Платон мій друг, та їсти ж треба!
- ✿ Лиже, лиже, а там і до горла добереться.
- ✿ Що руки вгору, що руки по швах, -- однаково діло швах.
- ✿ Мало сказати: треба ще й замовкнути, сказавши.
- ✿ Не втрачай голови, коли хочеш зберегти обличчя.
- ✿ Найважче скласти іспит майбутнього часу.
- ✿ Культ "ура" -- це ще не культура.
- ✿ Коли було биття -- а воно й досі в багатьох визначає свідомість.
- ✿ Сліпий вірі небезпечно в очі дивитись.
- ✿ Прогресивний партократ -- небезпечніший встократ.
- ✿ В тіні забутих предків ще й легше: пам'ять не муляє.
- ✿ Найлегше осідлати безхребетного.
- ✿ Громадська думка часом полягає у громадянській бездумності.
- ✿ Деякі люди нічого не кажуть, а потім зрікаються своїх слів.
- ✿ Чесність це теж талант, і не менш рідкісний.
- ✿ Девіз ХХ сторіччя: "бюрократизація людини людиною".
- ✿ Язык найжвавіший, коли йому не заважає мозок.
- ✿ Менше умів еродованих, більше -- еродованих.
- ✿ І здаючись голосують двома руками.
- ✿ Кого не обходить свобода, того не обминає рабство.

* КСССР -- "Колишній СССР".

**GEO. H. CREBER (від 1897 року)
208 Kingston Rd. at Woodbine
УКРАЇНСЬКА ФІРМА ПАМ'ЯТНИКІВ
У ТОРОНТІ**

- першорядні майстри, скульптори і креслярі;
- імпортований і місцевий граніт, бронза;
- фотографії на порцеляні, нагробні написи;
- хоч замовлення виконують висококваліфіковані майстри -- наші ціни найпоміркованіші!

Тел. вдень -- 691-5712 і увечорі -- 762-3502

РОМАН ДЕМКІВ

**ARKA LTD.
УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ**

Книжки, журнали, часописи, шкільне та бюрове приладдя, різьба, вишивки, нитки, панамы, образи, вишивані блюзки, кераміка, платівки та касетки, друкарські машинки, обручки й заручинові перстені, різдвяні та великодні прибори, великий вибір дарунків.

575 Queen St. West, Toronto, Ont.
Tel.: (416) 366-7061 Canada M5V 2B6

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

**ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY**

**УКРАЇНСЬКИЙ ЦВИНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА**

в Оквилл, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та запевнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т.зв. "Вічний Фонд Українського Цвинтаря Св. Володимира"!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвинтарів-поховань!
- Ціни за місця-ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефону:

Години -- 9:30 до 4:30 БЮРО -- 827-1647

АНДРІЙ ЛАТИШКО -- адміністратор

БАБИН ЯР

(З моїх спогадів)

Їх є два яри, як два рідних брати. Респ'яхів яр -- менший, а Бабин яр -- більший. Обидва врізалися в київську височину, що ділить місто на горішне й нижнє. Лежать ці яри недалеко один від другого. Простяглися з півдня на північ. Обидва починаються на Лук'янівці, але Бабин яр минає Лук'янівку і своїми меншими відгалуженнями сягає десь аж до Сирця.

Закінчуються обидва коло Кирилівської вулиці. З обох ярів витікають потічки жовтої води, які перетинають вулицю, а на вулиці їх перекривали дерев'яні містки. На горі, між тими ярами, міститься Кирилівська психічна лікарня -- колишній Кирилівський монастир. Там лишилися великі, двоповерхові будинки старовинної будови, складені з довгих, дерев'яних колод. Стоїть там велична Кирилівська церква зі знаменитою працею відомого маляра Врубеля.

А над самим Бабиним яром Кирилівська роцца з кущами ліщини, з якої ми, хлопці, на весні, вирізали хвацькі вудилища, а восени полювали на смачні горішки.

За лікарнею, вгору по Бабиному яру росли якісь хащі, за ними були якісь будинки, а ще далі -- великий єврейський цвинтар. Довкола цвинтаря високий, грубий, цегляний мур, який, звиваючись над яром, нагадував Великий Китайський Мур. Крім головної брами, яка була в протилежній від яру частині цвинтаря, в мурі був (та, мабуть і зараз є) проїзд до яру з прокладеною вже на самому Схилі яру вздовж муру, але з протилежного боку цвинтаря, короткою, може якихсь 50-60 метрів дорогою, яка раптом там і закінчувалася. В тому місці цегла в мурі, на досить широкому просторі, була сильно потрощена, побита, поколена кулями. Декілька куль стирчали, а може й досі стирчать, вп'явшись майже цілком у вапно між цеглинами.

Тут розстрілювали людей. Розстріли провадила, згідно розповіді місцевих мешканців, зразу після вступу більшовиків до Києва, "доблесна" ЧЕКА. Трупні розстріляних скидали по схилу і присипали землею. Розстрілювали, мабуть, їх голими, бо в середині 20-х років, коли проходили влітку зливні дощі, або на весні після таяння снігу, на схилах яру, в тому місці вода вимивала з-під землі людські кістки тільки. Часом черепа. Одного черепа я приніс додому. То був череп молоді людини, що можна було бачити по гарних, молодих зубах, що в тому черепі збереглися.

Розстрілювано "русской, трехлінейной винтовкой", свідками цього були, а може й досі є, ті кулі, що глибоко вп'ялися між цеглою муру. Знавцями типу вживаної зброї ми, хлопці, що часто мандрували тим яром, були тому, що недалеко, на запасних коліях Куренівської вантажної станції, стояв в той час довгий ряд обгорілих вантажних вагонів, повних згорілої зброї й набоїв, які в роки Української Народної Республіки, як і збройні склепи на Зверинці, знищили московські диверсанти, щоб обеззброїти українську армію.

Познайомився я з Бабиним Яром десь в 22-му році,

коли мій батько, ветеринарний лікар Дмитро Єлісейович одержав працю в ветеринарній лябораторії, яка містилася на Кирилівській вулиці під горкою психо-лікарні і майже межувала з Бабиним яром.

Там ми і жили. Хлопці, яких я згадую тут, були діти працівників лябораторії, включаючи, очевидно, й мене.

В свій вільний від навчання й інших хлоп'ячих обов'язків, час, мандруючи по яру і околицях, ми й натрапили на ту стіну розстрілів.

Написати ці спогади спонукав мене допис О. Шлаєна "Символ вічної скорботи", надрукований в "Нових Днях" за січень ц.р.

В своїй дописі він, між іншим, пише: "Найперше нацисти саме в Києві, в Бабиному Ярі не просто вбивали, але й грабували. Саме тут почали догола роздягати людей, а їхні речі ретельно сортувати" і що Бабин Яр, як місце страт існував два роки.

Читаючи це, раптом перед моїми очима, з глибини десятиріч, встав подовбаний кулями цегляний мур єврейського цвинтаря і залишки людських істот там розстріляних, що час від часу з'являлися з-під землі на місці розстрілів.

Ні! Нацисти в Бабиному Яру застосували ту методу знищення людей не першими, але задовго до них і майже на тому самому місці ще на початку панування більшовицької влади в Україні, на початку 20-х років, там було нищено і то без ніякого сумніву, цвіт українського народу, в основному. Там не почався, а продовжувався геноцид українського народу. Цей геноцид переріс на багато мільйонів жертв геноцид єврейського і інших народів на протязі повітряної історії людства. □

LOT
пропонує єдине
безпосереднє сполучення
Монтреал — Варшава Відліт
з Мірабел у понеділки і четверги
Пропонуємо також сполучення
до Риму, Банкоку, Делі і до
більшості європейських
столиць Середньо
випрошємо

За ближчими інформаціями телефонувати
в Монтреалі: (514) 844-2674 в Торонто (416) 236-4242
Fax: (514) 844-7339 Fax: (416) 236-0433

POLISH AIRLINES

2000 Peel St.
Suite 680
Montreal, Que. H3A 2W5

"ПОВІЙ, ВІТРЕ, НА ВКРАЇНУ..."

(Спогад про минуле літо)

Повірте на слово: за своє життя мені пощасливилось побувати не на одному святі, величному, гучному, багатолюдному, з видумкою, з великою фантазією, як це вміють проводити у нас, в Україні. Мав я нагоду побувати, і неодноразово, на різних урочистих торжествах у Молдавії, Прибалтиці, в Росії, Білорусії та Кавказі. Гарно, нічого не скажеш.

Неповторним було торжество, присвячене пам'яті українського генія Тараса Шевченка, що проходило торік у Вінниці, Могилеві-Подільському та інших містах і селах області. Вміють, вміють танцювати і співати на Поділлі. Було б непогано, якби ще так і працювали. Та це вже, так би мовити, з іншої опери. Сотні учасників торжества, тисячі глядачів, розмаїття народних костюмів, сміх, жарти, вихори танців та витонченість співаків і співачок так захопили мене, що я й сльозу пустив. І не дивно. Це були останні торжества для мене в Україні, через кілька днів я від'їздив до Канади. Як там буде, в тій невідомій мені країні, -- невідомо...

Приїхав, точніше, прилетів у Едмонтон і, як кажуть, попав з корабля на бал. Тут проходило свято Heritage Day (Герітадж дей) -- Спадщина.

...Чужа, невідома мені країна, навколо звучить незнайома мова, точніше, багато незнайомих мов. Куди дітися бідному "селянинові"? Прийшов на зелену галявину раненько, коли йшли останні приготування до свята, "діти різних народів" прийшли впорядковувати свої павільйони, естрадні майданчики. Нікого нічого не спитаєш, нічого нікому не скажеш. Окрім "Геллоу!" і "Сенк ю!" -- нічого по-англійськи не тямлю.

Ходжу, бреду поміж павільйонами і лише вивіски читаю з горем навпіл: "Нігерія", "Іран", "Угорщина", "Ізраїль", "Німеччина", "Китай", "Австрія", "В'єтнам"... І думаю: що вони, ті капіталісти, показалися, що на свято місцевого значення запросили до Едмонтона аж 54 країни (стільки було павільйонів). Вже потім докумекав, що то місцеві громади організували свої павільйони та майданчики. Нічого не вдієш -- це моє перше знайомство з іншим світом, з його звичаями та обрядами, його вмінням, організувати працю і гарний відпочинок людей.

Аж легше на душі стало, коли побачив вивіску "Ukraine". О, це те, що мені треба, тут я "свій", не пропаду! Незнайомі мені люди завершують опоряджувальні роботи у двох павільйонах (у всіх інших лише по одному) та великому танцювальному майданчику. А поряд вже зібрався гурт людей. Чути рідну українську мову. Ще молодий чоловік (як я потім дізнався, -- Олег Вовк) приніс першу каструлю з сосисками, потім з сином потаскали цілу виварку пирогів, як тут кажуть.

-- Які ж то пироги? -- питаю я. -- Це ж справжнісінькі вареники з картоплею.

-- Ні, пироги.

-- Хай будуть пироги, не суватись же мені з своїм

Черга за пирогами (варениками).
Фото Ю. Красноштана.

статутом у чужий приход.

Не встиг я й оглянутися, як черга за тими пирогами виросла така, як в нас "чи в Харкові, чи Полтаві, чи в самій столиці", скажімо, за маслом чи горілкою...

-- Щось "рідне" пізнаю я й у вас, -- по тім мовлю.

-- А ви трохи почекайте, тоді й сфотографуєте, -- відповідає Олег. -- Є, є і в нас "черги".

А люди все підходили й підходили і ставали один за одним, жартували, усміхалися, не так, як в нашій славнозвісній черзі. Тут люди відпочивали, а не "доставали" щось поїсти. Все в цьому світі не так, як у нас. І це особливо виразно кидалося у вічі свіжоспеченому емі: рантові.

Тим часом вправно маніпулювали коло тих вареників-пирогів буфетники-волонтери, одягнені в українські вишиванки, Марія Несик і Степан Кошуба, Стефан Марків і Ольга Цибульська, Катерина Ч'чак і Слава Йопик (організатори свята), Фросина Шевчук і Лисавета Бурик та багато інших. Швидко просувалася черга, а Олег ледь встигав привозити ті пироги.

За гарне і бездоганне обслуговування людей на святі міська управа нагородила українську громаду Дипломом за перше зайняте місце серед 54 громад та грошовою премією в розмірі 500 доларів.

Ще більше людей вместилося на зеленій травичці, на складаних кріслах і стільчиках навпроти майданчика, де виступали українські аматори сцени. Скільки тут було хороших та танцювальних колективів, естрадних оркестр та дитячих груп, солістів, -- не берусь сказати. Пальців на руках не вистачило і я кинув цю невдячну справу...

Одну з співачок, студентку Альбертського університету Марусю Осташевську я і всі присутні слухали з великим задоволенням і я сфотографував її. Дівчина в українському вбранні, з віночком на голові і постоліках, ніби щойно прибула з України. А як співає?! Пісні "Ой, у гаю при Дунаю", "Верховина" та "Ще не вмерла Украй-

на" прозвучали не лише на високому виконавському рівні, а й відзначалися гарною професіональністю, особливо мелодичністю. Запам'яталися й танці у виконанні дитячого колективу, сольні номери співаків та танцюристів.

І ось коли затихли овації в честь тих, хто радував серце глядачів і слухачів, на підмостки сцени вискочив молодий хлопець, підняв правицю вгору, щоб утихомирить людей, а поготів сказав:

-- Шановні друзі! Дозвольте мені виконати пісню на честь моєї сестри Фіалки Бесараб...

І полилася над головами людей, над навколишніми гаями аж до чистого блакитного неба всім близька мелодія знайомої пісні "Гей, наливай повні чари!..." Здається, навколишнє гаряче повітря тремтіло від тієї пісні. Хоч би хто кашлянув, хоч би хто слово мовив...

Та ось пісня скінчилась. Гаряче аплодуючи, слухачі очима шукали ту щасливицю, якій присвячувалась та пісня. Виконавець кивком голови і низьким поклоном подякував присутнім, зіскочив з естради і наблизився до... інвалідської коляски, в якій сиділа гарна, дуже гарна дівчина і усміхалася, і... плакала. Хлопець нагнувся, поцілував їй руку. Вона поцілувала його в лице. Світле її волосся торкнулося його чорного чуба, а голубі, як волошки в житі, очі світилися вдячністю.

Коли я до них підійшов, ще недавній соліст взявся за поруччя, щоб штовхати коляску, в якій, мов царівна-лебідь, сиділа Фіалка.

Познайомились, розговорились по дорозі у пошуках тіні. Денис Рудяк має пряме відношення до цього прекрасного концерту. Він -- директор Кіцманського будинку культури, що на Буковині, керівник ансамблю народних інструментів. Часто сам солірує, виконує українські народні і сучасні пісні. Разом з ансамблем народних інструментів побував у багатьох містах і селах Буковини, Києві, на Кубані, в Румунії, Польщі, Угорщині...

-- В гостях добре, а в такій чудовій країні, як Канада, тим більше, -- говорить Денис. -- Але треба поспішати додому, готуватись до відповідальних виступів до дуже вимогливих слухачів Львова та області. А вражень, прекрасних вражень про Канаду у мене стільки, що розповідати ще довго, пам'ятати все життя.

-- Нащо ж все життя? Адже ж ще прийдеш?

-- Обов'язково, Фіалочко, приїду, обов'язково...

Прощаючись, я по-доброму заздрив Денисові, що він їде "туди", додому, і попрохав його на прощання виконати для Фіалки і для мене "Повій, вітре, на Україну"...

Дениско жадібно вдихнув розігріте, наче розпечене повітря, заплющив очі, мабуть, пригадував слова. І тихо, наче десь здалеку, прорізав тишу гайка, в якому ми сховались від літньої спеки, його голос:

*Повій, вітре, на Україну,
Де покинув я дівчину,
Де покинув карі очі,
Повій, вітре, опівночі...*

Ми плакали всі троє... Дениско, що виїжджав. Фіалка... Не будемо казати, чому плакала Фіалка... А я -- за Вітчизною, куди цими днями відїжджає Денис. Пісня та роз'ятрила душу, навіяла ще більшу тугу... Так із сльозами на очах ми і попрощались.

Денис Рудяк і Фіалка Бесараба.
Фото Ю. Красноштан.

Будь щасливий, Дениско! Будь здорова і завжди весела, Фіалко!

Розійшлись, мов, в морі кораблі. А може колись і зустрінємось...

*Юхим КРАСНОШТАН
Едмонтон, Канада*

UKRAINIAN Credit Union

Українська Кредитивна Спілька

"Наше завдання допомагати Вам, Вашій родині й нашій громаді"

Користайтеся з наших фінансових послуг

● офіруємо:

- українську "MASTERCARD"
- телетранзакції за посередництвом "Українського Дотику"
- автокасири в майже кожному відділі

ВІДДІЛИ УКСПІЛКИ:

295 College St., Toronto	922-1402
2397 Bloor St. W., Toronto	762-6961
225 The East Mall, Etobicoke	233-1254
3635 Cawthra Rd., Mississauga	272-0468
247 Adelaide St. S., London	649-1671
38 Jackson Avenue, Oshawa	571-4777
1093 Ottawa St., Windsor	256-2955

ПАВЛО ГАБЕЛКО І АНДРІЙ МЕНЦІНСЬКИЙ

Цього року Макворі університет відзначає свій Срібний Ювілей.

Українському суспільству він є добре знаний, бо крім закінчення там навчання і здобуття професійних звань нашою молоддю, при ньому існує Центр Українознавчих Студій з лекторатом української мови і літератури, котрий провадить магістер Галина Кошарська та доктор Лев Гаврилів, який читає лекції з української цивілізації. Також на економічному факультеті працює старшим лектором доктор Ігор Гордіїв, бувший довголітній Голова ФУСА.

В четвер, 30-го квітня 1992 року, ми мали нагоду бути присутніми на урочистій церемонії "градуації" студентів навчання менеджменту.

Цим разом, одним із випусників був син Федора і Філонілі Габелків -- Павло Габелко. Павло ще з малих літ проявляв нахил до навчання і був завжди в рядах відмінників австралійської і української шкіл. При українській школі в Канберрі був одним із ліпших декламаторів. Був членом австралійського пласту і так само активним членом українського пласту, про що свідчать його пластуєцькі нагороди. Пізніше став пластуном -- членом куреня "Лісових Чортів".

По закінченню середньої школи (Коледжу) в столиці -- Канберрі, Павло поступив в Австралійський Національний Університет на відділ геології і фізіографії де 6-го квітня 1981 року дістав звання "Бачелор оф Саєнс" з гоноровим відзначенням.

По закінченню університету поступив на працю в "ЕССО" компанію геодезистом-фізиком. На цій праці здобув звання старшого науковця. Потім в порозумінні з головною квартирою ЕССО в Гюстоні, Павла перевели на посаду старшого економіста-аналіста. В цій новій ділянці праці він поповнював знання відбуттям періодичних поїздок до Головної квартири ЕССО в Гюстонський університет. Його зацікавила ця ділянка праці й він вирішив досконало освоїти знання з цього фаху й тому вступив на відділ навчання менеджменту в Макворі університеті. Після закінчення програми навчання в МУ, дістав запрошення продовжити цей курс в Європейському Інституті Бізнесу і Адміністрації в Парижі, звідки він дістав ствердження про закінчення навчальної програми. В цьому вищому навчальному європейському закладі лекції викладають професорські знаменитості економічно-адміністративної ділянки світу. Один із них був і відомий в Австралії професор Сергій Березовенко з України в котрого Павло Габелко прослухав курс лекцій про -- "Спільні підприємства".

По закінченню студій в Парижі Павло дістав запрошення на працю до Австралії, Англії і Європейського Ком. Маркету. Він вирішив прийняти запрошення від GAFFNEY, CLINE & ASSOCIATES LTD. -- світового значення компанії, в якій дістав посаду Старшого Адміністративного Консультанта в Лондоні, Англія. За короткий період цього півріччя, Павло закінчив проєкт на який потрібно 95-105 мільярдів до часу продукування

Батько і син: Федір Габелко -- голова Крайового Комітету УДРП Австралії, представник "Нових Днів" та син Павло.

ня. Зараз працює над проєктом приватизації Угорської Національної (енергетичної) Компанії в Будапешті.

Метою майбутньої праці Павла є -- нав'язати господарсько-економічні відносини з Україною з рамені "Граффіні, Клайне анд Ассосіейтс", а пізніше, при набутті досвіду праці, прислужитись Україні якщо його там буде потрібно.

30-го квітня 1992 року відбулася градуація Павла Габелка де він дістав звання -- "Мастер оф Бізнес Адміністрейшн". Цей день був великим святом для родини, родичів, приятелів Павла і для нього самого.

Другим випускником того ж дня був син Юрія та Ольги Менцінських -- Андрій Менцінський. Він дістав Bachelor of Economics with the Diploma of Education Андрій трохи молодший від Павла, йому лише 23 роки, проте сподіваємося, що з часом він не залишиться позаду свого університетського товариша.

Андрій закінчив відому в Сідней селективну середню школу, набравши 430 пунктів матурального свідоцтва. Почав студіювати економіку в Сіднейському університеті і по успішному закінченню першого року студій, перейшов до Макворі університету, де й закінчив ці студії.

Тепер плянує піврічний побут в Україні, де думає працювати в Міжнародному Торговельному Центрі в Києві, використовуючи свої знання в компютерному програмуванні, застосуванні цих програм в економіці.

Цим сподівається вкласти частку своєї допомогової праці Україні в розбудові вільного ринку для добробуту українського народу.

З часу юнацьких років Андрій був активним членом СУМ-у. Під сучасну пору є член Управи СУМ в Сідней.

Приємно відзначити про успіх наших професіоналістів, особливо в ділянці економіки і менеджменту навіть з появою на міжнародній арені. Тільки жаль, -- чому їх так мало серед нас? А ці кадри Україні тепер потрібні так, як ніколи.

Бажаємо Вам успіхів СИНИ -- нащадки батьків з рідної України!

Ф. ВЛОВИЧКО

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

БЛ. П. ПАВЛІНА ЯННІ-МУХА

Ділимося сумною вісткою з приятелями і знайомими, що 8-го червня 1992 року після довгої недуги відійшла у Вічність наша дорога Мама, Бабуся і Прабабуся Павліна Карлівна Янні-Муха.

Вона народилася в заможній селянській родині в селі Мар'янівка Кіровоградської області на свято Спаса 1902 р. Мала брата і три сестри, серед яких була найстаршою. Після революції вийшла заміж за старшину Армії УНР Юрія Янні і це визначило їхнє даліше життя під більшовицькою владою. Щоб уникнути розкриття і арешту, мусли часто змінювати місця замешкання і праці. Доводилось жити в різних областях України, на Дону і за Уралом. Її батьків було розкуркулено, діда заарештовано і слід по ньому загинув. Решта родини розбрилась і виживали страшні тридцять роки як кому щастило.

Під час другої світової війни, відходячи з чоловіком і двома дітьми на Захід, Павліна Янні втратила у Білорусі єдиного сина Станіслава, а рік пізніше, в грудні 1944 р. згинув в Італії і її чоловік Юрій. Рятуючись від насильної репатріації "на родину", мати з дочкою Адою деякий час жила у польських таборах в Італії й Англії, а згодом переїхали до Канади й поселились на постійно в Торонто. Вона тяжко переживала втрату чоловіка і сина, але життя йшло, тож знаходила забуття в щоденній тяжкій праці і трохи радості в підростаючих онуках.

У 1962 році Павліна Янні одружилася з активним діячем Української Православної Церкви Михайлом Мухом, стала членом Катедральної громади, вела крамницю при Народному Домі і в міру сил допомагала чоловікові в його праці в громаді та в Братстві св. Володимира, яке він очолював. Коли ж їхнє здоров'я підупало й вимагало постійної опіки, вони обоє жили в Пансіоні для старших ім. Івана Франка в Торонто.

Покійну похоронено 10 червня на українському православному цвинтарі св. Володимира, що на оселі "Київ" в Оаквіл, біля Торонто.

Родина висловлює щире подяку о. протопресв. Петрові Бубликові за похоронні відправи й за добре слово про покійну Маму. Також щиро дякуємо Дирекції Пансіонів ім. Івана Франка й Пансіоні на Роял Йорк, в якому Вона жила та родинам Латишків, Семотюків і Ярмольчуків за гарні квіти, а Йосипові Гошулякові, Вікентію Літвінову і Гр. Романенкові за їх підтримку й допомогу в тяжку годину. Сердечно дякуємо всім-всім, що віддали останню прислугу Покійній, прийшовши на пахану й провели її в останню дорогу. Окремо дякуємо пані Нюсі Семотюк, що допомогла в проведенні тризни та всім приятелям, які у пам'ять Покійної мами склали пожертви на Видавничий фонд "Нових Днів" або на Пансіон ім. Івана Франка.

Нехай канадська привітна земля буде Їй легкою.

*Ада і Мар'ян Горгоми
та внуки Ірина і Юрій, з дружиною Марго*

У ПАМ'ЯТЬ ПАВЛІНИ ЯННІ МУХИ

Висловлюємо наше глибоке співчуття Аді і Мар'янові Горготам, їхнім дітям Ірині та Юркові і внучці Наталі з приводу болючої втрати їх мами, бабусі і прабабусі.

У пам'ять Покійної жертвуємо сто доларів на Ви-

давничий фонд "Нових Днів".

Нюся і Ярослав Семотюки, Торонто

***

Замість квітів на свіжу могилу бл. пам'яті Павліні Мухи дарую 50.00 дол. на Видавничий фонд журналу "Нові Дні".

Дарія Винників, Торонто

***

Співчуваючи нашим кумам Аді і Мар'янові Горготам та їхній родині, замість квітів на могилу св. п. Павліні Янні-Мухи складаємо 50.00 дол. на пресовий фонд журналу "Нові Дні". Нехай буде пам'ять про неї тривалою.

Зіна і Володимир Семенюки, Торонто

***

Замість квітів на могилу бл. п. Павліні Янні-Мухи складаємо в пам'ять Покійної 50.00 доларів на пресовий фонд "Нових Днів". Засмученій родині висловлюємо глибоке співчуття, а покійній хай буде вічна пам'ять!

Григорій і Марія Романенки, Торонто

***

Замість квітів на могилу бл. п. Павліні Янні-Мухи, складаємо на Видавничий фонд журналу "Нові Дні", 30.00 дол.

Євфросинія і Вікентій Літвінови, Торонто

***

В пам'ять бл. п. Михайла та бл. п. Павліні Мухи, складаємо 50.00 доларів на пресовий фонд "Нових Днів".

Іванна і Микола Валери, Ст. Кетеринс

ПОМЕР ТЕРЕНТІЙ МИРОНЕНКО

21-го квітня 1992 року відійшов у вічність ще один щирий український патріот-демократ і активний громадський діяч в Австралії бл. п. Терентій Мироненко. Він народився 29 липня 1921 року на Чернігівщині, на жаль, не залишив докладніших біографічних даних про себе.

Покійний був довголітнім зразковим членом УДРП, головою української Громади в Блектовн, членом місцевих керівних органів ДОБРУС-у, Легіону ім. Симона Петлюри, Т-ва сприяння УНРаді та представником української демократичної преси, в тому й "Нових Днів".

7-го грудня м.р. Т. Мироненко писав редакторів: "Біда мені, що я маю з серцем справу погану. В цьому році шість разів забирав мене амбуланс у шпиталь (колапс)... Але я вирішив, що поки живу, то допомагатиму Вам ("Новим Дням"), бо ми є одне демократичне ціле -- один рух". Ще в місяці січні ц.р. Терентій Мироненко провів успішну коляду на "Нові Дні", а в квітні, перед Великоднем, Його втомлене серце зупинилось назавжди.

Хай буде вічною пам'ять про Тебе, невтомний Друже!

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

ДО ВСІХ І ДО КОЖНОГО ЗОКРЕМА

Дорогі мої співвітчизники!

Пишу цього листа до часопису з надією, що в цей спосіб зможу звернутися до більшої кількості людей. Пишу його не тільки, як українка до українців, але й як студентка.

У цей важливий для будівництва України час ніщо не є таке важливе, як виховання висококваліфікованої, кмітливої генерації українців. Наша батьківщина має величезні природні можливості, але, на жаль, 70 років комуністичної влади майже повністю винищили підприємницький дух у нашому народі. Люди навчилися лише одного: дай!

Скільки з моїх співвітчизників приїждить до своїх родичів до Америки чи Канади і зразу ж кажуть: Хочу це! Купіть це! Дайте, бо у вас є! Чи не знайомі вам такі ж фрази? Родичі думають, що купивши всяке добро в тутешніх магазинах, зроблять своїм племінникам, внукам та іншим родичам велику користь. От і їдуть ці молоді та і немолоді люди в Україну з валізами, повними подарунків на кілька тисяч доларів.

Чи думали ви коли-небудь, яка користь з ваших виграт? Ну, надіне ваш родич нову модну скіряну куртку, купить нове авто... Але розумом, душею залишитесь таким же, як і був до Канади: ані мудрішим, ані багатшим. А за кілька років, як зносяться обнови, знову проситиметься до Канади (на закупі). Що ж, немає нічого злого в тому, що ваші рідні в Україні будуть жити краще, ніж інші. Але... Є у східних народів прислів'я: "Як хочеш, щоб твій син мав на вечерю рибу, то не дай її йому, а краще навчи, як її ловити, щоб завжди міг мати її на своєму столі". Мабуть, цією мудрістю користувався мій стрийко (відомий канадський підприємець і добродій для української науки Петро Яцик -- ред.), коли запросив мене до Канади не на відвідини, а на навчання.

Повірте, у моему житті не було нічого дорожчого, ніж ці два роки за партою університету, бібліотек та недоспані ночі перед іспитами, досягнутий диплом. Мої друзі на Україні сміялися: "От немудра, тратить такі шалені гроші на освіту, а могла би стільки обновок купити, на все життя би стало".

Я завжди мріяла навчатися працювати так, щоб заробити на все, що мають інші, і ніколи не просити. Певна, що саме освіта в канадському університеті розширила мій світогляд, додала ідей та натхнення працювати. Десятого червня я буду однією з тих щасливих, які надінуть убрання випускника Торонтського університету і отримають диплом. Земний уклін моїй родині, яка "навчила мене ловити рибу, а це дала готовою". Мрію лише, щоб більше людей навчилася західного способу мислення, щоб мені легше було з ними будувати мою Україну.

Може і ви, шановні мої співвітчизники, захочете допомогти комусь, з вашої родини чи ні, потрапити до Канади чи Америки на навчання. Не кожному під силу заплатити такі гроші, але в єдності ми -- сила. Об'єднаймося для того, щоб дати іншим багатство розуму.

Оксана Яцик

РОЗУМНЕ РІШЕННЯ

Після закінчення Другої світової війни (9-го травня 1945 року) тисячі українців-наддніпрянців залишились по таборах Німеччини, бо не хотіли вертатися до "московського раю". Однак, наддніпрянців кількісно було менше ніж наших братів з Галичини. Почалося спільне таборове життя. Будували церкви, школи, організували театри тощо. В таборах запа-

нувала так звана "чиста" українська мова, хоч вона була дуже далека від мови літературної. В один день почувлися слова: "кляса", "лямба", "фльота", "бльонок", "польонія" і т.д. Українцям зі Східних земель було трудно привикати до цих "новотворів" у щоденному житті й спілкуванні.

А хто цього не дотримувався, того називали "руским" і мало не виганяли з табору. Ця "чиста" мова спочатку утвердилася по таборах у Німеччині, а потім перейшла і в країні нашого нового поселення. Цією мовою користуються аж донині не тільки прості люди, а й наша преса. І коли в Україні, починаючи від Сталіна, Брежньова й інших, йшла насильна русифікація нашого народу, то на еміграції йшла добровільна, або краще сказати свідомо полонізація нашої мови. А наші еміграційні вчені-мовознавці перед цим закривали очі.

Нам можуть сказати, що ми, мовляв, користуємось постановою Харківської Мовної Комісії за 1929 рік. На це може бути відповідь така: А хіба ж та комісія не складалася із самих довірених радвладі людей? Отож, не все є добре те, що та комісія ухвалила. Це відноситься до так званого Харківського правопису та словника Г. Голоскевича. Наша мова на еміграції настільки спольщена, що наші брати в Україні часто нас не розуміють. На еміграції ми становимо лише частку великого народу на Батьківщині, а тому ми повинні користуватися тим правописом, який існує в Україні сьогодні. Тим більше, що ми скрізь і всюди називаємо себе демократами. Одному народові -- один правопис. Пройде час неспокою в Україні, закріпиться наш уряд і закони, і тоді з'являться наші мовознавці з усього світу до Києва і затвердять єдиний, новий правопис для всієї нашої нації. А покищо будемо писати так, як пишуть в Україні сьогодні. Ми уважаємо, що Редакція "Нових днів" зробила розумне рішення щодо переходу на правопис, яким сьогодні користується вся Україна. Двох правописів бути не може.

*Прот. Сергій Онішко
Австралія*

ДОРОГІ ПАНОВЕ УКРАЇНЦІ, БРАТИ І СЕСТРИ!

Пише до Вас людина трагічної долі. Тільки безвихідь примусила мене звернутися з цим листом в надії, що Ви відгукнетесь на наш біль, на наші страждання, на материнські сльози і печаль.

Автор цих рядків з дитинства залишився голодним і холодним сиротою. Батько помер з голоду в 1933 р., а матір за несвоечасну сплату податку сталінська кліка засудила на 8 р. і вислала на Соловки. Я і старша сестричка, щоб не померти з голоду, жебрачили попідтинню. Сестра простудилася, захворіла на туберкульоз і, не отримавши меддопомоги померла. Я також захворів поліартритом і 10 років був прикований до постелі цією варварською хворобою.

Коли з'явилася можливість рухатися з допомогою милиць, то здобув середню і вищу освіту. Маючи жахливу інвалідну першої групи, 25 років працював в рідному селі, завідував бібліотекою. Нині не працюю, хвороба загострилася. Виховали з дружиною сина. Він -- інженер цивільної авіації. Коли син працював начальником в аеропорту міста Дніпропетровська, в нього страшно заболіла голова. В Київському Інституті нейрохірургії в сина виявили пухлину головного мозку і в 1991-1992 роках йому зробили дві тяжких і дуже складних операцій, які не принесли бажаних результатів. Лікарі сказали, що його діагноз: "В/Мт-2 лобно-коллезной локализации области" успішно лікувати за рубежом без операції. А для цього потрібна валюта. Але деж мені, нещасному інвалідові, її взяти?

Нещодавно по українському телебаченню розповідали про лікарство "Капли Береша плюс", які реалізуються через

Угорську фірму "Береш-експорт-імпорт" разом з науково-виробничим об'єднанням "Юго-Заптрасекспорт". Вартість одного флакона препарату -- 5 західнонімецьких марок або 4 долари. На курс лікування потрібно 5 флаконів. Отож на три курси лікування сина необхідно 60 доларів або 75 марок.

Як мені в житті було не тяжко, я ніколи ні в кого не просив допомоги. Але тепер, опинившись наодинці з лихоліттям сина, ми з дружиною зайшли у безпросвітню скруту. А тому з великим болем у душі звертаємось до Вас, брати-українці з проханням-молитвою і благаємо Вашої допомоги.

Можливо серед Вас знайдуться люди з рідкісною рисою українського характеру, які не відштовхнуть нашу біду, яка стукає у Ваші двері. Адже нашому єдиному змученому сину Корнієнку Василю Григоровичу лише 31 років, у нього двоє маленьких дітей.

Хай благословить Вас Бог на добру справу! До закінчення днів свого життя будемо вдячні кожному, хто прийме участь в порятунку сина.

З прихильністю і надією батьки

Григорій і Софія Корнієнки

256513 Україна

Київська обл.

Ставищенський р-н

с. Журавлиха

ПАМ'ЯТІ ВІТАЛІЯ БЕНДЕРА

...Так як не маю щастя в лотереї, а уряд підвищив старечу пенсію всього-навсього 37 центів, то вкладаю чек в сумі 100 кан. доларів... Отож відчисліть на рік передплату, ну а решту, хоч і з запізненням, нехай буде у світлу пам'ять Віталію Бендерові.

Прочитав я ось некролог присвячений Йому Миколою Вірним -- дійсно Вірний, краще не можна сказати. Повірте, викликав сльози з моїх очей, а серце так зацміло, що не можу Вам і передати, а за душу вже й не говорю, -- її немов хто цуркою скрутив...

Тепер, мій шановний Мар'яне Григоровичу, правди нема де подіти -- нам повезло. Адже і я і Ви побували на нашій рідній Україні! А головне, що наші матері дочекались своїх синів... Надходить травень -- місяць Матері, і мені пригадався вірш, присвячений Матері ще в 1945 р. одним добрим чоловіком десь з Полтавщини, Теодором Сидоренком :

*Єдиного ти мала сина,
Для нього тільки і жила,
І ось прийшла тяжка година --
Твій син поїхав із села.*

*Під тягарем похилих літ
Сама лишилась рідна Мати,
І лиш один старенький кіт
Дрімав безжурно в Твоїй хаті,*

*А Ти дивилась на дорогу,
Складала пальці для хреста,
Молитву тихую до Бога
Шептали змучені вуста.*

*О, не ридай, самотня Мати --
В сльозах не знайдеш забуття.
Твій син повернеться до хати
Як вісник нового життя!...*

*І вийдеш з сином погуляти
Над нашим чарівним Дніпром,*

*А все минуле, рідна Мати,
Тобі здаватиметься сном.*

...Вас потурбував "путч", Григоровичу, але Ви проїхали по Україні і дещо побачили, і написане "Україно моя, Україно" до сліз збуджує. Спасибі Вам за те! Мені було інше. "Зас-той", "брежнєвщина", невільно з села виходити, на все мусів питать "розрішення"... Мухи за мною там шпигували. Люди боялись мене, як зараженого, тікали від мене з вулиці по своїх дворах. Ото мене боліло...

Але то все минуло, часи і події змінюються прямо на очах. Дай Бог хоть-би на цей раз Україні і її народів повезло...

Іщенко Микола Григорович

ПОДЯКА С. ГОРЛАЧЕВІ

Вельмишановні співробітники журналу "Нові Дні"!

Не дивуйтесь цьому листові з далекої України. Бо не так давно ми, українці, що не мали родичів за океаном, не могли навіть мріяти про які небуть зв'язки з заходом. Ще з шкільної лавки нам вбивали в голови, що там лише вороги, лише думають про те, як нас добрих і гарних завоювати... А це 1-го грудня нарешті Україна стала вільною. Бідна, розграбована, але нескорена і не переможена москалями. Може хтось захоче краще знати про наше життя, то нехай пише, нехай запи-тує, хоч ми самі ще мало знаємо про себе, бо досі жили одною брехнею...

В Торонто проживає десь пан Степан Горлач. В нашому тижневику "Україна" був надрукований його коротенький лист разом з фотографіями. Повірте, що я палакала коли читала його. Такою любов'ю до рідної землі, тугою за нею дихав цей лист, що читати без хвилювання було неможливо. Може Він прочитає тепер мої слова подяки за любов до рідної землі, за бажання зберегти звичаї, мову...

Я живу в селі, працюю в школі, завідую шкільною читаль-нею. Буду рада, якщо хтось напише. Моя домашня адреса:

Україна
Львівська область
Бродівський район
с. Заболотці
Іванців Галина Антонівна

МОЖЕ ХТОСЬ ВІДГУКНЕТЬСЯ...

Я живу в Україні і горда з того, що моя Батьківщина сьогодні вільна і незалежна держава. Знаю, що багато моїх земляків проживає в Канаді, США, Франції і в інших країнах -- по цілому світі.

Пишу до Вас, бо хочу познайомитися і спілкуватися листуванням з моїми однолітками, хочу пізнати світ, розказа-ти щось про себе і про свій край. Мене звати Юлія. Мені 13 років. Я ходжу до 7 класу, цікавлюся музикою, вчуся грати на гітарі. У вільний час -- малюю. Я хочу навчитися добре малю-вати і вивчити англійську та французьку мови.

Дуже прошу Вас допомогти мені. Опублікуйте будь-лас-ка мій лист у Вашому журналі. Може хтось відгукнеться і напише мені. Моя адреса:

290068 Україна
м. Львів
вул. Мазепи 3а/60
Олійник Юлія

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "НОВИХ ДНІВ" (ч. 6)

КАНАДА:

Семетюки Ньюся і Ярослав, Торонто (в пам'ять Павлини Янні-Мухи)	\$100.00
Валери Іванна і Микола, Ст. Кетеринс (в пам'ять М. і П. Мухи та І.І. Дубилка)	100.00
Перепадченко Іван, Торонто	100.00
Іщенко Микола, Садбері (в пам'ять Віталія Бендера)	75.00
Мгр Винників Дарія, Торонто (замість квітів на могилу Павлини Янні-Мухи)	50.00
Романенко Марія і Григорій, Торонто (замість квітів на могилу Павлини Янні-Мухи)	50.00
Семетюки Зіна і Володимир, Торонто (замість квітів на могилу Павлини Янні-Мухи)	50.00
Євтушка Володимир, Ошава	46.00
Літвінови Єфросинія і Вікентій, Торонто (в пам'ять Павлини Янні-Мухи)	30.00
Бойко Федір, Пентіктон (в пам'ять Івана Дубилка)	25.00
Гава Ніла, Торонто (в пам'ять Павлини Янні-Мухи)	25.00
Денесюк Омелян, Іслінгтон (в пам'ять Івана Дубилка)	25.00
Щербань Катерина, Торонто	21.00
Лібер Лідія, Торонто	20.00
Гурко Стефанія, Етобіко (в пам'ять Павлини Янні-Мухи)	20.00
Томцьо Наталія, Каната	20.00
Козій Ніна, Торонто (в пам'ять Павлини Янні-Мухи)	20.00
Томашевський Василь, Оттава	18.00
Гончарук Василь, Кіченер	13.00
Слонівський Євген, Ньюмаркет	13.00
Тимошенко Ірина, Торонто	13.00
Чернецький Іван, Калгарі	13.00
Н.Н., Торонто	13.00
Божик Марія, Торонто	10.00
Богун Іван, Міссісага	10.00
Романик Ірина (в пам'ять Павлини Янні-Мухи)	10.00
Гаркот Степан, Лондон	6.00
Волох Ол., Оттава	6.00
Кошедуб Василь, Монреаль	6.00
Дем'яненко Сергій, Торонто	3.00
Парафенко В., Вестон	6.00
Омілянченко І., Вінніпег	3.00

США:

Д-р Ярославська Марія, Нью-Йорк	\$75.00
Лучкань В., Колебрук	25.00
Рудницька С., Том Рівер	25.00
Фіріщак Осип, Чикаго	15.00
Манченко Іван, Порт Джервіс	15.00
Гриценко Татяна, Вест Роксбурі	10.00
Д-р Заславець Юрій, Бруклін	10.00
Гаркуша Віктор, Кантон	10.00
Онуферко Анастасія, Філядельфія	10.00
Дзівак Тетяна, Вудгавен	10.00
Корнієнко Дмитро, Сомерсет	10.00
Д-р Пундій Павло, Чикаго	10.00
Чмир Ю., Дедгам	10.00
Шембель Галина, Бінггемптон	10.00
Рябокін Галина, Ст. Пол	5.00
Сененко Яків, Сиракюз	5.00

Чайківська Людмила, Філядельфія	5.00
Ястрембський В., Чикаго	5.00

ІНШІ КРАЇНИ:

Діхтяр Петро, Скандроп, Англія	£70.00
Ваколенко А., Донкастер, Англія	35.00
Демченко Зосим, Веллінгтон, Нова Зеландія	\$50.00
Дем'яновський Д., Буенос Айрес	35.00
Федорович Богдан, Бад Зальцфлен, Німеччина	18.00
Мицько Ярослав, Лафборо, Англія	18.00

ПЕРЕДПЛАТИЛИ ЖУРНАЛ В УКРАЇНУ

або

ПРИЄДНАЛИ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ:

Сарнавський П., Ст. Ленард, Канада	2
Кошман Ігор, Мотгомери, США	2
Горгота Ада, Торонто, Канада	2
Хлівняк В., Ст. Кетеринс, Канада	2
Мигаль Борис, Оттава, Канада	1
Марченко Максим, Кристал Біч, Канада	1
Мішалов М., Австралія	1
Радеш Богдан, Гамільтон, Канада	1
Скоп Віра, Грінвіч, США	1

Усім жертводавцям і добродіям

Видавництва "Нові Дні"

висловлює щиро подяку!

***

ПЕРЕВІРТЕ НА ВАШІЙ АДРЕСІ ВГОРІ

ДАТУ (рік і місяць)

ДО ЯКОЇ ЗАПЛАЧЕНА

ВАША ПЕРЕДПЛАТА.

ВИДАВНИЦТВО ВЖЕ НЕСПРОМОЖНЕ
ПОСИЛАТИ ЖУРНАЛ БОРЖНИКАМ.

Найновіша касетка

ПРОЛОГ - ВІДЕО

"From concept to cassette"

ЛЕОНІД КРАВЧУК У ВАШІНГТОНІ

Документальний фільм про зустрічі президента України
5-7 травня 1992 року в столиці США. ● Привіт Джеймзом

Бейкером, почесна військова варта.

● Відкриття і посвячення Посольства.

● Зустріч президентів у Білому домі.

● Підписання договорів

● Пресконференція у

Пресовому клубі столиці.

● В українській делегації:

Ол. Білорус (амбасадор),

Михайло Горинь, і ін.

\$20.00

Плюс Порто
60 хв. VHS,

Замовлення безкоштовним телефоном

із США і Канади:

1-800-458-0288

Також--у місцевих українських крамницях

POSTAGE PAID AT TORONTO
Publications Mail Registration Number 1668
if not delivered please return to:

NOWI DNI
P.O. Box 400, STA -D-
TORONTO, ONT. CANADA M6P 3J9

CHARTERS TO UKRAINE

DIRECT TORONTO -- KIEV -- TORONTO

TOURS TO UKRAINE -- 15 days

HELLO UKRAINE: Kiev 1, Lviv 5, Ternopil 5, Kiev 2

Departures: May 17, 31, June 28, July 26, August 23, Sept. 20 from \$2190.00 -- \$2290.00

GOLDEN UKRAINE: Kiev 1, Lviv 10, Kiev 2

Departures: May 17, 31, June 28, July 26, August 9, Sept. 6, 20 from \$2160.00 -- \$2260.00

HOSPITABLE UKRAINE: Kiev 1, Lviv 2, Ternopil 8, Kiev 2

Departures: May 17, 31, June 14, August 9, Sept. 6, 20 from \$2190.00 -- \$2290.00

THE BEST OF UKRAINE: Kiev 1, Chernivtsi 2, Ternopil 2, Lviv 2, Yalta 3, Kiev 3

Departures: May 17, June 14, 28, July 12, August 9, 23, Sept. 6 from \$2190.00 -- \$2390.00

BUKOVINA: Kiev 1, Chernivtsi 9, Kiev 3

Departures: May 17, 31, June 14, July 12, August 9, 23, Sept. 20 from \$2170.00 -- \$2270.00

WESTERN UKRAINE: Kiev 1, Ternopil 3, Ivano-Frankivsk 4, Chernivtsi 3, Kiev 2

Departures: May 17, June 14, July 12, 26, August 9, Sept. 6 from \$2090.00 -- \$2290.00

HUTSUL ADVENTURE: Kiev 1, Ivano-Frankivsk 6, Kolomiya 3, Kiev 3

Departures: May 31, June 14, 28, July 26, August 23, Sept. 6, 20 from \$2090.00 -- \$2150.00

IVANO-FRANKIVSK: Kiev 2, Ivano-Frankivsk 9, Kiev 2

Departures: May 17, June 14, July 12, 26, August 9, Sept. 6 from \$1990.00 -- \$2050.00

All -- inclusive tours include:

Charter flight Toronto -- Kiev -- Toronto, first class hotels, 3 meals daily, all transportation in Ukraine by air, train or bus, all transfers, 1 sightseen tour in each city, 1 concert, services of guide, Gala Farewell Party.

Pick the tour of your choice for 2 weeks. Or you can combine a 2 weeks tour, plus 2 weeks with your relatives.

YOUR CHOICE -- Charter air ticket only -- priced from \$1290.00 to \$1450.00 round trip.

EVERY 2 WEEKS -- starting May 17th to September 20th

YOUR CHOICE -- PREPAY A TICKET FOR YOUR RELATIVE TO VISIT CANADA FOR ONLY \$1500.00 can. per person.

AIR UKRAINE

For our detailed brochure call INTOURS Corporation:

1013 Bloor Street West,
Toronto, Ontario M6H 1M1
(416) 537-2165
President: Roman Dowhopoluk.

Free Toll Line 1-800-268-1785
Fax (416) 537-1627
Telex 06-218557
Reservac Sam 91575